

Α.Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Παραδείγματα λογιστικής και άλλης απάτης εις βάρος εταιριών που θα μπορούσαν να προληφθούν από τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης η ενός οργανισμού».

Σπουδάστρια: Σαϊσανά Ειρήνη (Α.Μ 2005075)

Εισηγητής: Λουγγίτσος Αλέξανδρος

Μάιος 2012

Καλαμάτα

Α.Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Παραδείγματα λογιστικής και άλλης απάτης εις βάρος εταιριών που θα μπορούσαν να προληφθούν από τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης η ενός οργανισμού».

Σπουδάστρια: Σαϊσανά Ειρήνη (Α.Μ 2005075)

Εισηγητής: Αυγιτίσος Αλέξανδρος

Μάιος 2012

Καλαμάτα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κύριος σκοπός λειτουργίας μιας επιχείρησης είναι να δημιουργεί πρόσθετη αξία στους μετόχους και ιδιοκτήτες της, παράγοντας αγαθά και προσφέροντας υπηρεσίες στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό κέρδη.

Η σύγχρονη επιχειρηματική αποστολή πραγματοποιείται μέσα στο πλαίσιο του σημερινού έντονου ανταγωνισμού που γεννά η παγκοσμιοποίηση, όπου η επιβίωση και η ανάπτυξη μιας επιχείρησης εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητά της. Αναπόσπαστα συστατικά της επιτυχημένης και ανταγωνιστικής πορείας μίας επιχείρησης είναι η άριστη διοίκηση της, η οποία χαράσσει και υλοποιεί στρατηγικές, διατηρώντας όμως τις διαχρονικές αξίες στις οποίες η επιχείρηση παραδοσιακά πιστεύει και οι οποίες κρατούν την εταιρεία μέσα στο παγκόσμιο επιχειρηματικό γίγνεσθαι. Μέρος της επιτυχημένης διοικητικής στρατηγικής διακυβέρνησης είναι και ο εσωτερικός έλεγχος, στον οποίο στηρίζεται ολόκληρο το σύστημα της εταιρικής διακυβέρνησης. Η εταιρική διακυβέρνηση είναι ένα μόνο κομμάτι του ευρύτερου οικονομικού πλαισίου μέσα στο οποίο λειτουργούν οι εταιρείες και εξαρτάται από το νομικό, ρυθμιστικό και θεσμικό περιβάλλον. Ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί και καταγράφει τις εσωτερικές διαδικασίες στην πράξη, επισημαίνει αδυναμίες και αποκλίσεις του συστήματος, παρέχει συμβουλές και προτείνει προσαρμογές. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη και εμπέδωση της εταιρικής κουλτούρας μεταξύ των τμημάτων και των στελεχών της εταιρείας και η προσαρμογή της εταιρείας στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Ουσιαστικά, λοιπόν, πρόκειται για ένα μηχανισμό επιτήρησης της εφαρμογής των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης, συμβάλλοντας κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην προστασία της εταιρείας και στη διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων της.

Καθώς οι επιχειρήσεις ως οικονομικές μονάδες λειτουργούν σε ένα σύνθετο μακροοικονομικό εθνικό περιβάλλον και συγχρόνως είναι ενταγμένοι και στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον η ανάγκη να διασφαλιστεί η ορθότητα των οικονομικών τους στοιχείων προς τρίτους είναι επιτακτικό ζήτημα. Οι μέτοχοι, οι τράπεζες, οι λοιποί δανειστές και οι προμηθευτές οι οποίοι ενδιαφέρονται να γνωρίζουν την πραγματική κατάσταση της εταιρίας μιας και διακυβεύουν τα συμφέροντα και τα περιουσιακά στοιχεία τους πρέπει να εξασφαλίζονται για την ορθότητα των περιεχόμενων των λογιστικών και οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Για λόγους διαφάνειας, πιστοποίησης των

περιεχομένων και διασφάλιση της ποιότητας των λογιστικών και οικονομικών καταστάσεων η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) εφαρμόζει σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την 8η Κοινοτική Οδηγία (2003), ενιαία δομή και ίδιους κανόνες ορισμού του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή. Ορκωτοί ελεγκτές λογιστές είναι οι αναγνωρισμένοι από την Πολιτεία ή την αναγνωρισμένη λογιστική οργάνωση μιας χώρας ειδικοί επαγγελματίες, οι οποίοι έχουν ως πρωταρχικό τους καθήκον τον υπεύθυνο αντικειμενικό και ανεπηρέαστο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύουν οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις και οργανισμοί. Η διαφάνεια που πρέπει να προάγει η εταιρική διακυβέρνηση έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της διαφάνειας στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και των δημόσιων οργανισμών και θεσμών.

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο 1ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια, σημασία και τα βασικά χαρακτηριστικά της ελεγκτικής, και γίνεται εκτενής αναφορά στα ισχύοντα διεθνής και ελληνικά ελεγκτικά πρότυπα.

Στο 2ο κεφάλαιο αναλύονται λογιστικές απάτες και τα οικονομικά σκάνδαλα και πώς αυτά μπορούν να προληφθούν από το εσωτερικό και εξωτερικό Έλεγχο της επιχείρησης, καθώς και τρόποι αντιμετώπισης τους.

Στο 3ο κεφάλαιο παρουσιάζονται έρευνες για παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και λογιστικές απάτες στην Ελλάδα και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις ελληνικές εισηγμένες εταιρείες.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

- 1.1. Έννοια και Ορισμός Ελεγκτικής
- 1.2. Διακρίσεις της Ελεγκτικής
- 1.3. Κατηγορίες Ελέγχων και Ελεγκτικά Πρότυπα (Auditing Standards)
 - 1.3.1. Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων
 - 1.3.2. Έλεγχοι Συμμόρφωσης
 - 1.3.4. Λειτουργικοί Έλεγχοι
 - 1.3.5. Έλεγχοι Διοικήσεως
 - 1.3.6. Έλεγχοι Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς
 - 1.3.7. Κοινωνικοί Έλεγχοι
 - 1.3.8. Έλεγχοι Οικονομικού Εγκλήματος και Απάτης
 - 1.3.9. Ειδικοί Έλεγχοι
- 1.4. Διακρίσεις Ελεγκτών
 - 1.4.1. Εσωτερικοί Ελεγκτές
 - 1.4.2. Φορολογικοί Ελεγκτές
 - 1.4.3. Ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου
 - 1.4.4. Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές
 - 1.4.4.1. Έκθεση Έλεγχου
 - 1.4.5. Απαγορεύσεις, Ασυμβίβαστα και Περιορισμοί
- 1.5. Πλαίσιο Ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων
- 1.6. Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα
- 1.7. Διεθνές Ελεγκτικά Πρότυπα
- 1.8. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και η Εναρμόνιση τους με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα
- 1.9. Το Πλαίσιο των Φορολογικών Έλεγχων στην Ελλάδα
 - 1.9.1. Διακρίσεις Φορολογικού Ελέγχου
 - 1.9.2. Κατάρτιση Έκθεσης Ελέγχου
 - 1.9.3. Δικαιώματα και Υποχρεώσεις των Φορολογουμένων Κατά το Φορολογικό Έλεγχο

Κεφάλαιο 2. ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

- 2.1. Έννοια- Ορισμοί
- 2.2. Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα Λογιστικής Απάτης
- 2.3. Τρόποι Αντιμετώπισης της Οικονομικής Απάτης
- 2.4. Σχέσεις Παραπονημένων Οικονομικών Καταστάσεων με τον Εξωτερικό Έλεγχο, τις Ελεγκτικές Εταιρείες και τις επιτροπές Έλεγχου
- 2.5. Παραδείγματα Λογιστικών Απατών Μεγάλων Πολυεθνικών Εταιρειών
- 2.6. Παραδείγματα Σχέσεων Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων και Ελέγχων Επιτροπών Ελέγχου

Κεφάλαιο 3. ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

- 3.1. Παρουσίαση Επισήμων Ερευνών
- 3.2. Φαινόμενα Παραποίησης Εταιρικών Κερδών στην Ελλάδα
- 3.3. Επιπτώσεις Εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις Ελληνικές Εισηγμένες Εταιρείες
- 3.4. Σκάνδαλο Enron
 - 3.4.1. Ιστορικό Πλαίσιο
 - 3.4.2. Το Χρονικό της Πτώσης
 - 3.4.3. Το Ξετύλιγμα της Υπόθεσης
 - 3.4.4. Κίνδυνος Πιστοληπτικής Αξιολόγησης
 - 3.1.5. Κίνδυνος Πιστοληπτικής Αξιολόγησης
 - 3.1.6. Αναζήτηση Βοήθειας
 - 3.1.7. Λογιστικές Παραποιήσεις Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, Συμμετοχών, Εισφορών Συνταξιοδοτικού Ταμείου κ.α.
 - 3.1.8. Αντίκτυπος της Πτώσης της Enron
- 3.5. Η Περίπτωση Απάτης της Παλαιάς PROTON BANK Σύντομο Ιστορικό
 - 3.5.1. Το Ιστορικό της Απάτης της Τράπεζας στις 7 και 9 Ιουνίου 2010
 - 3.5.2. Χορήγηση Χρηματοδοτήσεων για Επιχειρηματικές Εξαγορές
 - 3.5.3. Χορήγηση Δανείων Κατόπιν Σύστασης Μετόχων και Μελών του Διοικητικού Συμβουλίου

3.5.4. Χορηγήσεις για Προσωπικά και Επενδυτικά Δάνεια Δεκάδων Εκατομμυρίων χωρίς Επαρκείς Διασφαλίσεις

3.5.5. Η Μετεξέλιξη της Παλαιάς Proton Bank

Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία

Κεφάλαιο 1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1. Έννοια και Ορισμός Ελεγκτικής

Η ελεγκτική είναι ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της Λογιστικής. Η Ελεγκτική είναι ένα σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε λογιστικό- διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση. Ελεγκτική των επιχειρήσεων είναι ένα σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών ενεργειών, που έχουν ως σκοπό την εξακρίβωση θεμάτων αναγομένων στη συναλλακτική και λειτουργική δράση των επιχειρήσεων (Καραμάνης 2008).

Η ελεγκτική καθορίζει το σύνολο των αρχών που αποσκοπούν στο συστηματικό προσδιορισμό του είδους, της έκτασης, του τρόπου διενέργειας του ελέγχου των ενεργειών και ιδιαίτερα των διαχειριστικών, των αρμόδιων οργάνων των οικονομικών μονάδων για την πρόληψη λαθών ή καταχρήσεων ή για την εξακρίβωση της ορθότητας, της νομιμότητας και της σκοπιμότητας αυτών.

Η Αμερικάνικη Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association) το 1972 ορίζει την ελεγκτική ως μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες (Κάντζος 2006).

Μια όμως περισσότερο περιεκτική, εννοιολογική οριοθέτηση της σύγχρονης ελεγκτικής, από απόψεως των βασικών δοκιμών της στοιχείων, μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: Ελεγκτική είναι ο Επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια (Καραμάνης 2008).

1.2. Διακρίσεις της Ελεγκτικής

Η έννοια της ελεγκτικής ως προς το υποκείμενο του ελέγχου, δηλαδή το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες (Αστρίτης 2000):

➤ **Εξωτερική, ανεξάρτητη ελεγκτική.** Ο εξωτερικός ή ανεξάρτητος έλεγχος είναι αυτός που εκτελείται από επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένους λογιστές - ελεγκτές, οι οποίοι αναφέρονται ως ορκωτοί ελεγκτές ή ορκωτοί λογιστές. Ο έλεγχος αρχικά διενεργούνταν κυρίως επί του λογιστικού συστήματος μιας μονάδας. Σήμερα, ο έλεγχος περιλαμβάνει και επιμέρους θέματα των οργανωτικών συστημάτων, τα οποία μπορούν να επηρεάζουν εμμέσως την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, και της οικονομικής μονάδας γενικότερα (Γρηγοράκος 1985).

Εσωτερική ελεγκτική. Ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται από το ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Παπαδάτου 2005) ως «μία ανεξάρτητη διαδικασία που λειτουργεί μέσα στον οργανισμό για να εξετάσει και να εκτιμήσει τις διαδικασίες παρέχοντας σημαντική υπηρεσία σε αυτόν». Επίσης είναι μια αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου management, είναι ο σύμβουλος του σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. (<http://www.hiia.gr/>). Έπειτα ο εσωτερικός έλεγχος στοχεύει στην αξιολόγηση διαδικασιών λειτουργίας και παρέχει πληροφορίες στη διοίκηση. Σε συνάρτηση με τα παραπάνω ο εσωτερικός έλεγχος βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων (Παπαδάτου 2005).

➤ **Κρατική ελεγκτική.** Στον κρατικό έλεγχο περιλαμβάνονται όλοι οι έλεγχοι που διενεργούνται από τους διάφορους κρατικούς και ημικρατικούς φορείς. Οι πιο σημαντικοί έλεγχοι είναι ο φορολογικός έλεγχος που αφορά την αναζήτηση του φορολογητέου εισοδήματος των υποκείμενων σε φορολογία νομικών και φυσικών προσώπων, ο έλεγχος από την τράπεζα της Ελλάδος που αφορά σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα και ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους που αφορά τους λογαριασμούς στο δημόσιο τομέα (Παπαδάτου 2005).

Η ελεγκτική αναλόγως με τον αντικειμενικό της σκοπό, είναι δυνατόν να διακριθεί σε δύο γενικές κατηγορίες :

- Σε Ελεγκτική των Οικονομικών Αποτελεσμάτων.
- Σε Ελεγκτική της Χρηματοοικονομικής Διαχείρισης.

Σε συνάρτηση με τον διαχωρισμό της ελεγκτικής σε διακριτές κατηγορίες, κλάδοι της ελεγκτικής μπορεί να θεωρηθούν οι παρακάτω:

- Η **ιδιωτική** ελεγκτική, που ασχολείται με τον έλεγχο των ιδιωτικών επιχειρήσεων.
- Η **δημόσια** ελεγκτική, που ασχολείται με τον έλεγχο των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των Οργανισμών του Δημοσίου (Παπάς 1999).

1.3 Κατηγορίες Ελέγχων

Το αντικείμενο όμως των ελέγχων και οι αντικειμενικοί τους σκοποί ποικίλουν, με συνέπεια να είναι δυνατή και αναγκαία μια ταξινόμηση σε κατηγορίες των διαφόρων ελέγχων με κριτήριο το διαφορετικό αντικείμενο ελέγχου τους. Το Υποκείμενο του ελέγχου είναι ο ελεγκτής, το πρόσωπο δηλαδή που διενεργεί τον έλεγχο. Οι έλεγχοι, με βάση διάκρισης το αντικείμενο του ελέγχου μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- α. Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων.
- β. Έλεγχοι Συμμόρφωσης.
- γ. Λειτουργικοί Έλεγχοι.
- δ. Έλεγχοι Διοίκησης.
- ε. Έλεγχοι Κοινωνικής Ευθύνης.
- στ. Έλεγχοι Οικονομικού Εγκλήματος.
- ζ. Ειδικό Έλεγχοι.

1.3.1 Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων πραγματοποιείται με απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση και έκφραση μιας γνώμης για το κατά πόσο οι καταστάσεις αυτές έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής και αν αυτές απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της διαχείρισης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου αυτού δεν είναι η ανακάλυψη μικρής σημασίας καταχρήσεων ή λαθών εκτός εάν αυτά είναι τόσο σοβαρά ώστε να επηρεάζουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό βέβαια δεν

σημαίνει, ότι ο ελεγκτής μπορεί να μην ενδιαφέρεται για περιπτώσεις απάτης ή καταχρήσεων. Αντίθετα εξετάζει με ενδιαφέρον κάθε στοιχείο που δημιουργεί υποψία απάτης ή κατάχρησης και έχει καθήκον να προχωρήσει την έρευνα μέχρις ότου απαλλαγεί από τις τυχόν αμφιβολίες του. Οι έλεγχοι των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν με διαφορά τη συνηθέστερη κατηγορία ελέγχου που πραγματοποιούν οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές (Παπαδάτου 2005).

1.3.2 Έλεγχοι Συμμόρφωσης

Ο σκοπός ενός ελέγχου συμμόρφωσης είναι ο καθορισμός του κατά πόσο ο ελεγχόμενος συμμορφώνεται με συγκεκριμένους κανόνες ή ακολουθεί διαδικασίες που έχουν τεθεί από κάποιο ιεραρχικά ή διοικητικά ανώτερο φορέα. Ένας έλεγχος συμμόρφωσης περιλαμβάνει μια εξέταση συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών και λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας οικονομικής μονάδας με στόχο τη διακρίβωση της συμμόρφωσής τους σε συγκεκριμένους όρους, κανόνες ή διατάξεις ρυθμιστικών αρχών.

Στην κατηγορία αυτή των ελέγχων τα προκαθορισμένα κριτήρια μπορεί να προέρχονται από μια ποικιλία διαφορετικών πηγών, όπως είναι οι εγκύκλιες οδηγίες, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις των διοικήσεων μιας επιχείρησης, οι πιστωτές της, οι εποπτικοί και διοικητικοί φορείς της δημόσιας διοίκησης και οι κανόνες των ανεξάρτητων αρχών ρυθμιστικού παρεμβατισμού. Σε κάθε επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα και οργανισμό του δημόσιου τομέα υπάρχουν Πολιτικές, Συμβάσεις, Νομικές δεσμεύσεις και Υποχρεώσεις που μπορεί να προβλέπουν τη διενέργεια ελέγχων συμμόρφωσης. Οι έλεγχοι συμμόρφωσης που βασίζονται σε προκαθορισμένα από τη διοίκηση κριτήρια μπορεί να πραγματοποιούνται συχνά κατά τη διάρκεια του έτους, ανά τακτά διαστήματα εβδομάδας ή μήνα, αλλά και αιφνιδιαστικά. Οι έλεγχοι αυτοί συνήθως πραγματοποιούνται από στελέχη της επιχείρησης κυρίως της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Ο έλεγχος των φορολογικών δηλώσεων, που υποβάλλουν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, αποτελεί ένα παράδειγμα ελέγχου συμμόρφωσης.

Στην περίπτωση αυτή οι ελεγκτές εξετάζουν τη συμμόρφωση των φορολογούμενων στους κανόνες του θεσμοθετημένου νομοθετικά φορολογικού πλαισίου. Οι έλεγχοι της Αγορανομίας αλλά και πολλών υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης αποτελούν μορφές ελέγχων συμμόρφωσης. (Παπαδάτου 2005)

1.3.4. Λειτουργικοί Έλεγχοι

Ένας λειτουργικός έλεγχος περιλαμβάνει μια συστηματική επισκόπηση και αξιολόγηση των λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης σε σχέση με συγκεκριμένους αντικειμενικούς στόχους. Κατά τον έλεγχο αυτό γίνεται μία, επισκόπηση κάθε τμήματος της επιχείρησης προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητά τους.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος του Εσωτερικού Ελέγχου. Σε ένα λειτουργικό έλεγχο, ο ελεγκτής αναμένεται να πραγματοποιήσει μια αντικειμενική παρατήρηση και μια περιεκτική ανάλυση συγκεκριμένων λειτουργικών διαδικασιών. Οι λειτουργικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται συνήθως για να ικανοποιήσουν ένα συνδυασμό των ακόλουθων τριών σκοπών:

1) **Προσδιορισμός Απόδοσης:** Η απόδοση της ελεγχόμενης λειτουργίας συγκρίνεται με πολιτικές, πρότυπα και στόχους που έχουν τεθεί από την ανώτατη διοίκηση ή με άλλα κατάλληλα για την περίπτωση κριτήρια μέτρησης της απόδοσης της συγκεκριμένης λειτουργίας.

2) **Προσδιορισμός Ευκαιριών για Βελτίωση:** Από τον παραπάνω έλεγχο της απόδοσης ο ελεγκτής ανακαλύπτει γενικά ευκαιρίες αύξησης της αποδοτικότητας, της παραγωγικότητας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της ελεγχόμενης λειτουργίας.

3) **Υποβολή Συστάσεων για Βελτίωση και Περαιτέρω Δράση:** Οι προτάσεις μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με τη ρύση του προβλήματος και τις ευκαιρίες για βελτίωση. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο ελεγκτής μπορεί να κάνει συγκεκριμένες προτάσεις, σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να προτείνει περαιτέρω μελέτη. Λειτουργικοί έλεγχοι μπορεί να ζητηθούν από την ανώτατη διοίκηση ή ένα τρίτο ενδιαφερόμενο μέρος. Τα αποτελέσματα του λειτουργικού ελέγχου ανακοινώνονται στο φορέα που ζήτησε τον έλεγχο. (Παπαδάτου 2005)

1.3.5 Έλεγχοι Διοικήσεως

Έλεγχοι Διοικήσεως ή Έλεγχοι της αποδοτικότητας της διοικήσεως ή Έλεγχοι επιδόσεων είναι οι έλεγχοι που έχουν ως αντικειμενικό τους σκοπό την αξιολόγηση των στόχων της διοικήσεως μιας επιχείρησης και το βαθμό επίτευξης των στόχων αυτών. Με άλλα λόγια αξιολογείται η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα ενός μέλους ή συλλογικού οργάνου διοικήσεως μιας επιχείρησης ή ενός τμήματος της.

Τα τελευταία χρόνια ακούγονται συνεχώς το κίνημα εκείνων που υποστηρίζουν ότι οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να ακολουθούνται ή να περιλαμβάνουν εκτιμήσεις της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των εργασιών της ελεγχόμενης επιχείρησης. Επειδή δεν διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα των πιο πάνω εκτιμήσεων, αν αυτές γίνουν από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων, το έργο αυτό της αξιολόγησης της αποδοτικότητας της επιχείρησης συμφωνά με τους υποστηρικτές της άποψης αυτής, πρέπει να ανατεθεί στους ανεξάρτητους ελεγκτές της. Το περιεχόμενο, η έκταση και η προσέγγιση των ελέγχων διοικήσεως βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη. Σε πρώτη φάση εξετάζονται οι τεθέντες στόχοι, η διαδικασία επιλογής των στόχων και στη συνέχεια αξιολογείται ο βαθμός επίτευξης των στόχων με βάση συμφωνημένα κριτήρια - κλειδιά.

Μερικά από τα κριτήρια εκτίμησης της αποδοτικότητας της διοικήσεως μπορεί να είναι χρηματοοικονομικά όπως ο δείκτης συνολικής αποδοτικότητας, ρέκτης γενικής ρευστότητας, το μέσο κόστος των ξένων κεφαλαίων, το μικτό και καθαρό περιθώριο κέρδους. Μπορεί όμως να χρησιμοποιηθούν και κριτήρια με σχετική υποκειμενικότητα όπως είναι η ποιοτική στάθμη του προσωπικού, οι εργασιακές σχέσεις, η αποτελεσματικότητα του δικτύου διάθεσης των προϊόντων, προβλήματα προμήθειας πρώτων υλών κ.λ.π.

Οι έλεγχοι διοικήσεως πρέπει να ενθαρρυνθούν στο χώρο της εσωτερικής ελεγκτικής και ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις όπου υπάρχουν ανυπέρβλητες δυσχέρειες αντικειμενικής αξιολόγησης του έργου όσων διοικούν επί μέρους τμήματα. Στο χώρο των εξωτερικών ελεγκτών η ανάπτυξη των ελέγχων διοικήσεως πρέπει, να γίνει, εξελικτικά και αφού προηγηθεί σημαντική ποιοτική βελτίωση των δημοσιευόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Τέλος είναι σκόπιμο να αναφερθούν και οι πιο κάτω αντιρρήσεις κατά των αναλυτικών ελέγχων διοίκησης.

•Κίνδυνος αποκάλυψης πληροφοριών που είναι πολύ χρήσιμες για τους ανταγωνιστές της ελεγχόμενης επιχείρησης.

- Πιθανότητα αποθάρρυνσης των διοικούντων να αναλάβουν πρωτοβουλίες με σοβαρούς κινδύνους.
 - Έλλειψη κατάλληλου προσωπικού να αναλάβει τη διενέργεια τέτοιων ελέγχων.
 - Έλλειψη αντικειμενικών κριτηρίων μέτρησης του αποτελέσματος και των επιδόσεων.
- (Παπαδάτου 2005)

1.3.6. Έλεγχοι Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαμβάνει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η λειτουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της προέρχονται από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεσμευόμενα μόνον από το νόμο και τη συνείδησή τους και δεν εκπροσωπούν τους φορείς που τους πρότειναν.

Στόχο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας. Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρίες και οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης. Οι εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς την τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών.

Τα μέλη διοικητικών συμβουλίων και τα διευθυντικά στελέχη όλων των προαναφερόμενων φορέων υπόκεινται σε εποπτικές υποχρεώσεις προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στους εποπτευόμενους από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς φορείς περιλαμβάνονται επίσης οι οργανωμένες αγορές και οι φορείς εκκαθάρισης, όπως η Αγορά

Αξιών Χ.Α., η Αγορά Παραγώγων Χ.Α., και η ΕΧΑΕ ως φορέας εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών επί κινητών αξιών και επί παραγώγων αλλά και τα συστήματα αποζημίωσης επενδυτών και διασφάλισης συναλλαγών, όπως το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο και το Επικουρικό Κεφάλαιο.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά. Τέλος η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με το έργο της συμβάλλει στη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εισηγμένες εταιρίες και στη γενικότερη βελτίωση της λειτουργίας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Ως εθνική εποπτική αρχή, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνάπτει διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών και τη συνεργασία σε θέματα της αρμοδιότητάς της. Είναι ενεργό μέλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών της Κεφαλαιαγοράς (Committee of European Securities Regulators - C.E.S.R.) και του Διεθνούς Οργανισμού Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς - IOSCO). (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς 2012)

1.3.7. Κοινωνικοί Έλεγχοι

Κοινωνικός έλεγχος ή έλεγχος της Κοινωνικής Ευθύνης, είναι ο έλεγχος που έχει αντικειμενικό στόχο την επαλήθευση, επικύρωση, και επιβεβαίωση των πληροφοριών που συγκεντρώνει και παρουσιάζει η Κοινωνική Λογιστική. Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις εκτός από την παραδοσιακή υπευθυνότητα τους για μεγιστοποίηση του κέρδους και της αξίας τους, έχουν ευθύνη έναντι του εργασιακού τους δυναμικού, των πελατών και των προμηθευτών τους καθώς και έναντι του κοινωνικού τους περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δημιουργούνται και αναπτύσσονται. Η Κοινωνική Λογιστική αναπτύχθηκε ακριβώς για να συγκεντρώσει συστηματικά και να απεικονίσει όλες τις πληροφορίες που αναφέρονται στις σχέσεις της επιχείρησης με το Κοινωνικό της περιβάλλον.

Η Κοινωνική Λογιστική συγκεντρώνει πληροφορίες που αναφέρονται:

- Στο εργασιακό δυναμικό της επιχείρησης όπως εκπαίδευση, εργατικά ατυχήματα, μέση αμοιβή, απώλεια χρόνου λόγω απεργιακών κινητοποιήσεων, συνδικαλιστικές άδειες.

- Στους πελάτες της επιχείρησης όπως ποσοστό παραπόνων, δείκτες ποιότητας υπηρεσιών, ποσοστά αύξησης των πωλήσεων των προϊόντων, ενημερωτικές προσπάθειες.
- Στη γενικότερη κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης όπως δωρεές σε κοινωφελείς οργανισμούς, προστασία του περιβάλλοντος, εξοικονόμηση ενέργειας. Στη Γαλλία από το 1977 με νομοθετική ρύθμιση καθιερώθηκε ο Κοινωνικός Έλεγχος των επιχειρήσεων στους ακόλουθους τομείς: επίπεδα απασχόλησης, αμοιβές, επιδόματα και λοιπές παροχές, υγιεινή και ασφάλεια, εκπαίδευση, συνθήκες εργασίας, υπηρεσίες προς τους εργαζόμενους και εργασιακές σχέσεις. Στη Γερμανία χωρίς να είναι υποχρεωτικός ο Κοινωνικός έλεγχος έχει ως αντικείμενο τις πληροφορίες της Κοινωνικής Λογιστικής η οποία περιλαμβάνει κυρίως πληροφορίες του εργατικού δυναμικού. (Παπαδάτου 2005)

Στη Χώρα μας με το Π. Δ. 58/1985 οι Κοινωνικοποιημένες δημόσιες επιχειρήσεις είχαν την υποχρέωση να καταρτίζουν κοινωνικούς ισολογισμούς. Η ανάγκη ελέγχου των κοινωνικών αυτών ισολογισμών δεν είχε μέχρι σήμερα την αναμενόμενη συμβολή στην ανάπτυξη των Ελέγχων Κοινωνικής Ευθύνης και στην Ελλάδα.

1.3.8. Έλεγχοι Οικονομικού Εγκλήματος και Απάτης

Ο έλεγχος (ή η ελεγκτική) της απάτης είναι ένα σχετικά νέο και υπό ανάπτυξη γνωστικό και επαγγελματικό πεδίο της ελεγκτικής. Η μεγάλη αύξηση του οικονομικού εγκλήματος, της απάτης, των καταχρήσεων και των δολίων πράξεων στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα δημιουργούν την ανάγκη για ανάπτυξη του νέου αυτού κλάδου της ελεγκτικής. Η επιτυχής έρευνα και η ανακάλυψη της απάτης στις οικονομικές συναλλαγές και στις λογιστικές καταστάσεις προϋποθέτει την συνύπαρξη των δεξιοτήτων και εμπειριών ενός καλά εκπαιδευμένου ελεγκτή και ενός ικανού ανακριτή. Θα πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι, η συνδυασμένη αυτή συνύπαρξη των δεξιοτήτων αυτών σε ένα πρόσωπο είναι σπάνια, με συνέπεια να είναι αναγκαία η απόκτηση από τους ελεγκτές των αναγκαίων γνώσεων που αφορούν κανόνες, αρχές, τεχνικές και μεθόδους της ανακριτικής διαδικασίας.

Οι ελεγκτές των περιπτώσεων απάτης πρέπει να διαθέτουν βαθιά γνώση της απάτης ως ενός οικονομικού, κοινωνικού και οργανωτικού φαινομένου. Ο έλεγχος απάτης δεν μπορεί να περιορισθεί σε μια απλή απαρίθμηση ελεγκτικών ενεργειών και διαδικασιών. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει τη γνώση και δημιουργία ενός συνόλου

δομικών στοιχείων ελέγχου που ενθαρρύνουν την αποκάλυψη και την πρόληψη απατηλών ενεργειών και συμπεριφορών. Οι ελεγκτές απάτης θα πρέπει να διαθέτουν επαρκή γνώση για τις βασικές αρχές των ελέγχων απάτης, την έννοια και τις μορφές απάτης, τους πιθανούς δράστες και τα κίνητρό τους, τις συνθήκες που ευνοούν τη διάπραξή της, τα πρόδρομα σημάδια πιθανής ύπαρξης, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα πρότυπα που στοιχειοθετούν και αποδεικνύουν την απάτη, καθώς και τις εργασιακές, κοινωνικές, οικονομικές και λογιστικές πτυχές της απάτης. (Παλαδάτου 2005)

Με βάση τα δημοσιευθέντα αποτελέσματα της έρευνας του βαρόμετρου απάτης που πραγματοποιεί σε ετήσια βάση μεγάλη διεθνής ελεγκτική εταιρία στη Βόρεια Ευρώπη, ο αριθμός των υποθέσεων επιχειρησιακής απάτης το 2003 έφτασε τις 153 έναντι 83 υποθέσεων του έτους 2002. Για την περίοδο 1990-2002 ο μέσος ετήσιος αριθμός διαμορφώθηκε σε 67 περιπτώσεις απάτης το έτος. Από μια ξεχωριστή έκθεση της ίδιας εταιρίας που δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2004 και που βασίστηκε στις στατιστικές των δικαστηρίων, προκύπτει ότι ο αριθμός των μεγάλων υποθέσεων απάτης σχεδόν διπλασιάστηκε αν και τα ποσά μειώθηκαν.

Οι δράστες της απάτης είναι συνήθως στην κορυφή της επιχειρησιακής πυραμίδας. Οι ανώτεροι υπάλληλοι που είναι υπεύθυνοι για τις χρηματοδοτήσεις, ηλικίας από 36 έως 55 ετών είναι οι πλέον πιθανοί αυτουργοί της εταιρικής απάτης σύμφωνα με μια αντίστοιχη έρευνα. Το συμπέρασμα βασίστηκε σε μια εμπειρική ανάλυση 100 περιπτώσεων απάτης κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δύο ετών. Ο χρόνος προϋπηρεσίας των ατόμων αυτών ήταν μεταξύ 10 και 25 έτη. Το 70% των υποθέσεων απάτης έγινε από δράστες μεταξύ 36 και 55 ετών. Τα δύο τρίτα των υποθέσεων αυτών πραγματοποιήθηκαν από τους διευθυντές ή ανώτερα στελέχη. Το προσωπικό ηλικίας μεταξύ 18 και 25 αποτέλεσε μια μικρή μειοψηφία της τάξης του 1% όλων των απατών που πραγματοποιήθηκαν. Η ύπαρξη συνεργιών βρέθηκε στο 50% των περιπτώσεων απάτης με το δράστη να ενεργεί σε συντονισμό με μέχρι και τέσσερα άλλα άτομα. Από την ίδια έρευνα προέκυψε ότι στο ένα πέμπτο των υποθέσεων απάτης δεν υπήρξε καμία κύρωση για τους δράστες. Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 οριοθετεί την έννοια της απάτης και την ευθύνη της Διοίκησης και του ελεγκτή για την αποκάλυψή της (Κάντζος 2006).

1.3.9. Ειδικοί Έλεγχοι

Ειδικός έλεγχος είναι κάθε έλεγχος που πραγματοποιείται από ελεγκτές και δεν εμπίπτει σε μια από τις πιο πάνω αναφερθείσες κατηγορίες ελέγχων. Στους ειδικούς αυτούς ελέγχους ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τη διενέργεια του οποίου δικαιούνται να ζητήσουν διάφορες ομάδες από το αρμόδιο Πρωτοδικείο ή Εφετείο.

1.4. Διακρίσεις Ελεγκτών

1.4.1. Εσωτερικοί Ελεγκτές

Εσωτερικοί ελεγκτές είναι τα στελέχη μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού που είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια ελέγχων μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Για την αποτελεσματική διενέργεια των ελέγχων οι εσωτερικοί ελεγκτές (επιθεωρητές) πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από επιρροές των ελεγχομένων. Γι' αυτό οργανωτικά το τμήμα των εσωτερικών ελεγκτών συνήθως υπάγεται, απ' ευθείας στη διοίκηση της επιχείρησης ή στην επιτροπή ελέγχου. Οι αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών ποικίλουν από επιχείρηση σε επιχείρηση και είναι δυνατόν να περιορίζονται σε ελέγχους τηρήσεως των εσωτερικών οδηγιών ή κανονισμών ή να εκτείνονται σε λειτουργικούς και διαχειριστικούς ελέγχους των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν στη διοίκηση της επιχείρησης αξιόλογες πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων που διασφαλίζουν την αποτελεσματική λειτουργία της. Ο εσωτερικός ελεγκτής, επιθεωρώντας το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, αξιολογεί τόσο τον αποτελεσματικό σχεδιασμό του συστήματος όσο και την αποτελεσματική λειτουργία του. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει διαρκή ετοιμότητα και ευαισθησία για την ανακάλυψη γεγονότων μέσα στην επιχείρηση που χρειάζονται να αναφερθούν στα ανώτερα ιεραρχικά κλιμάκια. Παρ' ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι ανεξάρτητοι από τους υπεύθυνους των ελεγχόμενων τμημάτων δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητοι από την επιχείρηση με την οποία τους συνδέει υπαλληλική ή συμβατική συνήθως σχέση. Κατά συνέπεια, οι εκτός της επιχείρησης ενδιαφερόμενοι (μέτοχοι της μειοψηφίας, πιθανοί επενδυτές, χρηματοδότες, δημόσιες

υπηρεσίες κλπ) είναι δυνατόν να μην εμπιστεύονται τα πορίσματα και τις πληροφορίες των εσωτερικών ελεγκτών, κυρίως λόγω ελλείψεως ανεξαρτησίας ως προς την επιχείρηση (Κάντζος 2006).

Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών στις σύγχρονες οικονομικές μονάδες και κρατικούς οργανισμούς γίνεται όλο και σπουδαιότερος. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν συσταθεί Ινστιτούτα Εσωτερικών Ελεγκτών (I.E.E.), τα οποία προωθούν και προάγουν τα θέματα του εσωτερικού ελέγχου σε νέους τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας (Κάντζος 2006).

1.4.2. Φορολογικοί Ελεγκτές

Οι φορολογικοί ελεγκτές είναι τα όργανα εκείνα που διεξάγουν κατά κύριο λόγο τη φορολογική διοικητική διαδικασία με την οποία ο φορολογούμενος ελέγχεται αν εκπλήρωσε τις νόμιμες φορολογικές υποχρεώσεις του. Οι φορολογικοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν βαθιές γνώσεις όχι μόνο της ελεγκτικής, οικονομικής, λογιστικής, του εμπορικού και αστικού δικαίου αλλά να κατέχουν πλήρως το ισχύον φορολογικό καθεστώς. Οι φορολογικοί νόμοι είναι πολύπλοκοι και εκτός απ' αυτούς οι φορολογικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ενήμεροι και των πολυάριθμων ερμηνευτικών φορολογικών διατάξεων καθώς και της νομολογίας των οργάνων της δικαστικής φορολογικής διαδικασίας (Κάντζος 2006).

Οι φορολογικοί ελεγκτές είναι δημόσιοι υπάλληλοι και πραγματοποιούν τους φορολογικούς ελέγχους οι οποίοι αποβλέπουν στον καθορισμό της φορολογητέας ύλης και των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογούμενων φυσικών και νομικών προσώπων. Φορολογικός έλεγχος είναι το σύνολο των ελεγκτικών διαδικασιών, που εφαρμόζονται στα τηρούμενα λογιστικά βιβλία και στα στοιχεία των επιχειρήσεων προς επαλήθευση του περιεχομένου των δηλώσεων που υποβλήθηκαν ή την εξακρίβωση και τον καθορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων των υπόχρεων, που δεν υπέβαλαν δηλώσεις. (Κάντζος 2006)

Το έργο των φορολογικών ελεγκτών λόγω της φύσης και της συνθετών συναλλαγών αλλά και της μεγάλης δυσκολίας σύλληψης της φορολογητέας ύλης είναι επίπονο και έχει μεγάλο βαθμό δυσκολίας. Ο ελεγκτής έχει ως σκοπό:

- Τη διενέργεια ελέγχου στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης προκειμένου να διαπιστώσει αν όλες οι εγγραφές τους στηρίζονται σε νόμιμα δικαιολογητικά.
- Τη διαπίστωση αν όλη η συναλλακτική δραστηριότητα της επιχείρησης έχει καταχωρηθεί στα προβλεπόμενα και τηρούμενα βιβλία και το χαρακτηρισμό αυτών ως επαρκών ή ανεπαρκών, συνεπεία των παρουσιαζόμενων ελλείψεων και παρατυπιών.
- Τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος της επιχείρησης.
- Τον καθορισμό των κάθε είδους φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης. Η σημασία του φορολογικού ελέγχου είναι μεγάλη, επειδή από την αποτελεσματικότητά του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό ο ακριβής προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος κάθε φορολογουμένου και η δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους. Ο φορολογικός έλεγχος όμως αποτελεί και τη βάση της φορολογικής δικαιοσύνης, επειδή η συντασσόμενη έκθεση ελέγχου αποτελεί τη θεμελιώδη βάση της διοικητικής δικαστικής κρίσης αλλά και της συμβιβαστικής επίλυσης των διαφορών.

Ο δίκαιος και αμερόληπτος φορολογικός έλεγχος εδραιώνει την πεποίθηση στους φορολογουμένους, ότι δεν αδικούνται από το Κράτος και ότι κάθε φορολογούμενος εισφέρει ανάλογα με τη φοροδοτική ικανότητα του.

Σε εκπλήρωση βασικής επιταγής του Συντάγματος, ο φορολογικός ελεγκτής, εκτός της πείρας, την οποία αποκτά με την πάροδο του χρόνου κατά τη θητεία του ως βοηθού πεπειραμένου ελεγκτή, πρέπει να έχει:

- Ανεξαρτησία έκφρασης γνώμης, ακεραιότητα, ήθος, οξεία και ταχεία αντίληψη, αντικειμενική κρίση, παρατηρητικότητα, μεθοδικότητα στην εργασία του, υπομονή και επιμονή, ευγένεια και διακριτικότητα.
- Επαγγελματική επάρκεια και γνώση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και της νομολογίας των διοικητικών δικαστηρίων και των φορολογικών λύσεων, που δόθηκαν κατά καιρούς από τη Διοίκηση του Υπουργείου Οικονομικών.
- Εχεμύθεια και σεβασμό των εμπιστευτικών πληροφοριών που περιέρχονται σε γνώση του κατά τη διάρκεια της εργασίας του.
- Αντικειμενικότητα.
- Σοβαρή υποδομή γνώσεων Χρηματοοικονομικής και Διοικητικής Λογιστικής και Οικονομικής.
- Ένα ελάχιστο επίπεδο νομικών γνώσεων (Εμπορικού και Αστικού Δικαίου), ώστε να μπορεί να κατανοήσει και να εφαρμόσει τις διατάξεις της νομοθεσίας, οι οποίες είναι σχετικές με την εργασία του. Στη βιβλιογραφία της Φοροτεχνικής Ελεγκτικής έχουν

καταγραφεί αρκετοί τρόποι, μεθοδεύσεις, τεχνάσματα και παράνομες πρακτικές φοροδιαφυγής. Ο φορολογικός ελεγκτής πρέπει να καταβάλλει κάθε προσπάθεια για τη δημιουργία πνεύματος συνεργασίας με το φορολογούμενο και την εξάλειψη της υπάρχουσας προκατάληψης, ότι προσπαθεί να αυξήσει τα έσοδα του προϋπολογισμού. Η συμπεριφορά του πρέπει να είναι άψογη και να διέπεται από τις αρχές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών και να δημιουργείται ευνοϊκό ψυχολογικό κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Είναι καθήκον του φορολογικού ελεγκτή να προασπίζει εξίσου τόσο το νόμιμο συμφέρον του Δημοσίου όσο και του φορολογουμένου. Ο φορολογικός ελεγκτής κατά τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου έχει τα εξής δικαιώματα:

α. Δικαιούται να ελέγχει κάθε εργάσιμη ημέρα, τα βιβλία και στοιχεία του φορολογουμένου, τα οποία επιβάλλονται από τον Κ.Β.Σ. καθώς και τα προαιρετικώς τηρούμενα και να λαμβάνει γνώση της επαγγελματικής του αλληλογραφίας.

β. Δικαιούται να ζητήσει μέσω του Οικονομικού Εφόρου, τις πληροφορίες, που χρειάζεται τόσο από άλλες δημόσιες ή δημοτικές ή κοινοτικές αρχές, όσο και από ιδιωτικές επιχειρήσεις και κάθε μορφής οργάνωση επαγγελματική, εμπορική, βιομηχανική, γεωργική, κλπ., προκειμένου να επιτελέσει το έργο του.

γ. Δικαιούται να επαληθεύσει το υπόλοιπο του βιβλίου ταμείου, των αποθεμάτων, των πρώτων υλών και των εμπορευμάτων, καθώς και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

δ. Δικαιούται να προβεί στην κατάσχεση ανεπίσημων βιβλίων, εγγράφων και κάθε στοιχείου προς το φορολογικό έλεγχο, χωρίς όμως έρευνα εφόσον τα στοιχεία αυτά υπέπεσαν στην αντίληψη του κατά τη διάρκεια του ελέγχου, από τα οποία είναι δυνατό να προκύπτει απόκρυψη φορολογητέας ύλης. Εφόσον υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι στην επαγγελματική εγκατάσταση του φορολογούμενου αποκρύπτονται βιβλία, έγγραφα, εμπορεύματα ή άλλα στοιχεία, τα οποία ασκούν επιρροή στον ακριβή προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, μπορεί ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών ή ο Ειρηνοδίκης, στην περιφέρεια του οποίου υπάγεται η επαγγελματική εγκατάσταση του φορολογούμενου, να αναθέσει τη διενέργεια έρευνας σε ανακριτικό υπάλληλο προς ανεύρεση τέτοιων στοιχείων.

Η έκθεση φορολογικού ελέγχου είναι δημόσιο έγγραφο μεγάλης σπουδαιότητας, συντάσσεται από τον ελεγκτή μετά το τέλος του φορολογικού ελέγχου και γι' αυτό πρέπει να είναι πλήρης, σαφής και αιτιολογημένη. Η απεικόνιση των στοιχείων της έκθεσης

ελέγχου πρέπει να είναι επιμελημένη, ώστε τα συμπεράσματα του ελέγχου να είναι πειστικά και αδιάβλητα. (Κάντζος 2006)

1.4.3. Ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Το Ελεγκτικό Συνέδριο (Ε.Σ.) που λειτουργεί ταυτόχρονα και ως ανώτερο διοικητικό δικαστήριο, ιδρύθηκε το 1833. Είναι πολυμελές και αποτελείται από 1 πρόεδρο, 2 αντιπροέδρους, 17 συμβούλους και 10 παρέδρους. Συγκροτείται σε 3 τμήματα και καθένα από αυτά αποτελείται από τον πρόεδρο (ή ενός των αντιπροέδρων) και 4 τουλάχιστον μελών, και την ολομέλεια αποτελούμενη από 9 μέλη. Η οργάνωση και λειτουργία του Ελεγκτικού Συνεδρίου καθορίζονται βασικά με τα Π.Δ. 774/1980 και 1225/1981 (ΦΕΚ189/80 και 304/81 αντίστοιχα). Το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι ανεξάρτητο κάθε άλλης Αρχής. Στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκουν οι ακόλουθες ελεγκτικές εργασίες :

- Ο έλεγχος των δαπανών του Κράτους καθώς και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως ή άλλων Νομικών προσώπων Δημοσίου Δικαίου που υπάγονται με ειδική διάταξη νόμου στο καθεστώς αυτό.
- Η διενέργεια Επιτόπιων επιθεωρήσεων δημοσίων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. κατά τις οποίες οι επιθεωρητές του ελεγκτικού συνεδρίου εξετάζουν τον τρόπο λειτουργίας της υπό έλεγχο υπηρεσίας, το εκτελούμενο έργο, τις πράξεις ή αποφάσεις της και την ενημερότητα της υπηρεσίας στη διεκπεραίωση του έργου της. Επίσης οι επιθεωρητές ελέγχουν τους λογαριασμούς ή τα εντάλματα πληρωμής, την διαχείριση των πιστώσεων που τυχόν διατέθηκαν, την τήρηση των οδηγιών περί του τρόπου λειτουργίας της υπηρεσίας και την ύπαρξη τεκμηρίων που να στοιχειοθετούν την άσκηση πειθαρχικής δίωξης.
- Η παρακολούθηση των δημοσίων εσόδων με βάση τους μηνιαίους και ετήσιους λογαριασμούς των ταμιακών υπολόγων σε συνδυασμό με στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και έλεγχο των βεβαιωθέντων εσόδων.
- Προληπτικό έλεγχο των δαπανών . Οι πάρεδροι ή επίτροποι του ελεγκτικού συνεδρίου ύστερα από έλεγχο θεωρούν τα δικαιολογητικά των ενταλμάτων προπληρωμής.
- Έκδοση εκθέσεων. Κατά τις επιτόπιες επιθεωρήσεις, ο επιθεωρητής συντάσσει γενική έκθεση που αφορά τη λειτουργία της υπηρεσίας και ειδική ατομική έκθεση για τον

προϊστάμενο. Οι Πάρεδροι, Επίτροποι και οι Διευθυντές του Ελεγκτικού Συνεδρίου μετά την λήξη κάθε οικονομικού έτους με έκθεση τους προς το ελεγκτικό συνέδριο εκθέτουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους.

- Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο από την άποψη αυτή, όπως ο νόμος ορίζει.
- Ο έλεγχος των λογαριασμών των δημόσιων υπολόγων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων, που υπάγονται στον προβλεπόμενο από το εδάφιο αυτό έλεγχος. Ο έλεγχος των δαπανών του δημοσίου από τους ελεγκτές του Ε.Σ. είναι κατά βάση έλεγχος νομιμότητας.
- Η γνωμοδότηση για τα νομοσχέδια που αφορούν συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 73 του Συντάγματος, καθώς και για κάθε άλλο θέμα που ορίζει ο νόμος.
- Η σύνταξη και η υποβολή έκθεσης προς τη Βουλή για τον απολογισμό και ισολογισμό του Κράτους, κατά το άρθρο 79 παρ. 7 του Συντάγματος.
- Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων, καθώς και με τον έλεγχο των λογαριασμών των δημόσιων υπολόγων.
- Η εκδίκαση υποθέσεων που αναφέρονται στην ευθύνη των πολιτικών ή στρατιωτικών δημόσιων υπαλλήλων, καθώς και των υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου για κάθε ζημιά από δόλο ή αμέλεια που προκλήθηκε στο Κράτος, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.
- Η εκδίκαση των ενστάσεων κατά πράξεων ή παραλείψεων του Υπουργού των Οικονομικών, σχετικών με την απονομή ή την πληρωμή συντάξεων.
- Η εκδίκαση των εφέσεων κατά των πράξεων των Κλιμακίων και των καταλογιστήκαν πράξεων των οργάνων του Κράτους.
- Η εκδίκαση των αιτήσεων αναιρέσεως κατά αποφάσεων των Τμημάτων του. Το Ε.Σ. πραγματοποιεί προληπτικούς ελέγχους της νομιμότητας και κανονικότητας των σχετικών ενταλμάτων πληρωμής δαπανών του δημοσίου. Οι ελεγκτές του Ε.Σ. έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα διενέργειας και κατασταλτικών ελέγχων νομιμότητας και κανονικότητας στο σύνολο των δαπανών του δημοσίου. Ο προληπτικός έλεγχος των δαπανών του δημοσίου από το Ε.Σ. εισήχθη το 1887 (Νόμος ΑΥΟΖ) και καταργήθηκε με το ν. 1489/1985. Ο νόμος αυτός κρίθηκε από την ολομέλεια του Ε.Σ. ως

αντισυνταγματικός. Ο προληπτικός έλεγχος του Ε.Σ. επανήλθε με το ν. 1869/89. Στην αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 το άρθρο 98 κατοχυρώνει τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών από το Ε.Σ. Οι ελεγκτές του Ε.Σ. απολαμβάνουν συνταγματικά κατοχυρωμένης ανεξαρτησίας κατά την πραγματοποίηση των ελέγχων. Η ασκούμενη κριτική για την αποτελεσματικότητα του ελέγχου του Ε.Σ. επικεντρώνεται, κυρίως, στη νομική αντίληψη των μελών του για τη διαχείριση των δημόσιων δαπανών, με συνέπεια να θυσιάζονται πολλές φορές η οικονομική σκοπιμότητα και η ουσία στο νομικό τύπο και στο γράμμα των νομικών διατάξεων καθώς και στις γενικές αδυναμίες και τα προβλήματα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης σε ότι αφορά το στελεχιακό δυναμικό αλλά και τις υποδομές σε ότι αφορά τη χρηματοοικονομική οργάνωση των μονάδων του δημοσίου (Δημόσιο Λογιστικό, Ταμιακή Βάση κ.α.).

Στην ελεγκτική βιβλιογραφία υποστηρίζεται ότι οι έλεγχοι της Κυβερνητικής ελεγκτικής γενικότερα και του ελεγκτικού συνεδρίου ειδικότερα πραγματοποιούνται χωρίς ένα πλαίσιο κατευθυντήριων οδηγιών ελέγχου. Η άποψη αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ο Διεθνής Οργανισμός των Ανώτατων Φορέων Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα (International Organization of Supreme Audit Institutions - Intosai) για περισσότερο από 40 χρόνια παρέχει ένα πλαίσιο αντιμετώπισης της αυξανόμενης ζήτησης υψηλού επιπέδου υπηρεσιών Κυβερνητικής Ελεγκτικής και διασφάλισης συνεχούς ανάπτυξης και βελτίωσης αυτών των υπηρεσιών έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται οι σύγχρονες εξελίξεις. Η υιοθέτηση το 1977 μιας δέσμης 15 κατευθυντήριων οδηγιών ελέγχου παρέχει μια κοινή μεθοδολογική βάση η οποία είναι σε θέση να καλύψει τη μεγάλη ποικιλομορφία του ελέγχου των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα (Κάντζος 2006).

1.4.4.Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές

Ορκωτοί ελεγκτές λογιστές είναι οι αναγνωρισμένοι από την Πολιτεία ή την αναγνωρισμένη λογιστική οργάνωση μιας χώρας ειδικοί επαγγελματίες, οι οποίοι έχουν ως πρωταρχικό τους καθήκον τον υπεύθυνο αντικειμενικό και ανεπηρέαστο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύουν οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις και οργανισμοί. Βασικό χαρακτηριστικό του επαγγέλματος είναι ότι απαιτεί ειδική επιστημονική εκπαίδευση και κατάρτιση στη Λογιστική, Ελεγκτική, Οργανωτική, το

Εμπορικό δίκαιο, την ιδιωτική οικονομική και άλλους κλάδους που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων.

Οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές επίσης πρέπει να έχουν μεγάλη πείρα και να διακρίνονται για το κύρος τους, την αμεροληψία, την ευθυκρισία, την εχεμύθεια και, προπαντός το ήθος τους γιατί η άσκηση του επαγγέλματος τους συνδέεται με μεγάλα οικονομικά συμφέροντα της ιδιωτικής και της δημόσιας οικονομικής ζωής.

Την υποχρέωση να υπαχθούν στον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών για τις οικονομικές τους καταστάσεις έχουν οι επιχειρήσεις που πληρούν τα πιο κάτω αναφερόμενα κριτήρια του κωδ. Ν. 2190/20, και οι οποίες έχουν τη μορφή:

- Ανώνυμης εταιρίας.
- Εταιρείας περιορισμένης ευθύνης.
- Ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας.
- Ομόρρυθμης και ετερόρρυθμης εταιρίας των οποίων όλοι οι απεριόριστα ευθυνόμενοι εταίροι είναι ομόρρυθμες ή ετερόρρυθμες εταιρείες των οποίων όλοι οι απεριόριστα ευθυνόμενοι εταίροι είναι Α.Ε. ή Ε.Π.Ε. ή ετερόρρυθμες κατά μετοχές εταιρίες.
- Ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες των οποίων οι απεριόριστα ευθυνόμενοι εταίροι είναι Α.Ε. ή Ε.Π.Ε. ή ετερόρρυθμες κατά μετοχές εταιρείες. Για να υπαχθεί μια επιχείρηση στον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών θα πρέπει επί δύο συνεχείς χρήσεις τα στοιχεία των οικονομικών τους καταστάσεων να υπερβούν τα δύο από τα πιο κάτω τρία κριτήρια. Τα όρια αυτά που ισχύουν από την 1/1/2002 και αναπροσαρμόζονται κατά περιόδους είναι:

- ✓ Σύνολο Ενεργητικού 1,5 εκατ. Ευρώ.
- ✓ Κύκλος εργασιών 3,0 εκατ. Ευρώ.
- ✓ Προσωπικό 50 άτομα 50.

Για πρώτη φορά η επιχείρηση ελέγχεται την τρίτη χρήση. Στη χώρα μας το έργο των ορκωτών ελεγκτών λογιστών εκτελείται σήμερα από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.ΕΑ) το οποίο ιδρύθηκε και λειτουργεί με το ΠΔ 226/1992.

α) Σκοπός του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΠΔ 226/1992, η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών αποβλέπει στην:

- άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής (ιδρύματος, εταιρίας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου),

από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούμενων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική νομοθεσία.

• Προαγωγή της Λογιστικής και Ελεγκτικής Επιστήμης.

β) Σύνθεση του Σ.Ο.Ε.Λ.

Το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποτελείται από Ορκωτούς Ελεγκτές, Επίκουρους Ορκωτούς Ελεγκτές, Δόκιμους Ορκωτούς Ελεγκτές και Ασκούμενους Ελεγκτές. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές έχουν πλήρη τα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του μέλους του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών και ασκούν ελεύθερα και υπό ίδια ευθύνη το ελεγκτικό έργο. Οι Επίκουροι, Δόκιμοι και Ασκούμενοι Ελεγκτές βοηθούν τους Ορκωτούς Ελεγκτές στην εκτέλεση του έργου τους, ενεργώντας πάντοτε επ' ονόματι, για λογαριασμό και υπ' ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή.

γ) Όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ.

Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι:

- Το Εποπτικό Συμβούλιο.
- Η Γενική Συνέλευση.
- Η Εκτελεστική Γραμματεία.
- Το Πειθαρχικό Συμβούλιο .
- Το Επιστημονικό Συμβούλιο.

Οι αρμοδιότητες κάθε ενός από τα πιο πάνω όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ. παρουσιάζονται συνοπτικά στο Παράρτημα Β.

δ) Αρμοδιότητες Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές στη χώρα μας, συμφωνά με το άρθρο 3 του ΠΔ 226/92, είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για την άσκηση του τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχειρίσεως και των οικονομικών καταστάσεων:

- Των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, πλην δήμων και κοινοτήτων.
- Των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος ή απολαύουν ιδιαίτερων προνομίων, βάσει ειδικής διατάξεως νόμου ή κατ' εξουσιοδότηση τούτου.
- Των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών, των εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου, των εταιρειών διαχειρίσεως αμοιβαίων κεφαλαίων, των εταιρειών χρηματοδοτικών μισθώσεων και των ενώσεων συνεταιριστικών οργανώσεων.

- Των ανωνύμων εταιρειών, εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, των ετερόρρυθμων κατά μετοχές εταιρειών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 42α του Ν. 2190/1920, και των κοινοπραξιών αυτών. Συγκεκριμένα, οι στο προηγούμενο εδάφιο αναφερόμενες οικονομικές μονάδες, όταν πληρούν (στο εκάστοτε ισχύον ύψος) δύο από τις εξής τρεις προϋποθέσεις: α) αριθμό εργαζόμενων, β) ύψος πωλήσεων και γ) ύψος ενεργητικού, υποχρεούνται σε ετήσιο έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές. Αν δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις, τότε ελέγχονται από ελεγκτές όχι ορκωτούς, αλλά απλούς αποφοίτους οικονομικών σχολών.

- Των ανωνύμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, καθώς και των ανωνύμων εταιρειών, των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, εν όλο ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια έγγραφη.

- Των εταιρειών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά που, με βάση διατάξεις νόμου, υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο ορκωτών ελεγκτών.

- Των ενοποιημένων λογαριασμών (οικονομικών καταστάσεων) του άρθρου 100 παρ. 1 του Ν. 2190/20 των συνδεδεμένων επιχειρήσεων.

Ο ευρύτερος δημόσιος τομέας, ο οποίος δεν αναφέρεται στα ανωτέρω άρθρα, ελέγχεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους.

Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι επίσης αποκλειστικώς αρμόδιοι για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισης ή κατάστασης οιαδήποτε νομικού ή φυσικού προσώπου, δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου, κοινοπραξίας, ειδικού λογαριασμού ή ομάδας περιουσίας, που απαιτεί λογιστικές γνώσεις. Η πραγματογνωμοσύνη αυτή διατάσσεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί πραγματογνωμοσύνης.

Σύμφωνα με το πιο πάνω άρθρο του Π.Δ. 226/92, όπου, κατά τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, τα εμπορικά βιβλία συνιστούν μέσα αποδείξεως, το δικαστήριο, αντί της εμφανίσεως των βιβλίων, μπορεί να διατάξει, είτε κατ' αίτηση τίνος των διαδίκων, είτε αυτεπαγγέλτως, έλεγχο και θεώρηση των βιβλίων από ορκωτό ελεγκτή. Η νομοτύπως συντασσόμενη έκθεση του τελευταίου συνιστά πλήρη απόδειξη για το αντικείμενο για το οποίο διατάχθη. Η αμοιβή του ορκωτού ελεγκτή καθορίζεται από το δικαστήριο και στην μεν πρώτη περίπτωση καταβάλλεται από τον αιτούντα διάδικο, στη δε δεύτερη περίπτωση καταβάλλεται κατά ισομέρεια από τους διαδίκους.

ε) Προσόντα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή Η 8η Οδηγία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει τα ελάχιστα προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο εξωτερικός

ελεγκτής για να μπορεί να ασκήσει το έργο του στις χώρες μέλη της Ένωσης. Τα προσόντα αυτά συνοψίζονται στην άρτια θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση, στην ικανότητα του να εφαρμόζει ορθολογικά τις γνώσεις του, στο ανεπίληπτο ήθος και την ακεραιότητά του χαρακτήρα του. Η αναγνώριση των απαιτούμενων προσόντων επιβεβαιώνεται με τη χορήγηση από την πολιτεία της σχετικής άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος. Το Παράρτημα Γ, παραθέτει τις προϋποθέσεις διορισμού ενός φυσικού προσώπου στην αρχική βαθμίδα του ασκούμενου ελεγκτή και εγγραφής του στο Μητρώο των ασκούμενων ορκωτών ελεγκτών λογιστών. Το ίδιο ως άνω Παράρτημα αναφέρει τον ελάχιστο χρόνο παραμονής σε κάθε βαθμίδα καθώς και τους γνωστικούς τομείς και ενότητες θεωρητικών και πρακτικών θεμάτων, στις εξετάσεις των οποίων πρέπει να επιτύχει ο υποψήφιος.

Με βάση το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο άδεια για την άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος έχει μόνο ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής. Οι επίκουροι, δόκιμοι και ασκούμενοι βοηθούν τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές, απασχολούμενοι με σχέση ιδιωτικού δικαίου αποκλειστικά από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές ή από ελεγκτικές εταιρίες ή κοινοπραξίες ορκωτών ελεγκτών λογιστών.

1.4.4.1. Έκθεση Ελέγχου Ορκωτών Λογιστών

Μετά την ολοκλήρωση του κυρίως μέρους του ελέγχου, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, όπως ορίζει το άρθρο 16, “Ελεγκτικό Έργο” του Π.Δ. 226/92, τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το πόρισμά του με τα φύλλα εργασίας, τα οποία υποχρεούται να διαφυλάσσει για μία πενταετία από την ημερομηνία εκδόσεως του πιστοποιητικού ελέγχου, ενώ η γνώμη του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος και εκτέλεσε τον έλεγχο, διατυπώνεται στο συντασσόμενο από αυτόν “πιστοποιητικό” ή “έκθεση” ελέγχου, τα οποία και υποβάλλονται στον εντολέα του ελέγχου.

Το πιστοποιητικό ελέγχου συντάσσεται αποκλειστικά από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή και υποβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190, στην Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Η δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου είναι υποχρεωτική μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις, τις οποίες δημοσιεύουν οι επιχειρήσεις στο τέλος της κάθε χρήσης. Να προσθέσουμε ότι αντίγραφο της έκθεσης υποβάλλεται και στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Το πιστοποιητικό ελέγχου αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναφέρεται η έκταση και η φύση της ελεγκτικής εργασίας, ενώ στο δεύτερο μέρος αναγράφεται η γνώμη του ελεγκτή στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω. Σύμφωνα με το άρθρο 37 του κωδ. Νόμου 2190/1920 η έκθεση των ελεγκτών πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε, εισαγωγή κατά την οποία θα αναφέρονται οι ετήσιοι λογαριασμοί οι οποίοι ελέγχονται καθώς και το πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που χρησιμοποιείται. Επίσης πρέπει να γίνεται περιγραφή του εύρους του νόμιμου ελέγχου, στην οποία αναφέρονται και τα ελεγκτικά πρότυπα που χρησιμοποιούνται κατά την διενέργεια του ελέγχου. Σύμφωνα με τα πρότυπα της σύνταξης εκθέσεων ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να αναγράφει στην έκθεση του εάν οι ελεγχθείσες λογιστικές καταστάσεις καταρτίστηκαν βάσει των γενικών παραδεκτών λογιστικών αρχών και εάν αυτές οι λογιστικές αρχές τηρήθηκαν με συνέπεια. Επίσης πρέπει να αναγράφει εάν οι υποσημειώσεις στις λογιστικές καταστάσεις θεωρούνται επαρκείς.

1.4.5. Απαγορεύσεις, Ασυμβίβαστα και Περιορισμοί

Με το άρθρο 12 του πρόσφατου Ν. 3148/ 2003 θεσπίζονται αυστηρά και εκτεταμένα ασυμβίβαστα για όλους τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές και τις ελεγκτικές εταιρείες. Η ισχύς των ασυμβίβαστων αυτών, με τα οποία περιορίζεται το παραδοσιακό έργο των ορκωτών ελεγκτών λογιστών μόνο στο ελεγκτικό έργο, αρχίζει μετά δύο έτη από την ημερομηνία (5.6.2003) δημοσίευσης του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου: (α) Δεν επιτρέπεται η πρόσληψη ορκωτού ελεγκτή λογιστή ως συμβούλου ή υπαλλήλου σε εταιρεία που ελέγχθηκε από αυτόν κατά την τελευταία διετία πριν από την πρόσληψη του. Η απαγόρευση αίρεται εάν προηγηθεί και ολοκληρωθεί ποιοτικός έλεγχος, χωρίς επιβαρυντικό αποτέλεσμα για αυτόν που πρόκειται να προσληφθεί. Η δαπάνη βαρύνει την εταιρεία που προσλαμβάνει,

(β) Δεν επιτρέπεται σε ελεγκτική εταιρεία, στην οποία ανήκει ο ορκωτός ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σε επιχειρήσεις, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χ.Α.Α. ή σε θυγατρικές εταιρείες αυτών, η παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ή η δημιουργία οποιασδήποτε σχέσης με τις επιχειρήσεις αυτές από την οποία προξενείτε αμοιβαιότητα συμφερόντων, όπως:

- α. εκπροσώπηση της επιχείρησης προς τρίτους ή αρχές,
- β. συμμετοχή στη διοίκηση της εταιρείας,
- γ. συμμετοχή σε εταιρείες, κοινοπραξίες, εργολαβίες, υπεργολαβίες ή άλλο σχήμα κοινών συμφερόντων με την επιχείρηση,
- δ. προώθηση προϊόντων της επιχείρησης,
- ε. τήρηση λογιστικών βιβλίων,
- στ. λογιστικές υπηρεσίες,
- ζ. εκπροσώπηση προς φορολογικές ή δικαστικές αρχές, η υπηρεσίες ή εργασίες εσωτερικού ελεγκτή,
- θ. εκπόνηση μελετών, αναλογιστικών μελετών, αποτιμήσεων ή εκτιμήσεων, τα αποτελέσματα των οποίων εισάγονται κατ' ευθείαν στα λογιστικά βιβλία της εταιρείας ως εγγραφές ή ενσωματώνονται στις λογιστικές καταστάσεις,
- ι. ανάπτυξη ή παραμετροποίηση και συντήρηση λογισμικού,
 - ια. εξεύρεση στελεχών για θέσεις ευθύνης,
 - ιβ. κατάρτιση οργανωτικών μελετών και ανάπτυξη διαδικασιών, με εξαίρεση το τμήμα εσωτερικού ελέγχου,

- ιγ. διαχείριση προγραμμάτων και έργων,
- ιδ. χρηματοοικονομικές προβλέψεις,
- ιε. αποτιμήσεις εταιρειών, περιουσιακών στοιχείων και δικαιωμάτων για εισφορά, πώληση, εξαγορά ή συγχώνευση,
- ιστ. παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε εξαγορές, συγχωνεύσεις και πωλήσεις εταιρειών, περιουσιακών στοιχείων ή δικαιωμάτων,
- ιζ. παροχή υπηρεσιών συμβούλου επενδύσεων,
- ιη. παροχή υπηρεσιών εκκαθαριστικού,
- ιθ. παροχή υπηρεσιών εκτάκτου οικονομικού ελέγχου σε περίπτωση εισαγωγής της εταιρείας στο Χ.Α.Α.

1.5. Πλαίσιο Ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων

Ο νόμος 3693/2008 προς εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας με την οδηγία 2006/43 ΕΚ περί υποχρεωτικών ελέγχων των ετήσιων και των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, απαιτεί από τις ελεγκτικές εταιρείες και τους ελεγκτές την υιοθέτηση ενιαίων κανονισμών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και εφεξής τη σύνταξη και δημοσίευση ετήσιων εκθέσεων διαφάνειας.

Οι βασικές κατευθυντήριες οδηγίες που βοηθούν τους ελεγκτές λογιστές στην εκπλήρωση των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων είναι γνωστές σαν "Ελεγκτικά Πρότυπα". Τα ελεγκτικά πρότυπα εκτός του ότι καθοδηγούν τους ελεγκτές στο έργο τους, συνιστούν και το μέτρο για την αξιολόγηση της ποιότητας της εργασίας τους. Όπως ρητά αναφέρεται στο Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 1.100, για την αναβάθμιση της οικονομικής πληροφόρησης στην Ελλάδα είναι αναγκαία η άσκηση ποιοτικού ελέγχου του έργου των ελεγκτών. Ο ποιοτικός αυτός έλεγχος θα είναι εποικοδομητικός και αποτελεσματικός αν διεξάγεται κατά τρόπο αμερόληπτο και αντικειμενικό και αν είναι εδραιωμένος σε κανόνες σαφείς και προκαθορισμένους. Τα ελεγκτικά πρότυπα, όπως θα παρουσιασθεί και στο κεφάλαιο της νομικής ευθύνης των ελεγκτών, αποτέλεσαν και αποτελούν τη βάση μιας τέτοιας κρίσης. Τα ελεγκτικά πρότυπα καθορίζονται συνήθως από εθνικές ή και διεθνείς οργανώσεις ελεγκτών λογιστών και θεωρούνται ότι τυγχάνουν της γενικής αποδοχής των μελών τους. Όπως είναι φυσικό η έκταση και το περιεχόμενο τους διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων κρατών.

Τα ελεγκτικά πρότυπα (standards) περιγράφουν το θεσμικό πλαίσιο του ελέγχου και προσδιορίζουν τα κριτήρια τα οποία θα πρέπει να ικανοποιηθούν για την τελειοποίηση του ελέγχου και τη δημοσιοποίησή του. Σύμφωνα λοιπόν με τη διεθνή βιβλιογραφία τα ελεγκτικά πρότυπα μπορούν να καταταχθούν στις παρακάτω κατηγορίες (Μπάλλας 2004):

- ✓ **Γενικές Αρχές (General Standards).** Κατά τις γενικές αρχές, οι ελεγκτικές διαδικασίες πρέπει να εφαρμόζονται με επαγγελματική επάρκεια και από κατάλληλα εκπαιδευμένα άτομα.
- ✓ **Αρχές Εκτελέσεως της Εργασίας (Standards of Fieldwork).** Σύμφωνα με τις αρχές αυτές απαιτείται κατάλληλος σχεδιασμός της εργασίας και επιβλέψεως αυτής, σωστή μελέτη και εκτίμηση του εσωτερικού ελέγχου επίσης επαρκές και κατάλληλο αποδεικτικό υλικό της εργασίας που πρέπει να συγκεντρωθεί από τον έλεγχο, την έρευνα, την επιθεώρηση και την παρατήρηση.
- ✓ **Αρχές που αφορούν τις Εκθέσεις Ελέγχου (Standards of Reporting).** Κατά τις αρχές αυτές, στις εκθέσεις ελέγχου πρέπει να περιλαμβάνεται δήλωση ότι οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές. Επίσης είναι απαραίτητο να εκφραστεί γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις ως προς το σύνολο τους.

1.6. Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, όπως επιτάσσει η ελληνική νομοθεσία (άρθρο 137 του ν. 2190/1920), έχουν διαμορφωθεί στα πλαίσια που προδιαγράφονται από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.) συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων, που διέπει τους διενεργούμενους από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) οικονομικούς ελέγχους στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως του εάν οι έλεγχοι αυτοί είναι υποχρεωτικοί ή έχουν προαιρετικό χαρακτήρα. Η επιλεκτική επίκληση ή εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν είναι επιτρεπτή. Όταν στα Ε.Ε.Π. αναφέρεται ο όρος "Ελεγκτής" νοούνται τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, τα οποία ισχύουν στη χώρα μας, δεν αναπτύχθηκαν από την Εθνική Οργάνωση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) αλλά από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), η οποία, όπως

παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 1, είναι νομικά επιφορτισμένη, μεταξύ άλλων και με το έργο της παρακολούθησης και αξιολόγησης του έργου των ελεγκτών.

Το γεγονός ότι τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα συνθέτουν το μόνο ολοκληρωμένο σώμα ελεγκτικών κανόνων που τυγχάνει διεθνούς αναγνώρισης και παραδοχής, οδήγησε την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων στην άμεση υιοθέτηση του συνόλου των γενικών αρχών επί των οποίων είναι εδραιωμένα τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Στους ελεγκτές, βέβαια, σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 1.100, παρέχεται η δυνατότητα της επικουρικής επίκλησης των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων είτε για σκοπούς ερμηνείας είτε για σκοπούς συμπλήρωσης των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα ομαδοποιούνται στις πιο κάτω ενότητες - κατηγορίες:

- α. Εισαγωγικά Θέματα.
- β. Γενικές Αρχές και Ευθύνες.
- γ. Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση του Ελεγκτικού Κινδύνου.
- δ. Ελεγκτική Μαρτυρία.
- ε. Χρησιμοποίηση της Εργασίας Τρίτων.
- στ. Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά.
- ζ. Εξειδικευμένοι Έλεγχοι.

Στην Ελλάδα όρος «Εσωτερικός Έλεγχος» (Internal Audit) εισάχθηκε με τον νόμο υπ' αριθμόν Ν. 3016 (2002) «Για την εταιρική διακυβέρνηση, θέματα μισθολογίου και άλλες διατάξεις», ο οποίος εκσυγχρονίζει και επίσημα το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων σε θέματα Εταιρικής Διακυβέρνησης (Corporate Governance) και καθιστά την ύπαρξη Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου υποχρεωτική, τουλάχιστον για τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Συγκεκριμένα στο άρθρο 7 του νόμου 3016 ορίζεται ρητά πως η οργάνωση και λειτουργία εσωτερικού ελέγχου αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή των μετοχών ή άλλων κινητών αξιών σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές, υπό την έννοια του νόμου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρίας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Δεν μπορούν να ορισθούν ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη τα οποία έχουν και άλλες εκτός του εσωτερικού ελέγχου αρμοδιότητες ή συγγενείς των παραπάνω μέχρι και του δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας. Η εταιρία υποχρεούται να ενημερώνει την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για οποιαδήποτε μεταβολή στα πρόσωπα ή την οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου εντός δέκα εργάσιμων ημερών από τη μεταβολή αυτήν.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιουδήποτε λογιστικού βιβλίου, φορολογικού στοιχείου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της εταιρίας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρίας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο τους. Η διοίκηση της εταιρίας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για τη διευκόλυνση του έργου τους. (Ν 3016/2002)

Το 2003 ιδρύθηκε και στην Ελλάδα, εποπτικό όργανο με το όνομα Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (ΕΛΤΕ) με την υποχρέωση, μεταξύ άλλων, να εισάγει στην Ελλάδα τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ). Τον Οκτώβριο του 2004, η ΕΛΤΕ δημοσίευσε τα Νέα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) τα οποία, σε μεγάλο βαθμό, είναι ίδια με τα ΔΕΠ. Τα ΕΕΠ αποτελούν ενιαίο, ολοκληρωμένο σώμα κανόνων που διέπει τους υποχρεωτικούς αλλά και προαιρετικούς οικονομικούς ελέγχους που διεξάγονται στην Ελλάδα από Ορκωτούς Ελεγκτές. Με την υιοθέτηση ενιαίων κανόνων Ελεγκτικής μπορεί να υιοθετηθεί και ένας σωστός, ποιοτικός έλεγχος της εργασίας των Ελεγκτών. Ουσιαστικά, η όλη προσπάθεια στοχεύει στην αναβάθμιση της ποιότητας της οικονομικής πληροφόρησης στη χώρα μας. Τα ΕΕΠ ισχύουν και εφαρμόζονται τόσο για τους τακτικούς (υποχρεωτικούς) ελέγχους των χρήσεων που αρχίζουν μετά την 26η Οκτωβρίου 2004, όσο και, άμεσα, για τους ελέγχους οικονομικών καταστάσεων που συντάσσονται σύμφωνα με τα ΔΛΠ.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του έργου των ελεγκτών (ο ποιοτικός έλεγχος) βαρύνει την ΕΛΤΕ ως εποπτικό φορέα και έχει προγραμματιστεί να αρχίσει τον Ιούνιο 2005. Το κόστος του ελέγχου βαρύνει την επιχείρηση για την οποία ο ελεγκτής

ελέγχεται. Στο πλαίσιο των ΕΕΠ προσδιορίζονται τόσο οι υποχρεώσεις των Ελεγκτών όσο και των Εταιρειών, οι οποίες ελέγχονται. Έτσι, επισημαίνεται ότι:

α) Σύμφωνα με το νόμο, η Διοίκηση μιας επιχείρησης έχει την απόλυτη ευθύνη για τη διαμόρφωση και εφαρμογή ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου, τη σύννομη τήρηση λογιστικών βιβλίων και την υιοθέτηση των κατάλληλων λογιστικών αρχών, έτσι ώστε να συντάσσει τις οικονομικές της καταστάσεις κατά τρόπο που να απεικονίζουν, με πληρότητα και σαφήνεια, την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της Εταιρείας.

β) Ο στόχος του τακτικού, κατά νόμο, ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή ως προς το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα (για παράδειγμα, Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ή ΔΠΧΑ) και εάν απεικονίζουν με ακριβοδίκαιο τρόπο την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της εταιρείας.

Συνεπώς οι ελεγκτές δεν έχουν την ευθύνη να πιστοποιούν ούτε και να παρέχουν οποιαδήποτε εγγύηση, αλλά μόνο να εκφέρουν γνώμη, η οποία, στην ουσία, περιορίζεται στο ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις. Στόχος του τακτικού ελέγχου δεν είναι ο εντοπισμός και η αποκάλυψη τυχόν ατασθαλιών ή παρατυπιών που ενδέχεται να έχουν διαπραχθεί. (Κυριάκος 2005)

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.) συντάχθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (Ε.Λ.Τ.Ε.) και θεσπίστηκαν με την Κανονιστική Πράξη της ΕΛΤΕ 483/6-10-2004 (ΦΕΚ 1589 Β). Η ΕΛΤΕ είναι επιφορτισμένη, μεταξύ άλλων, με τη διοικητική εποπτεία του έργου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών καθώς και με τη διενέργεια ποιοτικού ελέγχου στην εργασία των ορκωτών ελεγκτών λογιστών, όπως προκύπτει από το Νόμο 3148/2003.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα ομαδοποιούνται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Εισαγωγικά Θέματα (Ε.Ε.Π. 1100, 1110, 1120).
2. Γενικές Αρχές και Ευθύνες (Ε.Ε.Π. 2200, 2210, 2220, 2230, 2240, 2250, 2260).
3. Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση του Ελεγκτικού Κινδύνου (Ε.Ε.Π. 3300, 3310, 3315, 3320, 3330, 4400, 4401, 4402).
4. Ελεγκτική Μαρτυρία (Ε.Ε.Π. 5500, 5501, 5505, 5510, 5520, 5530, 5540, 5545, 5550, 5560, 5570, 5580).
5. Χρησιμοποίηση της Εργασίας των Τρίτων (Ε.Ε.Π. 6600, 6610, 6620).
6. Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά (Ε.Ε.Π. 7700, 7710, 7720).
7. Εξειδικευμένοι Στόχοι (Ε.Ε.Π. 8800).

Σύμφωνα με το ΕΕΠ 1100 του παραπάνω Κανονισμού τα πρότυπα «στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές να επιτελέσουν το έργο τους κατά τρόπο ικανοποιητικό και στο να επιτρέψουν την αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου κατά τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό». Τα ΕΕΠ έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (Δ.Ε.Π.) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants, IFAC) και συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων που διέπει τους οικονομικούς ελέγχους που διενεργούνται από τα μέλη του ΣΟΕΛ.

Με το ΕΕΠ 1120 Οριοθετείται το μέγεθος της διασφάλισης που παρέχεται από την εργασία του ΟΕΛ όσον αφορά την επάρκεια και ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων ανάλογα με το αν ο ελεγκτής διενεργεί «Έλεγχο» ή «Επισκόπηση».

Σύμφωνα με το ΕΕΠ 2200 στόχος του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή ως προς το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με το δεδηλωμένο λογιστικό πλαίσιο και ειδικότερα είτε σύμφωνα με τα ΔΛΠ είτε σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία.

Σύμφωνα με τον Αλαμάνο (2007), «ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μπορεί να διατυπώσει τη γνώμη του επί των οικονομικών καταστάσεων ανεπιφύλακτα ή με επιφυλάξεις, μπορεί να εκφράσει αρνητική γνώμη ή και να αρνηθεί να εκφέρει γνώμη, πάντα όμως με τη σωστή αιτιολογία. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής πέραν της διατύπωσης των παρατηρήσεων του στην έκθεση ελέγχου, έχει νόμιμη υποχρέωση να αναφέρει τυχόν παραβάσεις νόμου στα αρμόδια όργανα». Σημειώνεται, τέλος, ότι η επιβολή κυρώσεων δεν περιλαμβάνεται στις αρμοδιότητες του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, αλλά είναι έργο των αρμόδιων οργάνων, όπως η Γενική Συνέλευση των ανωνύμων εταιρειών ή τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα της πολιτείας όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω.

Με το ΕΕΠ 2220 θεσπίζεται η υποχρέωση εγκατάστασης και συντήρησης ενός εσωτερικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου από τις ελεγκτικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν ελέγχους ή επισκοπήσεις και η υποχρέωση υπαγωγής σε διαδικασίες ποιοτικού ελέγχου κάθε ελέγχου ή επισκόπησης αναλαμβάνεται ενώ το ΕΕΠ 2230 θεσπίζει η υποχρέωση να υπάρχει γραπτή τεκμηρίωση για κάθε εργασία ελέγχου ή επισκόπησης. Η γραπτή τεκμηρίωση αναφέρεται στη φύση το είδος και την έκταση των

ελεγκτικών διαδικασιών που διενεργήθηκαν και στα συμπεράσματα που αντλήθηκαν από τις διαδικασίες αυτές.

Με το ΕΕΠ 2250 θεσπίζεται η υποχρέωση του ελεγκτή να αναφέρει τυχόν παραβάσεις νόμων αφού λάβει νομική συμβουλή.

Τα πρότυπα των ομάδων 3,4 και 5 ορίζουν τους τρόπους και τις μεθόδους που υποχρεώνεται να ακολουθήσει ο ελεγκτής για να σχεδιάσει και εκτελέσει σωστά την εργασία του καθώς και τις διαδικασίες χρησιμοποίησης από την πλευρά του ελεγκτή άλλων ατόμων που θα συμμετάσχουν στην διαδικασία του ελέγχου.(π.χ. πραγματογνώμονες ή άλλους ελεγκτές.)

Στα πρότυπα της κατηγορίας 6 με τίτλο «Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά». Θεσπίζεται η υποχρέωση του ελεγκτή να συντάξει την έκθεση ελέγχου με τρόπο σαφή, παραθέτοντας τη γνώμη του επί των με τρόπο σαφή, παραθέτοντας τη γνώμη του επί των οικονομικών καταστάσεων και να μη περιορισθεί σε απλή παράθεση των ευρημάτων του.

1.7.Διεθνές Ελεγκτικά Πρότυπα

Η διεθνής ελεγκτική κοινότητα σε μια προσπάθεια ρύθμισης του πλαισίου λειτουργιών των ελεγκτών έχει προβεί στ έκδοση αλληπάληλων μεθόδων και τεχνικών προτύπων, όπως τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) τα οποία αποκαλούνται και Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και επαγγελματικών προτύπων, όπως τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ).

Τα ΔΕΠ που εκδόθηκαν το 2009 στην αγγλική γλώσσα από το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board -IAASB) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants – IFAC). Στην συνέχεια παραθέτονται τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα σύμφωνα με αύξων αριθμό με τον οποίο παρουσιάστηκαν από το IAASB.

Τα ΔΕΠ συμβάλλουν στην εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και της χρηστής και αποτελεσματικής άσκησης ελέγχων με υψηλά πρότυπα επιμέλειας, τεχνικής και επαγγελματικής επάρκειας. Αντίθετα με τα ΔΛΠ (ή ΔΠΧΠ) τα οποία αποτελούν ένα ουσιαστικό πλαίσιο κατευθύνσεων για επεξεργασία και υπολογισμό και σύνθεση των οικονομικών στοιχείων που θα ενταχθούν στις Οικονομικές Καταστάσεις, τα ΔΕΠ αποτελούν ένα διαδικαστικό κανόνων συμπεριφοράς και δεοντολογίας καθώς και

προκαθορισμένων πρακτικών οδηγιών για το πώς θα πρέπει να διενεργούνται οι έλεγχοι των Οικονομικών Καταστάσεων. Στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα χρησιμοποιείται ο όρος “Έργο Διασφάλισης” (Assurance Engagement) ο οποίος προσδιορίζει ένα έργο, στο οποίο ο ελεγκτής (Practitioner) καταλήγει σε ένα συμπέρασμα, με σκοπό να αυξήσει το βαθμό εμπιστοσύνης των χρηστών στους οποίους απευθύνεται η έκθεσή του και οι οποίοι είναι διαφορετικοί από εκείνους που σχετίζονται με την παροχή πληροφοριών (οικονομικών ή άλλων).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Οδηγία **COM/2003/0286** ορίζει την επιβολή των ΔΕΠ (Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων) για όλους τους υποχρεωτικούς ελέγχους που θα πραγματοποιούνται στην ΕΕ από το 2005 και μετά. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2003) .

Τα μεταφρασμένα στα ελληνικά ΔΕΠ, ως Δικλίδες ποιότητας για λογιστικές επιχειρήσεις που διενεργούν ελέγχους και επισκοπήσεις οικονομικών καταστάσεων, καθώς και άλλες αναθέσεις διασφάλισης και συναφών υπηρεσιών είναι τα παρακάτω:

ΔΠΕ 200 Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με τα ΔΠΕ .

ΔΠΕ 210 Συμφωνία επί των όρων ανάθεσης ελέγχου.

ΔΠΕ 220 Δικλίδες ποιότητας για τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων.

ΔΠΕ 230 Τεκμηρίωση του ελέγχου (αναδιατυπωμένο).

ΔΠΕ 240 Ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων (αναδιατυπωμένο).

ΔΠΕ 250 Εξέταση νόμων και κανονισμών στον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων.

ΔΠΕ 260 Επικοινωνία με τους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση (αναθεωρημένο και αναδιατυπωμένο).

ΔΠΕ 265 Κοινοποίηση ελλείψεων σε εσωτερικές δικλίδες στους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση και τη διοίκηση.

ΔΠΕ 300 Σχεδιασμός ενός ελέγχου οικονομικών καταστάσεων.

ΔΠΕ 315 Εντοπισμός και εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος μέσω κατανόησης της οντότητας και του περιβάλλοντός της.

ΔΠΕ 320 Ουσιώδες μέγεθος στο σχεδιασμό και στην εκτέλεση ενός ελέγχου.

ΔΠΕ 330 Οι αντιδράσεις του ελεγκτή στους εκτιμώμενους κινδύνους.

ΔΠΕ 402 Ελεγκτικά ζητήματα σχετικά με οντότητα που χρησιμοποιεί οργανισμό υπηρεσιών.

ΔΠΕ 450 Αξιολόγηση σφαλμάτων που εντοπίζονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

- ΔΠΕ 500 Ελεγκτικά τεκμήρια.
- ΔΠΕ 501 Ελεγκτικά τεκμήρια - Ειδικά ζητήματα.
- ΔΠΕ 505 Εξωτερικές επιβεβαιώσεις.
- ΔΠΕ 510 Αρχικές αναθέσεις ελέγχου - Υπόλοιπα έναρξης.
- ΔΠΕ 520 Αναλυτικές διαδικασίες.
- ΔΠΕ 530 Ελεγκτική δειγματοληψία.
- ΔΠΕ 540 Έλεγχος λογιστικών εκτιμήσεων, περιλαμβανομένων των λογιστικών εκτιμήσεων εύλογης αξίας, και σχετικών γνωστοποιήσεων.
- ΔΠΕ 550 Συνδεδεμένα μέρη.
- ΔΠΕ 560 Μεταγενέστερα γεγονότα.
- ΔΠΕ 570 Συνέχιση δραστηριότητας.
- ΔΠΕ 580 Έγγραφες διαβεβαιώσεις.
- ΔΠΕ 600 Ειδικά ζητήματα - Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων ομίλου(περιλαμβανομένης της εργασίας ελεγκτών συστατικού) (αναθεωρημένο και αναδιατυπωμένο).
- ΔΠΕ 610 Χρησιμοποίηση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών.
- ΔΠΕ 620 Χρησιμοποίηση της εργασίας του ειδήμονα του ελεγκτή.
- ΔΠΕ 700 Διαμόρφωση γνώμης και έκθεση επί οικονομικών καταστάσεων.
- ΔΠΕ 705 Διαφοροποιήσεις της γνώμης στην έκθεση του ανεξαρτήτου ελεγκτή.
- ΔΠΕ 706 Παράγραφοι έμφασης θέματος και παράγραφοι άλλου θέματος στην έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή.
- ΔΠΕ 710 Συγκριτικές πληροφορίες - Αντίστοιχοι αριθμοί και συγκριτικές οικονομικές καταστάσεις.
- ΔΠΕ 720 Οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με άλλες πληροφορίες σε έγγραφα που περιέχουν ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις (αναδιατυπωμένο).
- ΔΠΕ 800 Ειδικά ζητήματα - Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων που καταρτίζονται σύμφωνα με πλαίσια ειδικού σκοπού.
- ΔΠΕ 805 Ειδικά ζητήματα - Έλεγχοι επιμέρους οικονομικών καταστάσεων και συγκεκριμένων στοιχείων, λογαριασμών ή κονδυλίων οικονομικής κατάστασης.
- ΔΠΕ 810 Αναθέσεις για έκθεση επί περιληπτικών οικονομικών καταστάσεων.

Συνοπτικά παρουσιάζουμε το περιεχόμενο των παρακάτω προτύπων:

ΔΕΠ 200: Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με τα ΔΠΕ

Ο σκοπός του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή, ως προς το αν οι καταστάσεις αυτές έχουν συνταχθεί, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το δεδηλωμένο λογιστικό πλαίσιο (πλαίσιο λογιστικών κανόνων), δηλαδή σύμφωνα με:

- Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης ή
- Τα Εθνικά Λογιστικά Πρότυπα ή
- Κάποιο άλλο έγκυρο πλαίσιο λογιστικών αρχών, ειδικό για τις οικονομικές καταστάσεις.

Στο πρότυπο αυτό επίσης αναφέρεται ότι *“ο έλεγχος παρέχει εύλογη διασφάλιση, αλλά όχι εγγύηση, ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις”*.

Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει:

Να συμμορφώνεται προς τον “Κώδικα Δεοντολογίας των Επαγγελματιών Ελεγκτών”, που εκδίδει η Διεθνής ομοσπονδία λογιστών (IFAC). Οι αρχές δεοντολογίας συνοπτικά είναι οι εξής:

- Ακεραιότητα,
- Αντικειμενικότητα,
- Επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια,
- Εχεμύθεια,
- Επαγγελματική συμπεριφορά,
- Να διενεργεί τον έλεγχο που αναλαμβάνει σύμφωνα με τα ΔΕΠ,
- Να επικαλείται συμμόρφωση με τα ΔΕΠ μόνον όταν έχει συμμορφωθεί πλήρως με όλα τα ΔΕΠ που σχετίζονται με τον έλεγχο.

ΔΕΠ 210: Όροι ανάθεσης Ελέγχου

Σύμφωνα με τις βασικότερες οδηγίες του προτύπου αυτού, η ανάληψη και διενέργεια του ελέγχου μιας εταιρίας θα πρέπει να γίνουν με τις εξής διαδικασίες:

α. Ενέργειες ελεγκτή πριν την αποδοχή του ελέγχου, όπως είναι:

- Αρχική κατανόηση της υπό έλεγχο οικονομικής μονάδας,
- Διερεύνηση τήρησης προϋποθέσεων του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας,
- Αξιολόγηση ικανότητας περάτωσης του ελέγχου σύμφωνα με τα ΔΕΠ,

- Προκαταρκτική αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου, προκειμένου να αποφασιστεί η αποδοχή του ελεγκτικού έργου,
 - Διερεύνηση ανάγκης χρησιμοποίησης εργασίας τρίτων,
 - Επικοινωνία με τον απερχόμενο ελεγκτή,
 - Υποβολή πρότασης και οικονομικής προσφοράς προς την υπό έλεγχο οικονομική μονάδα.
- β. Επιστολή ανάθεσης ελέγχου, η οποία υπογράφεται μεταξύ του ελεγκτή και της προς έλεγχο οικονομικής μονάδας και σύμφωνα με την οποία οφείλουν να προσυμφωνήσουν τους όρους ανάθεσης του ελέγχου.
- γ. Επαναλαμβανόμενοι έλεγχοι.
- δ. Αποδοχή μιας αλλαγής στην ανάθεση ελέγχου.

ΔΕΠ 220: Ποιοτικός έλεγχος για ελέγχους Ιστορικής Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης

Ο σκοπός του παρόντος ΔΕΠ είναι να καθιερώσει πρότυπα και να παράσχει οδηγίες στις ελεγκτικές εταιρίες, σχετικά με διαδικασίες ποιοτικού ελέγχου που πρέπει να εφαρμόζουν σε ελέγχους ιστορικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η ομάδα ανάθεσης πρέπει να εφαρμόζει διαδικασίες ποιοτικού ελέγχου που είναι κατάλληλες στη συγκεκριμένη ελεγκτική ανάθεση.

ΔΕΠ 230: Ελεγκτική Τεκμηρίωση

Το ΔΕΠ αυτό ορίζει την “ελεγκτική τεκμηρίωση” ως το αρχείο των ελεγκτικών διαδικασιών που έχουν διενεργηθεί, τα σχετικά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί, καθώς και τα συμπεράσματα στα οποία ο ελεγκτής έχει καταλήξει από τον έλεγχό του. Οι βασικότερες οδηγίες του προτύπου αυτού είναι οι εξής: Ο ελεγκτής οφείλει να τεκμηριώσει, εγκαίρως, τα σημαντικά θέματα του ελέγχου με τη συγκέντρωση επαρκών και κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων για την υποστήριξη της διατυπωμένης ελεγκτικής του γνώμης, καθώς και την τεκμηρίωση ότι ο έλεγχος διενεργήθηκε σύμφωνα με τα Δ.Ε.Π. Αξίζει να επισημάνουμε ότι, η επαρκής κατάλληλη ελεγκτική και έγκαιρη τεκμηρίωση στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου και διευκολύνει την αποτελεσματική επισκόπηση και αξιολόγηση των ελεγκτικών στοιχείων που έχουν συλλεχθεί και των συμπερασμάτων που έχουν εξαχθεί πριν από τη χορήγηση της έκθεσης ελέγχου.

ΔΕΠ 240: Η ευθύνη του ελεγκτή στη διαπίστωση Απάτης ή Λάθους κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων

Η ευθύνη για την πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης ή σφάλματος βαρύνει κατά κύριο λόγο τη Διοίκηση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, η οποία πρέπει να εφαρμόσει κατάλληλα συστήματα λογιστικής και εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να μειώσει (αλλά δεν θα εξαλείψει) την πιθανότητα απάτης ή σφάλματος.

Ο ελεγκτής οφείλει να λάβει γραπτή διαβεβαίωση από τη διοίκηση ότι αναγνωρίζει την ευθύνη αυτή. Επίσης, σύμφωνα με τις βασικές οδηγίες του προτύπου αυτού, ο ελεγκτής οφείλει και έχει την ευθύνη κατά το σχεδιασμό και τη διενέργεια του ελεγκτικού έργου να διατηρεί στάση “επαγγελματικού σκεπτικισμού” αναγνωρίζοντας την πιθανότητα ύπαρξης απάτης ή λάθους επί των οικονομικών καταστάσεων. Επίσης θα πρέπει να αξιολογήσει τον κίνδυνο ύπαρξης ουσιωδών ανακρίβειών, καθώς και να υποβάλλει ερωτήματα προς τη διοίκηση και τα αρμόδια όργανα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας σχετικά με οποιαδήποτε ανακρίβεια εντοπίσει επί των οικονομικών καταστάσεων. Ο ελεγκτής εάν εντοπίσει απάτη ή ενδεχόμενα λάθη επί των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας οφείλει να ενημερώσει τη διοίκησή της και τα αρμόδια πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με την εταιρική διακυβέρνηση, ενώ ταυτόχρονα εξετάζει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στον έλεγχο από τις τυχόν ανακρίβειες που έχουν εντοπιστεί.

ΔΕΠ 250: Εξέταση Νόμων και Κανονισμών κατά τον έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων

Κατά τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει οι εκάστοτε οικονομική μονάδα να ακολουθεί πιστά τους νόμους και κανονισμούς που διέπουν την λειτουργία και δραστηριότητά της. Ο ελεγκτής σύμφωνα με τις βασικές αρχές του προτύπου αυτού οφείλει με τη σειρά του κατά το σχεδιασμό και την εκτέλεση των ελεγκτικών διαδικασιών, καθώς και κατά την αξιολόγηση των ευρημάτων του ελέγχου, να αναγνωρίσει το ενδεχόμενο ότι η μη συμμόρφωση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς μπορεί να επηρεάσει ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις και κατ' επέκταση τα συμπεράσματα του ελέγχου.

ΔΕΠ 260: Γνωστοποιήσεις ελεγκτικών ζητημάτων στους υπεύθυνους διοίκησης

Σύμφωνα με τις βασικές οδηγίες του προτύπου αυτού, ο ελεγκτής οφείλει να ενημερώσει έγκαιρα τους υπεύθυνους της εταιρικής διακυβέρνησης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας για τα θέματα, που προέκυψαν από τον έλεγχο και για τα οποία είναι αρμόδιοι για την αντιμετώπισή τους. Επίσης για τις μη διορθωθείσες ανακρίβειες που διαπιστώθηκαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου και χαρακτηρίστηκαν ως μη ουσιώδεις.

Η ενημέρωση αυτή μπορεί να γίνει:

□ Προφορικά. στις περιπτώσεις που υπάρχουν συχνές επαφές με τους αρμόδιους της εταιρικής διακυβέρνησης, καθώς και στις περιπτώσεις που επιβάλλεται από τη φύση και τη σπουδαιότητα των θεμάτων. Μετά την προφορική ενημέρωση πρέπει να ακολουθεί και γραπτή ενημέρωση.

□ Γραπτά. στις περιπτώσεις που επιβάλλεται από το μέγεθος, τη δομή λειτουργίας καθώς και τις ακολουθούμενες διαδικασίες της οικονομικής μονάδας. Η ενημέρωση αυτή είναι αναγκαία, επειδή διαλευκάνει τα θέματα και παράλληλα δίδεται η ευκαιρία στους αρμόδιους της εταιρικής διακυβέρνησης να παράσχουν περαιτέρω πληροφορίες και επεξηγήσεις επί των θεμάτων αυτών.

1.8. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και η Εναρμόνιση τους με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα

Με τον ευρωπαϊκό κανονισμό 1606/2002, η Ευρωπαϊκή Ένωση υποχρεώνει τις εισηγμένες εταιρίες όλων των κέρατων-μελών «να υιοθετήσουν μια ενιαία και υψηλής ποιότητας δέσμη Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για την κατάρτιση των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με στόχο τη σύγκλιση των λογιστικών προτύπων που χρησιμοποιούνται σήμερα διεθνώς και άπτερο σκοπό την επίτευξη μιας ενιαίας δέσμης παγκόσμιων Λογιστικών Προτύπων». Έτσι, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία 1606/2002 και βάση του Νομού 3229/2004 (όπως τροποποιήθηκε από τον Νομή 13 3301/2004), οι ελληνικές εταιρίες που είναι εισηγμένες σε οποιοδήποτε Χρηματιστήριο Αξιών (στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή) υποχρεούνται να συντάσσουν τις οικονομικές καταστάσεις τους (άπλα και ενοποιημένες) από την χρήση που αρχίζει την 1 Ιανουαρίου 2005 και έφεξες, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), γνωστά και ως Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ). Σημειώνουμε εδώ, ότι τα

ΔΠΧΠ, σε αντίθεση με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο, χρησιμοποιούν τη μέθοδο της εύλογης αξίας (fair value).

Η εφαρμογή των ΔΠΧΠ και στην Ελλάδα έχει ως στόχο τη μεγαλύτερη διαφάνεια και ποιότητα στις οικονομικές καταστάσεις και την αύξηση του επίπεδου ενημέρωσης του επενδυτικού κοινού. Επίσης θα βοηθήσει στην συγκρισιμότητα των ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με τις ανταγωνίστριες τους στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου, προϊστάμενο του Τμήματος Παρακολούθησης χρηματοοικονομικών Πληροφοριών Εισηγμένων Εταιριών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, για τις οικονομικές χρήσεις που αρχίζουν 1.1.2005, οι εισηγμένες ΧΑΑ εταιρίες υποχρεούνται να δημοσιεύσουν σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ):

A) Σε ετήσια Βάση (ν.2190/1920 αρθρ.42^α 43^α,134):

❖ Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (σε ατομική & ενοποιημένη βάση) που περιλαμβάνουν:

- Ισολογισμούς.
- Καταστάσεις αποτελεσμάτων .
- Καταστάσεις μεταβολών ιδίων κεφαλαίων.
- Κατάσταση ταμειακών ροών.
- Επεξηγηματικές σημειώσεις .

❖ Έκθεση διαχείρισης διοικητικού συμβούλιου.

❖ Έκθεση Έλενου ορκωτού ελεγκτής λογιστή.

Συνοπτικά οικονομικά στοιχεία & πληροφορίες (Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 6511/172/10.1.2006) που δημοσιεύονται στον τύπο.

B) Σε περιοδική βάση(π.δ.360/1985 αρθρ.2)

- Ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις .
- Στοιχεία και πληροφορίες (αποφάσεις 17/336/21.4.2005,2/396/31.8.06 ΔΣ. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς).

Τα παραπάνω στοιχεία πρέπει να δημοσιευτεί στον Τύπο και να αναρτώνται στο διαδίκτυο. Επίσης για οικονομική χρήσεις που αρχίζουν από 20.1.2007 θα πρέπει να αναρτώνται στο διαδίκτυο , σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα(Δ.Λ.Π):

A) Σε ετήσια και περιοδική βάση(ν.3556/2007 αρθρ.4):

❖ Ετήσια οικονομική έκθεση που περιλαμβάνει:

- Ελεγμένες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (σε ατομική & ενοποιημένη βάση).

- Έκθεση διοικητικού συμβούλιου.
 - Δηλώσεις πρόεδρου, διευθυντών συμβούλιου και ενός μέλους του διοικητικού Συμβούλιου για αληθή απεικόνιση των ως άνω στοιχείων.
 - Έκθεση ορκωτού ελεγκτή λογιστή.
 - Συνοπτικά οικονομικά στοιχεία & πληροφορίες (ΚΥΑ)για δημοσίευση στον Τύπο.
- Προσθετές πληροφορίες και στοιχεία απόφασης 7/448/11.10.07 Δ.Σ. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ Β/2092/29.10.2007).

Οι παραπάνω αποφάσεις έχουν ως στόχο την πλήρη ενημέρωση για την εικόνα των εισηγμένων εταιριών από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη(επενδυτές, κράτος , τράπεζες, οικονομικές καταστάσεων και όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν πρόσβαση στις ίδιες πληροφορίες, αποτρέποντας έτσι φαινόμενα χειραγώγησης μετοχών.

Στην Ελλάδα, ιδιαίτερα από το 2005 και μετά , υπάρχουν πλέον όλοι οι απαραίτητοι κανόνες , που συμβάλλουν στην αντικειμενική, ανεξάρτητη και αξιόπιστη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, τουλάχιστον για τις εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Η υποχρεωτική υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης από εισηγμένες από τις εισηγμένες , η θέσπιση των Ελληνικών Ελεγκτικών προτύπων, που είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και η ενδυνάμωση των επιτοκίων και των ρυθμιστικών μηχανημάτων , έχουν αυξήσει μια καλή επενδυτική επιλογή για ξένους και Έλληνες επενδυτές.

1.9. Το Πλαίσιο των Φορολογικών Έλεγχων στην Ελλάδα

Ο φορολογικός έλεγχος ο οποίος είναι απαραίτητος διότι συμβάλλει στην αύξηση των δημοσίων εσόδων, στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών και στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι ο φορολογικός έλεγχος έχει συγκεκριμένο στόχο και δεν ταυτίζεται με τον εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων.

Η σημασία του φορολογικού ελέγχου, είναι σημαντική επειδή από την αποτελεσματικότητα του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό ο ακριβής προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος και η δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους. Λέγοντας **φορολογικό έλεγχο** εννοούμε το σύνολο των ελεγκτικών διαδικασιών και επαληθεύσεων που εκτελούνται από τα κατάλληλα όργανα (ελεγκτές) και εφαρμόζονται στα τηρούμενα λογιστικά βιβλία στα στοιχεία των επιχειρήσεων με σκοπό (Δαλαμάγκας, 1985):

- Τη διαπίστωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας.
- Τη διαπίστωση της υποβολής των προβλεπόμενων δηλώσεων και εξακρίβωσης του περιεχομένου αυτών, σε σχέση πάντα με τη συναλλακτική δραστηριότητα και τα οικονομικά αποτελέσματα όπως αυτά προκύπτουν από τα προβλεπόμενα και τηρούμενα λογιστικά βιβλία και στοιχεία σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΒΣ και τις αρχές της λογιστικής (Ε.Γ.Λ.Σ.).
- Τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων και των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Οι υπηρεσίες που ασκούν Φορολογικό Έλεγχο έχουν σκοπό τον περιορισμό της φοροδιαφυγής η οποία έχει αυξηθεί σημαντικά με αποτέλεσμα να μειώνονται τα έσοδα του κράτους. Γι' αυτό το λόγο έχουν ληφθεί δραστικά μέτρα μεταξύ των οποίων είναι και ο έλεγχος όλων και περισσότερων επιχειρήσεων ώστε να εξαλειφθεί η φοροδιαφυγή.

Ο φορολογικός έλεγχος έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με την Απόφαση 1085068/12.9.2007 του Υπουργείου Οικονομικών. Παρακάτω αναφέρονται οι υπηρεσίες που ασκούν φορολογικό έλεγχο (<http://www.pcci.gr/>) :

Οι υπηρεσίες που ασκούν κατά κύριο λόγο φορολογικό έλεγχο είναι οι εξής:

- Αρμόδια Δ.Ο.Υ. η οποία ενεργεί τακτικό έλεγχο σε επιχειρήσεις ή επαγγέλματα με ακαθάριστα έσοδα ή αμοιβές μέχρι και 1.027.145 € (εξαιρούνται οι κοινοπραξίες τεχνικών έργων), επίσης προληπτικό και προσωρινό έλεγχο και τέλος έλεγχο μεταβίβασης εταιρικών μεριδίων ή μετόχων.

- Διαπεριφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα (Δ.Ε.Κ.)

α. Δ.Ε.Κ. Θεσσαλονίκης με αρμοδιότητα στη Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλία και Λήμνο.

β. Δ.Ε.Κ. Αθηνών με αρμοδιότητα στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας.

- Περιφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) τα οποία ενεργούν τακτικό φορολογικό έλεγχο σε επιτηδευματίες και φορολογούμενους γενικά με ετήσια ακαθάριστα έσοδα από 1.027.146 € έως 8.804.107 €. Ακόμα έχουν το δικαίωμα να διενεργούν προληπτικό και προσωρινό έλεγχο σε οποιαδήποτε υπόθεση της κατά τόπο αρμοδιότητας παράλληλα και ανεξάρτητα από τις Δ.Ο.Υ. και το ΥΠ.Ε.Ε. και διενεργούν επανέλεγχο των υποθέσεων αρμοδιότητας της Δ.Ο.Υ.

Εκτός όμως από τις προαναφερόμενες υπηρεσίες ο φορολογικός έλεγχος ασκείται και από τις εξής υπηρεσίες:

- Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠ.Ε.Ε.)
- Οικονομικοί Επιθεωρητές.

- Ελεγκτικές Α.Ε.
- α. Ορκωτοί Ελεγκτές.
- β. Ελεγκτές πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών.
- Ορκωτοί Εκτιμητές.
- Εσωτερικός Έλεγχος πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Λογιστής – Φοροτεχνικός.

1.9.1. Διακρίσεις Φορολογικού Ελέγχου

Ο φορολογικός έλεγχος ανάλογα με την συχνότητα του, διακρίνεται στις εξής μορφές:

- ✓ Προληπτικός Έλεγχος.
- ✓ Προσωρινός Έλεγχος.
- ✓ Τακτικός Έλεγχος – Υποχρεωτικός Τακτικός Έλεγχος.
- ✓ Ειδικός Έλεγχος.

Προληπτικός Έλεγχος

Είναι ο έλεγχος που γίνεται με σκοπό τον εντοπισμό των παραβάσεων, καθώς στοχεύει με την ξαφνική παρουσία των ελεγκτών στην επιχείρηση στη δημιουργία αίσθησης στους φορολογούμενους ότι υφίσταται διαρκής και αποτελεσματικός έλεγχος (ώστε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στην διάπραξη φορολογικών παραβάσεων). Ακόμα επιβάλλεται να είναι σύντομος και ουσιαστικός. Αυτός ο έλεγχος μπορεί να γίνει σε οποιαδήποτε βιβλία ή στοιχεία ή έγγραφα εκτός από αυτά που τηρούνται υποχρεωτικά (<http://www.pavlosnet.gr/>). Ο προληπτικός έλεγχος γίνεται προληπτικά κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής περιόδου και αναφέρεται στον έλεγχο:

- Εκτός της επιχείρησης, κατά τη διακίνηση αγαθών που έχει σκοπό τη διαπίστωση μετακίνησης αυτών με τα προβλεπόμενα στοιχεία.
- Εντός της επιχείρησης με σκοπό την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων του Κ.Β.Σ.

Προσωρινός Έλεγχος

Είναι ο έλεγχος που εμπεριέχει στοιχεία προληπτικού και τακτικού ελέγχου και παρέχει τη δυνατότητα έκδοσης προσωρινών φύλλων ελέγχου. Στον προσωρινό έλεγχο, συμπεριλαμβάνονται οι φόροι που οφείλουν οι επιχειρήσεις βάσει των τηρούμενων

βιβλίων και στοιχείων που παρέλειψαν αυτές να συνυπολογίσουν στις δηλώσεις ή υπέβαλλαν ανακριβείς δηλώσεις. Στον έλεγχο αυτόν υπόκεινται οι επιχειρήσεις που :

- δεν υποβάλλουν δηλώσεις,
- υποβάλλουν αρνητικές δηλώσεις,
- υπάρχουν πληροφορίες φοροδιαφυγής,
- εφαρμόζουν εσφαλμένα τις φορολογικές διατάξεις.

Τακτικός Έλεγχος

Διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 66 του Ν. 2238/1994 πρέπει να είναι εμπειριστατωμένος και πλήρης. Στον τακτικό έλεγχο καθορίζεται η φορολογητέα ύλη, με τεκμηριωμένο πόρισμα τόσο από τα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων όσο και από άλλα στοιχεία και πληροφορίες. Ελέγχονται υποχρεωτικά όλες οι επιχειρήσεις για τα φορολογικά αντικείμενα μέσα σε τρία (3) έτη από τη λήξη της προθεσμίας της φορολογικής περιόδου όταν:

- Εμπλέκονται σε περιπτώσεις λήψης ή έκδοσης πλαστών ή εικονικών στοιχείων ή νόθευση φορολογικών στοιχείων ή υπόθεση λαθρεμπορίας.
- Διακόπτουν οριστικά τις εργασίες τους.

Επίσης υποχρεωτικός τακτικός έλεγχος γίνεται στις επιχειρήσεις που έχουν υποβάλλει αίτηση για εισαγωγή των μετοχών τους στο Χρηματιστήριο Αξιών και στις επιχειρήσεις που έχουν κάνει αίτηση για επιστροφή του Φ.Π.Α. και εξακριβώνεται ότι έχουν γίνει ουσιαστικές παραβάσεις του Κ.Β.Σ.

Τέλος ο υποχρεωτικός τακτικός έλεγχος διενεργείται ύστερα από έγγραφη εντολή του προϊσταμένου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. ή άλλου οργάνου (Κορομηλάς & Γιαννόπουλος, 2006).

Ειδικός Έλεγχος

Στη συνέχεια ο φορολογικός έλεγχος ανάλογα με το αντικείμενο που εξετάζει διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες (Φλιτούρης, 2007):

- Έλεγχος Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.
- Έλεγχος Φορολογίας Εισοδήματος.
- Έλεγχος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας.
- Έλεγχος Φόρου Μισθωτών Υπηρεσιών.
- Έλεγχος Επενδύσεων και Αναπτυξιακών Κινήτρων.

- Λοιποί Παρακρατούμενοι Φόροι.

Εκτός όμως από τους ανωτέρω ελέγχους περιλαμβάνονται και οι έκτακτοι εποχιακοί έλεγχοι οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω ([http://www.yppε.gr./](http://www.yppε.gr/)) :

- Χριστουγέννων.
- Πάσχα.
- Θερινής, τουριστικής περιόδου.
- Παραεμπορίου.
- Διακύμανσης των τιμών και συντελεστών μικτού κέρδους.

1.9.2. Κατάρτιση Έκθεσης Ελέγχου

Η έκθεση φορολογικού ελέγχου είναι δημόσιο έγγραφο μεγάλης σημασίας, συντάσσεται από τον ελεγκτή μετά το τέλος του φορολογικού ελέγχου και αποτελεί τη βάση της φορολογικής εγγραφής και γι' αυτό πρέπει να είναι πλήρης, σαφής και αιτιολογημένη. Η απεικόνιση των στοιχείων στην έκθεση ελέγχου πρέπει να είναι επιμελημένη, ώστε τα συμπεράσματα του ελέγχου να είναι πειστικά και αδιάβλητα, χωρίς ατέλειες. Κατά την κατάρτιση της έκθεσης ελέγχου παρουσιάζονται σημαντικά εμπόδια, λόγω της ποικιλίας των θεμάτων, τα οποία εξετάζονται και γι' αυτό ο ελεγκτής πρέπει να έχει την ικανότητα σύνταξης σαφών συμπερασμάτων της έρευνας του. Ακόμα ο ελεγκτής συγκεντρώνει κατά τη διάρκεια του ελέγχου το πληροφοριακό ελεγκτικό υλικό, το οποίο αναλύει και επεξεργάζεται, ώστε η προεργασία για τη σύνταξη της έκθεσης του ελέγχου να συντελείτε παράλληλα προς τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, καθώς από την ανάλυση και την επεξεργασία της έκθεσης είναι δυνατόν να προκύψει ότι είναι απαραίτητη η συμπλήρωση του ελέγχου και με άλλα στοιχεία που απαιτούν τη διενέργεια συμπληρωματικών ελεγκτικών διαδικασιών.

Για την πληρέστερη κατανόηση της έκθεσης ελέγχου, στο παράρτημα εμφανίζεται ένα ενδεικτικό περιεχόμενο έκθεσης φορολογικού ελέγχου.

Οι φορολογικοί ελεγκτές είναι τα όργανα που επιτελούν κατά κύριο λόγο τη φορολογική διοικητική διαδικασία με την οποία ο φορολογούμενος ελέγχεται αν ολοκλήρωσε τις νόμιμες φορολογικές υποχρεώσεις του. Οι φορολογικοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν ιδιαίτερες γνώσεις όχι μόνο της ελεγκτικής, οικονομικής, λογιστικής, του

εμπορικού και αστικού δικαίου αλλά να διακατέχουν πλήρως το ισχύον φορολογικό καθεστώς.

Οι φορολογικοί ελεγκτές είναι δημόσιοι υπάλληλοι και πραγματοποιούν τους φορολογικούς ελέγχους οι οποίοι αποβλέπουν στον καθορισμό:

- Της φορολογητέας ύλης.
- Των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογούμενων.

Ο φορολογικός ελεγκτής κατά τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου έχει τα εξής δικαιώματα:

- Να ελέγχει κάθε εργάσιμη ημέρα, τα βιβλία και στοιχεία, τα οποία επιβάλλονται από τον Κ.Β.Σ. όπως και τα βιβλία που τηρεί προαιρετικός.
- Να επαληθεύσει το υπόλοιπο του βιβλίου ταμείου, των αποθεμάτων, των πρώτων υλών και των εμπορευμάτων, καθώς και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.
- Να προβεί στην κατάσχεση ανεπίσημων βιβλίων, εγγράφων και κάθε άλλου στοιχείου που είναι ύποπτο για την απόκρυψη της φορολογητέας ύλης. Πρέπει να επισημανθεί ότι η έκθεση του φορολογικού ελέγχου είναι δημόσιο έγγραφο μεγάλης σημασίας, συντάσσεται από τον ελεγκτή μετά το τέλος του φορολογικού ελέγχου και γι' αυτό πρέπει να είναι πλήρης, σαφής και αιτιολογημένη. Τα αποτελέσματα της πρέπει να είναι πειστικά και αδιάβλητα (Καζαντζή, 2006).

Ωστόσο πέρα από τα δικαιώματα που έχει ο φορολογικός ελεγκτής έχει και υποχρεώσεις οι οποίες απαριθμούνται παρακάτω (Παπάς 1999):

- Ο έλεγχος διενεργείται πάντα σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα..
- Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των λογιστικών συστημάτων.
- Ασκεί τα καθήκοντα του σύμφωνα με όσα ορίζονται από το νόμο.

1.9.3. Δικαιώματα και Υποχρεώσεις των Φορολογουμένων Κατά το Φορολογικό Έλεγχο

Δικαιώματα φορολογουμένων

Ο φορολογούμενος στο πλαίσιο του ελέγχου έχει τα παρακάτω δικαιώματα (Εγχειρίδιο Φορολογικών ελέγχων – <http://www.taxad.gr/>) :

- Να του γνωστοποιείται η εντολή για έλεγχο, αντίγραφο της οποίας επιδίδεται σε αυτόν από τον ελεγκτή κατά την πρώτη ημέρα της επίσκεψής του στην επιχείρηση.

Να υποβάλει, πριν την έναρξη του ελέγχου (προσωρινού ή τακτικού), τις αρχικές ή συμπληρωματικές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, Φ.Π.Α. και λοιπών φορολογιών, τελών και εισφορών, μέσα σε μια προθεσμία των δέκα (10) ημερών.

Να ζητήσει με αίτησή του, εντός είκοσι (20) ημερών από της επίδοσης σε αυτόν σχετικού σημειώματος, την κρίση επί του κύρους των βιβλίων και στοιχείων του από ειδική προς τούτο επιτροπή.

Να έχει γνώση για τα αποτελέσματα του ελέγχου με την κοινοποίηση σε αυτόν των οικείων κατά λογιστικών πράξεων και εκθέσεων του ελέγχου.

Υποχρεώσεις Φορολογουμένων

Ο φορολογούμενος στο πλαίσιο του ελέγχου υποχρεούται (Εγχειρίδιο Φορολογικών ελέγχων – <http://www.taxad.gr/>):

Να παραδίδει σε εύλογο χρόνο κάθε στοιχείο και να παρέχει κάθε ζητούμενη πληροφορία στον έλεγχο.

Να επιδεικνύει τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία.

Να διευκολύνει τον έλεγχο και να μην προβάλλει προσκόμματα.

Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου και την κοινοποίηση στο φορολογούμενο των οικείων κατά λογιστικών πράξεων (φύλλα ελέγχου, αποφάσεις επιβολής προστίμου κλπ.) μαζί με τις σχετικές εκθέσεις ελέγχου (σύμφωνα με τις εκάστοτε διατάξεις), ο φορολογούμενος για κάθε μία από τις κοινοποιηθείσες πράξεις, μπορεί (Εγχειρίδιο Φορολογικών ελέγχων – <http://www.taxad.gr/>):

Να υποβάλει στον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής αρχής εφόσον αμφισβητεί την ορθότητά της πρόταση για διοικητική επίλυση της διαφοράς (συμβιβασμό) με ιδιαίτερη αίτηση ή με το δικόγραφο της τυχόν προσφυγής μέσα σε προθεσμία εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίησή της, μη συμπεριλαμβανομένου του μηνός Αυγούστου.

Να καταθέσει, στην ελεγκτική αρχή που εξέδωσε την πράξη, προσφυγή μέσα σε εξήντα (60) ημέρες.

Κεφάλαιο 2 ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

Στις αρχές του 21 αιώνα ξέσπασε σε ολόκληρο τον κόσμο μια σειρά από οικονομικά-λογιστικά σκάνδαλα όπου είχαν επίκεντρο της Ηνωμένες Πολίτες Αμερικής (Η.Π.Α.) από εταιρίες που μέχρι πρότινος ήταν πάνω από κάθε υποψία, το οποία κλόνισαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

Ο BALL (2009) παρουσίαζε μια λίστα εταιρειών που είχαν εμπλακεί σε λογιστικά σκάνδαλα την περίοδο 2001-2002, τα οποία συνέβησαν στις Η.Π.Α. : AOL, BRISTOL-MYERS SQUIBB, CENDANT, COMPUTER ASSOCIATES (CA) ,CONSECO, DYNEGY, ENRON, FEDERAL HOME LOAN MORTGAGE CORPORATION, QWEST, TYCO, WORLDCOM να είναι τα πιο γνωστά. Αλλά και στην Ευρώπη υπήρξαν εταιρείες που είχαν εμπλακεί σε διαφορές λογιστικές άπατες στη συγκεκριμένη περίοδο όπως η COMROAD AG(ΓΕΡΜΑΝΙΑ), η LERNOUT & HAUSPIE SPEECH PRODUCTS (ΒΕΛΓΙΟ), η PARMALAT (ΙΤΑΛΙΑ) και η ROYAL AHOLD (ΟΛΛΑΝΔΙΑ). Ωστόσο το επίκεντρο των σκανδαλών το 2001 και 2002 ήταν οι Η.Π.Α.

Στα θύματα-θύτες των παραπάνω σκανδαλών περιλαμβάνονταν μια σειρά από εμπλεκόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων ήταν παγκοσμίου φήμης ινστιτούτα και οργανισμοί, καθώς επίσης τράπεζες, ελεγκτικές εταιρείες (ARTHUR ANDERSEN), μάνατζερ, υψηλόβαθμα στελέχη, αναλυτές αγορών και ελεγκτές.

Τα παραπάνω γεγονότα είχαν σαν αποτέλεσμα την θέσπιση νέων αυστηρότερων νομοθετικών κανόνων και ελεγκτικών μηχανισμών, τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στην Ε.Ε., με σκοπό τον αυστηρότερο έλεγχο τόσο των εισηγμένων όσο και των ιδίων των ελεγκτικών εταιρειών, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια και αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις τους και να αποτραπούν στο μέλλον φαινόμενα λογιστικής άπατης όπως τα παραπάνω.

2.1 Έννοια- Ορισμοί

Σύμφωνα με τον ορισμό του American Institute of Certified public Accountants (AICPA), οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις ορίζονται ως οι σκόπιμες λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να

εξαπατηθούν οι χρηστές αυτών. Αυτό σύμφωνα με τους Lender και Korevec (1999), μπορεί να περιλαμβάνει :

- Το χειρισμό των λογιστικών αρχείων η των δικαιολογητικών άγραφων που χρησιμοποιούνται για την προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων.
- Διαστρεβλώσεις η σκόπιμες παραλείψεις σημαντικών γεγονότων η συναλλαγών από τις οικονομικές καταστάσεις.
- Την σκόπιμη κακή εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής.

Το 1997 το AICPA εξέδωσε το Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 82, το οποίο προσπαθούσε να οπόση την ευθινή του ελεγκτή για να εντοπισμό της άπατης κατά τη διενέργεια έλεγχου των οικονομικών καταστάσεων, σε συνδυασμό με τις Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (GAAP).

Σύμφωνα με τον Μαδισσον (1999), το Ελεγκτικό Πρότυπο ΣΑΣ Νο. 82 αναφέρει ότι κατά τον προγραμματισμό και κατά την εκτέλεση του λογιστικού Έλενου, ο ανεξάρτητος ελεγκτής θα πρέπει:

- Να εκτιμήσει τους παράγοντες κινδύνους και τα τυχόν προειδοποιητικά σημεία στα όποια θα εστιάσει περισσότερο κατά τον Έλενο(αναφέρονται πάνω από 50 παράγοντες κίνδυνου).
- Να αναπτύξει τα κατάλληλα εργαλεία για την εκτίμηση των κινδύνων αυτών.
- Να διενεργεί έλεγχους και να αξιολογεί τα αποτελέσματα τους.
- Να μεταφέρει τα αποτελέσματα του Έλενου στην διοίκηση.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Mancino (1997), το SAS Νο 82 διευκρινίζει αλλά δεν αυξάνει τις ευθύνες των ελεγκτών να ανιχνεύσουν την λογιστική απατή.

Αργότερα, το 2001, δημιουργήθηκε το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο υπ.αρ 240 (International Statement on Auditing-ISA No. 240) περί ευθύνης του ελεγκτή στην θεώρηση της άπατης κατά των Έλενο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το συγκεκριμένο ελεγκτικό πρότυπο διευκρινίζει τους εμφύτους περιορισμούς ενός ελεγκτή στο να ανιχνεύει το λάθος της άπατης, και ιδιαίτερα την διοικητική απατή. Επιπλέον, υπογραμμίζει την διάκριση μεταξύ διοικητικής άπατης και άπατης των υπόλληλων και επεκτείνει τη συζήτηση για τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Σύμφωνα με τον Ζοπουνίδη (2007) το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 240, ο Όρος παραποίηση αναφέρεται ως η ευκαιρία , εσκεμμένη ενεργεία από ένα η περισσότερα άτομα της διοίκησης, των εργαζομένων η τρίτων μέρους που έχουν ως αποτέλεσμα τη παραποιημένη παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων.

Στο ISA No.240, ο Όρος απατή αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Νόθευση η αλλοίωση των λογιστικών άγραφων η των παραστάσεων.
- Αλλοίωση των στοιχείων του ενεργητικού.
- Απόκρυψη η παράλειψη αναφορών των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρίσεων η των αποδεικτικών στοιχείων.
- Καταχώριση εικονικών συναλλαγών.
- Λανθασμένη εφαρμογή των Λογιστικών Προτύπων και Άρχων.

Τέλος, το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών στο πρότυπο 'Statement on Auditing Standards (SAS) 99 διαχωρίζει το λάθος που προέρχεται από αμέλεια από το λάθος που έχει ως στόχο την απατή, αναφέροντας ότι η απατή είναι σκόπιμη παράβλεψη ποσών η παραποίηση στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών. Ο Όρος λάθος η σφάλμα αναφέρεται σε ακουσία, μη σκόπιμα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις. Τέλος, υπογραμμίζεται ότι τα όρια μεταξύ άπατης και σφάλματος δεν είναι τελείως ξεκάθαρα.

2.2 Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα Λογιστικής Απάτης

Σύμφωνα, με τον Ζοπουνίδη (2007) η ομαδοποίηση τεχνικών παραποιήσεως λογιστικών καταστάσεων σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1. Αλλαγή λογιστικής μεθόδου.
2. Μεταβολή στοιχείων κοστολόγησης
3. Παραβίαση της αρχής της αυτοτέλειας της χρήσης, μεταβάλλοντας τις ημερομηνίες που έσοδα και έξοδα θεωρούνται ως δεδουλευμένα.

Σύμφωνα πάλι με το άρθρο του Ζοπουνίδη (2007), ο Rezaee (2003) αναφέρει ότι η λογιστική απατή περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- i. Νόθευση, παραποίηση η αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων η επιχειρηματικών συναλλαγών.
- ii. Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις, παραλήψεις η διαστρεβλώσεις γεγονότων, εμπορικών συναλλαγών, λογαριασμών και άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις.
- iii. Σκόπιμα κακή εφαρμογή, ορμήνια και εκτέλεση των λογιστικών προτύπων ,άρχων και των πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρηματικών συναλλαγών .

iv. Εσκεμμένη παράβλεψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, άρχων και πρακτικών.

v. Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για την διαχείριση παρανομών κερδών.

vi. Μεθόδευση λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια των νομών, αλλά είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα «παραθυράκια» αυτών.

Σύμφωνα με τον Σπάθη (2002), τρόποι για χειρισμό στοιχείων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να είναι «η υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχτεί το επιθυμητό ύψος τους». Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλιώς της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Τα μέσα και οι μέθοδος που χρησιμοποιείται για την παραποίηση όπως η δημιουργία λογιστικής, η εξομάλιση κυρίως των αποτελεσμάτων χρήσεις, μεσοί εσφαλμένων λογιστικών καταστάσεων καθώς και η χειραγώγηση των κερδών.

Ο Σπάθης (2002) αναφέρει επίσης ότι στις περισσότερες περιπτώσεις παραποιήσεις παρατηρούνται υπερτιμήσεις στοιχείων ενεργητικού, όπως αποθεμάτων, απαιτήσεων, πάγιων υλικών και αυτών ακόμη και καταχώρηση ανύπαρκτων κονδυλίων. Οι ασυνήθιστες αυτές κινήσεις πραγματοποιούνται κυρίως στο τέλος του έτους ή των τριμήνων.

Όσον αφορά τα κίνητρα που οδηγούν τα στελέχη των εταιριών στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, οι Lendez και Korevec (1999) αναφέρουν ότι δεν είναι μόνο η απληστία αλλά και η επιθυμία των ανώτερων στελεχών να δημοσιεύσουν αποτελέσματα που ικανοποιούν ή υπερβαίνουν τις προσδοκίες των αγορών.

2.3 Τρόποι Αντιμετώπισης της Οικονομικής Απάτης

Οι Lendez και Korevec (1999) προτείνουν τρόπους για τον εντοπισμό αλλά και την πρόληψη των παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κυρίως μέσα από τη διαφάνεια του εσωτερικών λειτουργιών και την ενδυνάμωση του εσωτερικού έλεγχου των επιχειρήσεων. Για την πρόληψη των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, προτείνουν την δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος έλεγχου, την πρόσληψη έντιμων

ατόμων, την παροχή εκπαίδευσης στους εργαζόμενους για τον εντοπισμό κάποιας παραποίησης, καθώς και την ανάπτυξη ενός ξεκάθαρα και κατανοητού κώδικα ηθικής.

Το άρθρο του Poter (2003) εστιάζει στην ηλεκτρονική προστασία που μπορεί να υιοθετήσει μια επιχείρηση για την προστασία της από φαινόμενα εσωτερικής άπατης αναφέρονται δυο μέθοδοι για την αντιμετώπιση της απάτης: η πρόληψη και ο εντοπισμός αυτής.

Η πρόληψη εστιάζει σε λίχνους που είναι σχεδιασμένοι για να μειώνουν την πιθανότητα χρήσης των εταιρικών πόρων από ανακάρδια άτομα. Τεχνικές πρόληψης είναι τα τείχη προστασίας (firewall), οι σαρωτές περιεχομένου ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών μηνυμάτων (website/ e-mail content scanners) και οι κάρτες Έλενου πρόσβασης (identity card access controls). Ο εντοπισμός εστιάζεται στο σχεδιασμό κατάλληλου προγράμματος, το οποίο ειδοποιεί το αρμόδιο προσωπικό σε περίπτωση απάτης. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και οι τεχνικές εσωτερικού Έλενου με την χρήση ηλεκτρονικών προγραμμάτων.

Ο Σπάθης (2002) με την σειρά του αναφέρεται σε μοντέλα και υποδείγματα, τα όποια βοηθούν τους ελεγκτές στην αποκάλυψη των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Στο σχετικό άρθρο του, γίνεται αναφορά μια σειράς ερευνών που αναλύουν και προτείνουν τέτοιου είδους μοντέλα- υποδείγματα. Τα υποδείγματα αυτά χρησιμοποιούν μεταβλητές ποσότητες και ποιότητες με την βοήθεια εξελιγμένων τεχνικών της στατιστικής και επιχειρηματικής έρευνας, όπως πολύ-μεταβλητών παλινδρομήσεων, πολύ-κρατήρας ανάλυσης, ευφών συστημάτων και υβριδικών συστημάτων.

2.4. Σχέσεις Παραποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων με τον Εξωτερικό Έλεγχο, τις Ελεγκτικές Εταιρείες και τις επιτροπές Έλεγχου

Παρακάτω, γίνεται μια επισκόπηση που αφορά τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και γενικότερα τη λογιστική απάτη και τη σχέση τους με:

- 1. Τον εξωτερικό Έλεγχο**
- 2. Τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρίες**
- 3. Τις διαφορές επιτροπές Έλεγχου**

Σε αυτή την ενότητα αναλύουμε έρευνες που περιγράφουν την σχέση ανάμεσα στην εναλλαγή των ελεγκτών, στην θητεία των ελεγκτικών εταιριών και στις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις .

Ο Whisenant (2003) προσπαθεί να βρει τους λόγους για τους οποίους τα διευθυντικά στελέχη των εταιριών προσχωρούν σε αλλαγή των ελεγκτών τους. Για τον σκοπό αυτό εξετάζει ένα δείγμα επιχειρήσεων που είναι προκείμενο της Αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC) για την πενταετία 1992-1996.

Χωρίζει αρχικά τους παράγοντες που οδηγούν σε αλλαγή ελεγκτή σε τρεις κατηγορίες: αλλαγές που προκαλούνται από τους πελάτες-εταιρίες των ελεγκτικών εταιριών (εθελοντικές αλλαγές), αλλαγή που γίνεται από τους ίδιους τους ελεγκτές και αλλαγές που αφορούν στους εξωτερικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα του δείχνουν ότι οι εθελοντικές άλογες ελεγκτών και η αλλαγή ελεγκτή λόγω εξωγενών παραγόντων συμβαίνουν αντίστοιχα δυο και τρεις φορές πιο συχνά από ότι οι αλλαγές που προκαλούνται από τους ίδιους τους ελεγκτές.

Για αλλαγές ελεγκτών που συμβαίνουν εξαιτίας των πελατών (εθελοντική αλλαγή), μια δομική αλλαγή στην εταιρία δείχνει να είναι η επικρατέστερη αίτια. Άλλες αίτιες είναι κίνητρα για εξοικονόμηση ελεγκτικών εξόδων και οι διαφορές προστριβές μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενων εταιριών.

Στα πλαίσια του νομού Sarbanes-Oxley, ζητήθηκε από τον U.S Comptroller General να μελετήσει τα πιθανά αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής των ελεγκτικών εταιριών. Το 'General Accounting Office' (GAO) συμπληρώνει ότι «η υποχρεωτική εναλλαγή των ελεγκτικών εταιριών, ίσως να μην είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών». Παρά όλα αυτό το GAO προσθέτει ότι η υποχρεωτική εναλλαγή των ελεγκτικών εταιριών ίσως είναι αναγκαία, αν ο νομός Sarbanes-Oxley δεν οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας του εξωτερικού Έλενου.

Στα πλαίσια αυτά, οι Carcello & Nagy (2004) εξετάζοντας σχέση ανάμεσα στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών και στις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Η περίοδος αλλαγής των ελεγκτικών εταιριών σε εθελοντική βάση, μπορεί να αυξήσει την ποιότητα του εξωτερικού Έλενου. Ωστόσο, η υποχρεωτική εναλλαγή θα επιφέρει αλλαγές σε πόλους τομείς, όπως στο κόστος και στην ποιότητα των ελεγκτικών υπηρεσιών.

Τα άρθρα που εξετάζουν τη θητεία των ελεγκτικών σε σχέση με την αποδοτικότητα του έλεγχου παρουσιάζουν διχογνωμία. Οι Carcello & Nagy (2004) αναφέρουν μελέτες των Geiger & Raghunandam (2002), Johnson et al. (2002), Ghosh & Davis et al. (2003), οι όποιοι καταλήγουν στο ότι η ποιότητα του έλεγχου είναι υψηλότερη

όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών. Αντίθετα, μελέτες των Davis et al. (2003) και Casterella et al. (2002) δείχνουν ότι η ποιότητα του Έλενου είναι χαμηλότερη, όταν η θητεία των ελεγκτών είναι μεγάλη σε διάρκεια. Διευκρινίζεται ότι η μικρή διάρκεια είναι τρία έτη ή λιγότερο, ενώ η μεγάλη διάρκεια είναι από εννέα έτη και πάνω.

Συγκεκριμένα, ένα σύνολο δείγματος 147 εταιριών με παραπονημένες και μη παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις από το 1990 ως το 2001, οι Carcello & Nagy (2004) βρήκαν ότι οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις είναι περισσότερο πιθανές όταν η θητεία της ελεγκτικής εταιρίας είναι τρία χρόνια ή λιγότερο. Επομένως, η μακροχρόνια θητεία των ελεγκτικών εταιριών δεν συνδέεται με χαμηλή ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη. Τα αποτελέσματα τους είναι σύμφωνα με τον ισχυρισμό ότι η υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών εταιριών μπορεί να έχει δυσμενή αποτελέσματα στη ποιότητα του εξωτερικού έλεγχου.

Ο Nagy (2005) σε μια μεταγενέστερη εργασία του αναφέρει και αυτός ότι οι προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η μεγαλύτερη διάρκεια θητείας του ελεγκτή δεν συνδέεται με μείωση της ποιότητας του έλεγχου, αφού η ποιότητα έλεγχου είναι χαμηλότερη στα πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή-ελεγχόμενου. Ωστόσο, όλες οι προηγούμενες έρευνες δεν μπορούν να μετρήσουν άμεσα τα αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής ελεγκτών, επειδή έχουν γίνει σε περιόδους εθελοντικής αλλαγής ελεγκτών.

Ο Nagy (2005) συνεισφέρει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, ερευνώντας εταιρίες που υποχρεώθηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία. Συγκεκριμένα, εξετάζει πρώην πελάτες της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen (AA), η οποία έλκυσε λόγω της εμπλοκής της στο σκάνδαλο Enron, επομένως οι πελάτες της αναγκαστήκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Nagy (2005) δείχνει μια αρνητική σχέση ανάμεσα στα διαστρικά δεδουλευμένα έσοδα και στους πρώην πελάτες-εταιρίες της AA, αλλά μόνο για τις εταιρίες μικρού μεγέθους. Αυτό, σύμφωνα με το συγγραφέα, δείχνει ότι η αναγκαστική αλλαγή ελεγκτής συνδέεται με μια μείωση στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα, όταν οι πελάτες των ελεγκτικών εταιριών είναι μικροί και έχουν περιορισμένη διαπραγματευτική ικανότητα.

Επιπλέον για τις μικρότερες εταιρίες η σημαντική θετική σχέση ανάμεσα στην μικρή θητεία των ελεγκτών και στα discretionary accruals εμφανίζονται στα χρονικά που

ακολουθού την κατάρρευση της (AA 2002). Αυτό σημαίνει ότι «η αύξηση του σκεπτικισμού προς τις ελεγκτικές εταιρίες, μετριάζει τους κινδύνους που συνδέονται με τις νέες σχέσεις μεταξύ ελεγκτών και μικρών εταιριών».

Οι Carcello και Nagy (2002) εξετάζουν επίσης τη σχέση μεταξύ ελεγκτικών εταιριών που είναι εξειδικευμένες σε ένα συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο και της παραποίηση οικονομικών καταστάσεων. Όπως αναφέρουν, η γνωστή ενός βιομηχανικού κλάδου έχει ως αποτελέσματα την υψηλότερη ποιότητα ελέγχων και αναφέρουν στοιχεία όπου λογιστικές εταιρίες δίνουν μεγάλη έμφαση σε έναν συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο. Οι συγγραφείς υποθέτουν ότι οι έλεγχοι από εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες, θα έχουν υψηλότερη ποιότητα, εξαιτίας της εξειδίκευσης της ομάδας έλεγχου. Τα αποτελέσματα τους επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση, αφού «υπάρχει μια ισχυρή αρνητική σχέση ανάμεσα στις εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες και στις χρηματοοικονομικές άπατες των πελατών τους».

Ωστόσο, στη διεθνή βιογραφία υπάρχουν και κάποιες ακραίες απόψεις, όχι για την υποχρεωτική η μη εναλλαγή ελεγκτών, αλλά για τη μη ανάγκη ύπαρξης υποχρεωτικού Έλενου. Συγκεκριμένα, ο Jamal (2006) στο άρθρο του με τον τίτλο 'Mandatory Audit of Financial Reporting: A Failed Strategy For Dealing With Fraud', αναφέρει ότι ο υποχρεωτικός έλεγχος είναι ένα αναποτελεσματικό μετρό για την προστασία των επενδυτικών από απάτη. Ο Jamal (2006) προτείνει ότι για να προστατεύουν οι επενδυτές από περιπτώσεις απάτης, θα πρέπει οι νομοθετικές αρχές να υποχρεώσουν όλες τις εισηγμένες εταιρίες να αγοράσουν ασφάλεια έλεγχου. Μια άλλη επιλογή, σύμφωνα με τον ίδιο, θα ήταν να 'απορρυθμίσουν' τον Έλενο και να αφήσουν τους ελεγκτές να βρουν τρόπους για να δημιουργήσουν αξία στους μέτοχους. Όσον αναφορά τις αλλαγές στην λογιστική, ο Jamal προτείνει σε όσους δημιουργούν τα λογιστικά πρότυπα «να μάθουν την αξία της ασάφειας και να δώσουν στις εταιρίες τη δυνατότητα να επιλέγουν από μια σειρά εναλλακτικών αποδεκτών λογιστικών προτύπων».

2.5 Παραδείγματα Λογιστικών Απατών Μεγάλων Πολυεθνικών Εταιρειών

Οι τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες, γνώστες και ως Big Four και παλιότερα ως Big Five, διενεργούν την πλειονότητα των ελέγχων των εισηγμένων και μη εταιριών παγκοσμίως. Η ομάδα αυτή ήταν γνωστή και ως Big Eight μέχρι το 1989, αλλά μετά από μια σειρά εξαγωγών και συγχωνεύσεων, ‘μετατράπηκαν’ σε Big Five. Τις Big Five αποτελούσαν οι παρακάτω εταιρίες: PricewaterhouseCoopers (PWC), Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young, KPMG, Arthur Andersen. Μετά το σκάνδαλο Enron και την κατάρρευση της Arthur Andersen, η οποία ήταν η ελεγκτική εταιρία της Enron, οι Big Five ‘έγιναν’ Big Four.

Στο παρακάτω πινάκα, παρουσιάζουν ορισμένα στοιχεία για τις τέσσερις αυτές πολυεθνικές ελεγκτικές - λογιστικές εταιρίες, για το 2008.

Πίνακας 2.5.1.: Οι τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες για το 2008
(Big Four Audit firms)

ΕΤΑΙΡΙΕΣ	ΕΣΟΔΑ	ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ
PRICEWATERHOUSECOOPERS	\$28.2bn	155.693	2008
DELOITTE TOUCHE TOHMATSU	\$27.4bn	165.000	2008
ERST & YOUNG	\$24.5bn	135.000	2008
KPMG	\$22.7bn	137.000	2008

Μετά τα οικονομικά σκάνδαλα του 2001 (Enron, WorldCom, κτλ) πολλές έρευνες ασχολήθηκαν με τις Big Five και την ποιότητα έλεγχου που διενεργούσαν, τις σχέσεις τους με τις ελεγχόμενες εταιρίες – πελάτες τους καθώς και με την ‘συμβουλή’ τους στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Εμπειρικές έρευνες όπως των Francis (2004) και Watkins et al. (2004) παρέχουν στοιχεία ότι οι εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five παρέχουν υψηλότερης ποιότητας οικονομικές καταστάσεις. Όμως τα πρόσφατα σκάνδαλα που ξέσπασαν στις κεφαλαιαγορές, με υψηλού προφίλ εμπλεκόμενους, εγίρα αμφιβολίες για την παραπάνω διατύπωση.

Σύμφωνα με τους Lennox & Pittman (2008), η επιείκεια ορισμένων δικαστικών αρχών προς τις Big Five και οι συνθήκες της αγοράς οδήγησαν τις συγκεκριμένες εταιρίες στο συνεχές κυνήγι επικερδών συμβολαίων, εις βάρος της ανεξαρτησίας τους προς τους λογιστικούς έλεγχους.

Οι Lennox & Pittman (2008) εξετάζουν τρεις υποθέσεις:

1. Εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five έχουν μικρότερη πιθανότητα να εμπλακούν σε λογιστική απάτη.
2. Η αρνητική σχέση μεταξύ της παρουσίας των Big Five και της πιθανότητας απάτης είναι σταθερή διαχρονικά.
3. Η παραπάνω αρνητική σχέση οφείλεται στους υψηλότερης ποιότητας έλεγχου η στη δυνατότητα των ελεγκτών να επιλέγουν την εταιρία-πελάτη που θα ελιξουν και των εταιριών- πελατών να επιλέγουν τους ελεγκτές που θα τις ελιξουν.

Οι συγγραφείς συνέλεξαν από την 'Accounting and Auditing Enforcement Releases' (AAERs) της Αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC), της λογιστικές άπατες εταιρειών για χρονικό διάστημα από το 1981 ως το 2001, το οποίο παρείχε ένα δείγμα απάτης 1,111 εταιριών. Είχαν επίσης και ένα δείγμα έλεγχου αποτελούμενο από 164.879 'Company-years'. Τα αποτελέσματα των Lennox & Pittman (2008) επαληθεύουν την πρώτη υπόθεση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχουν για όλη την περίοδο εξέτασης (1981-2001), η συχνότητα εμφάνισης λογιστικής απάτης από εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five είναι 0,61%, ενώ για τις εταιρίες μη ελεγχόμενες από τις Big Five είναι 0,92%. Η διάφορα ανάμεσα σε αυτές τις δυο συχνότητες είναι στατιστικά σημαντική και συμφωνεί με προηγούμενες έρευνες των Francis (2004) και Watkins et al.. Συγκεκριμένα, οι συγγραφείς αναφέρουν ότι η πρόσληψη ενός εκ των Big Five, δίνει στην εταιριών που τους προσλαμβάνει τέσσερις φορές μικρότερη πιθανότητα για διάπραξη απάτης.

Όσον αφορά τη δεύτερη υπόθεση σχετικά με την σχέση των Big Five και τις απάτης διαχρονικά, αυτή έχει ως εξής: από το 1981 έως και το 1995 η σχέση είναι αρνητική και μάλιστα τα 12 από τα 15 χρόνια στατιστικά σημαντική. Δηλαδή η ύπαρξη των Big Five συνιστά μικρότερη πιθανότητα απάτης το 1981 έως και το 1995. Όμως από το 1995 και μετά εμφανίζεται μια σημαντική αλλαγή στην παραπάνω σχέση. Πιο συγκεκριμένα από το 1996 έως το 2000, η σχέση τείνει προς το μηδέν και από το 2000 και μετά εμφανίζεται σημαντικά θετική, δείχνοντας ότι οι πελάτες των Big Five και ιδιαίτερα οι μεγάλες εταιρίες, είναι περισσότερο πιθανό να διαπράξουν κάποια λογιστική απάτη. Κατά τη γνώμη μας, τα στοιχεία αυτά δείχνουν τον αντίκτυπο των οικονομικών

σκανδαλών του 2000-2001, σε όλους τους τομείς την οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα και τα ποσά αυτά κλόνισαν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού ως προς τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες.

Όσον αφορά την τρίτη υπόθεση, οι Lennox & Pittman (2008) προσπαθούν να εξηγήσουν τους λόγους της αρνητικής σχέσης μεταξύ Big Five και απάτης. Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι μεγάλες αυτές ελεγκτικές εταιρίες μπορούν να 'διαβάσουν' από πριν αν μια εταιρία 'τείνει' προς την απάτη και έτσι δε θα επιλέξουν για πελάτη, για να μην αμφισβητηθεί το κύρος τους. Άλλοι υποστηρίζουν ότι εταιρίες που σχεδιάζουν κάποια απάτη δεν προσλαμβάνουν κάποια από τις Big Five. Τα αποτελέσματα των Lennox & Pittman δεν επαλήθευαν ούτε τη μια ούτε την άλλη πλευρά.

Συμπεράσματα, το άρθρο των Lennox & Pittman (2008) δείχνει ότι, διαχρονικά, η ύπαρξη μιας εκ των μεγάλων ελεγκτικών εταιριών (Big Five) συνδυάζεται με μικρότερη πιθανότητα εμφάνισης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων στις ελεγχόμενες από αυτές εταιρίες, ακόμα και την περίοδο των μεγάλων οικονομικών σκανδαλών. Κατά τη γνώμη μας, το ύψος του συγκεκριμένου άρθρου όπως και το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται με τους συχνά απολυτούς όρους, δείχνει μια υποκειμενικότητα και μια σαφή προτίμηση προς τις ελεγκτικές εταιρίες, προσπαθώντας να αποβάλει από αυτές κάθε μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί και πίνοντας την ευθύνη για τα οικονομικά σκάνδαλα της περιόδου 2000-2001 στην αδυναμία της νομοθετικής και πολιτικής εξουσίας.

2.6 Παραδείγματα Σχέσεων Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων και Ελέγχων Επιτροπών Ελέγχου

Οι Abbott, Park και Parker (2000) αναφέρουν τα βασικά χαρακτηριστικά μιας επιτροπής εσωτερικού έλεγχου (audit committee), επικαλούμενοι προηγούμενες έρευνες. Αυτά είναι η δραστηριότητα, η ανεξαρτησία, η εμπειρία ,θητεία και η χρηματοοικονομική γνώμη. Η έρευνα των Abbott, Park και Parker (2000) εξετάζει αν ο συνδυασμός δυο εκ των παραπάνω χαρακτηριστικών, μειώνει την πιθανότητα παραποίησης έλεγχου ενός ανεξάρτητου μέλους που δεν είναι υπάλληλος της εταιρίας, ενώ η δραστηριότητα αναφέρεται στο ποσό συχνά συνδυάζει η επιτροπή έλεγχου.

Το δείγμα τους αποτελούταν από 156 εισαγμένες, αμερικανικές επιχειρήσεις. 78 ήταν 'καθαρές' και ίδιες σε μέγεθος, κλάδος βιομηχανίας, καθώς και κάποια αλλά

χαρακτηριστικά. Τα αποτελέσματα τους δείχνουν ότι οι εταιρίες με επιτροπές Έλεγχου που καλύπτουν τα ελάχιστα κατώτατα όρια δραστηριότητας και ανεξαρτησίας, είναι λιγότερο πιθανό να έχουν κυρώσεις από τη SEC. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι αν οι επιτροπές έλεγχου των εταιριών αποτελούνται από ανεξάρτητα μέλη και συνεδριάζουν τουλάχιστον δυο φορές το χρόνο, τότε είναι λιγότερο πιθανόν να εμφανίσουν παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις. Αναφέρουν, επίσης ότι το 62% των εταιριών με παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και το 333% των ‘έγγειων’ εταιριών, που έχουν επιτροπές έλεγχου, δεν καλύπτουν τα ελάχιστα επίπεδα δραστηριότητας και ανεξαρτησίας. Αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δείχνει ότι η επιβολή ενός μετρίου επιπέδου κανονισμών στις εταιρίες, μπορεί ενδεχομένως να τις βοηθήσει να επιτύχουν τους στόχους που θέτει η Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC), όσον αναφορά τη σωστή παρουσίαση των οικονομικών τους καταστάσεων. Το παραπάνω συμπέρασμα των Abbott, Park και Parker (2000) αποδεδείχθηκε σωστό, αφού ο Νομός Sarbanes- Oxley (2002) ενδυνάμωσε τις επιτροπές έλεγχου των εταιριών.

Μια άλλη έρευνα των Abbott, Parker και Peters (2002) εξετάζει πως τα χαρακτηριστικά των επιτροπών έλεγχου, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την επιτροπή ‘Blue Ribbon’, επηρεάζουν την πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Τα χαρακτηριστικά μιας επιτροπής έλεγχου σύμφωνα με την Blue Ribbon είναι τα εξής: ανεξαρτησία των μελών, οικονομική εκπαίδευση και εξειδίκευση αυξημένη αυτονομία στις σχέσεις των μελών της επιτροπής με τους εξωτερικούς ελεγκτές και τους μέτοχους και μέγεθος επιτροπής. Οι συγγραφείς εξέτασαν 41 εταιρίες με παραπονημένες αναφορές και 88 εταιρίες, οι οποίες είχαν επαναδιατυπώσει τα ετήσια αποτελέσματα τους χωρίς σημειώσεις απάτης για την περίοδο 1991-1999 και τις σύγκριναν με ομάδες έλεγχου του ίδιου κλάδου, με παρόμοιο μέγεθος και κάποια αλλά κοινά χαρακτηριστικά. Τα αποτελέσματα τους έδειξαν ότι η ανεξαρτησία της επιτροπής έλεγχου και οι συχνές συνεδριάσεις, συνδυάζουν αρνητικά με την πιθανότητα επανεμφάνισης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων. Επίσης, υπάρχει σημαντική θετική σχέση ανάμεσα σε επιτροπή έλεγχου που δεν έχει κανένα μέλος με οικονομική εξειδίκευση και στην εμφάνιση παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων.

Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι τα χαρακτηριστικά της επιτροπής έλεγχου, τα όποια θα μειώσουν την πιθανότητα εμφάνισης και οικονομική γνώμη και εξειδίκευση των μελών της.

Παρόμοια συμπεράσματα με την παραπάνω έρευνα δείχνει και μια πιο πρόσφατη εργασία των Owens-Jackson et. Al (2009). Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι η πιθανότητα για εμφάνιση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων συνδέεται αρνητικά με την ανεξαρτησία της επιτροπής έλεγχου, τον αριθμό των συνεδριάσεων της επιτροπής και τη 'διευθυντική' ιδιοκτησία και θετικά με το μέγεθος της εταιρίας και τις ευκαιρίες για ανάπτυξη. Επίσης, εξετάζοντας χωριστά τις εταιρίες με τελείως ανεξάρτητες επιτροπές έλεγχου, διαπίστωσαν ότι η πιθανότητα για εμφάνιση παραποιημένων οικονομικών συσχετίζεται αντιστρόφως με το επίπεδο διευθυντικής ιδιοκτησίας και τον αριθμό συνεδριάσεων των επιτροπών.

Κεφάλαιο 3. ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

3.1. Παρουσίαση Επισήμων Ερευνών

Το θέμα των παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων εξετάστηκε από τους Spathis (2002) και Spathis et. Al. (2002). Οι συγγραφείς προτείνουν μια καινοτόμο μεθοδολογία, η οποία εντοπίζει τις εταιρίες με παραπονημένης οικονομικές καταστάσεις, μέσα από την ανάλυση κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών. Οι δείκτες αυτοί, γνωστοί και ως red flags, είναι:

- Σύνολο υποχρεώσεων/ σύνολο ενεργητικού.
- Αποθέματα/πώλησης.
- Πώλησης/σύνολο ενεργητικού.
- Z-score, που φανερώνει την οικονομική δυσχέρεια μια εταιρίας.

Οι Spathis et. Al. (2002) 'εφαρμόζουν' τους παραπάνω δείκτες σε 76 εισηγμένες ελληνικές εταιρίες στο ΧΑΑ. (38 με παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και 38 με μη παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις). Οι παραπάνω δείκτες διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, εταιριών με παραπονημένες και μη οικονομικές καταστάσεις, γεγονός που αποδεικνύει ότι το συγκεκριμένο μοντέλο ευρούσης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία του ΧΑΑ.

Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ο Σπάθης (2002) οι δείκτες αποθεμάτων/πωλήσεων και σύνολο υποχρεώσεων/σύνολο ενεργητικού έχουν θετικό πρόσημο, ενώ ο δείκτης z-score αρνητικό. Αυτό σημαίνει ότι: εταιρίες με υψηλό αποθέματα ως προς τις πώλησης, με υψηλές υποχρεώσεις ως προς το σύνολο του ενεργητικού και χαμηλή τιμή z-score(εμφάνιση οικονομικής στενότητας), έχουν αυξημένες πιθανότητες να καταταγούν στις επιχειρήσεις που παραποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις. Η ύπαρξη υψηλών αποθεμάτων δείχνει χαμηλή ανακύκλωση αλλά και πιθανή επέμβαση στην απογραφή τους για λογούς βελτίωσης των αποτελεσμάτων. Η υψηλή δανειακή επιβάρυνση σε συνδυασμό με ύπαρξη οικονομικών καταστάσεων με στόχο την «ωραιοποίηση τους».

Σε μια άλλη ερευνά, ο Σπάθης (2003) αναπτύσσει ένα μοντέλο με το οποίο εξετάζει πως ο συνδυασμός διαφόρων χρηματοοικονομικών και μη- χρηματοοικονομικών πληροφοριών (π.χ. δικαστικές υποθέσεις εταιριών- firm litigation), μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διαχωρίσει τις εκθέσεις Έλενου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών σε ‘καθαρές’ και σε εκθέσεις με παρατηρήσεις. Το μοντέλο παρέχει πληροφορίες για την πιθανότητα μιας εταιρίας να λάβει μια έκθεση με παρατηρήσεις, δεδομένων των χρηματοοικονομικών της στοιχείων και των διαφόρων δικαστικών υποθέσεων αυτής.

Για τον σκοπό αυτό ο Σπάθης (2003) εξετάζει ένα δείγμα 100 ελληνικών επιχειρήσεων, που είναι εισηγμένες στο ΧΑΑ. Το δείγμα του αποτελείται από εταιρίες που αποτελείται από εταιρίες που παρουσιάζουν και τα δυο προαναφερόμενα ειδή εκθέσεων. Χρησιμοποιώντας logistic και OLS regression models αναγνώρισε τους παράγοντες που συνδέονται με εκθέσεις Έλενου με παρατηρήσεις. Οι παράγοντες αυτοί είναι δικαστικές εκκρεμότητες, χρηματοοικονομικός κίνδυνος και πρόσφατες ετήσιες απώλειες. Το μοντέλο του Σπάθη είναι ακριβές στην κατηγοριοποίηση του δείγματος με ακρίβεια περίπου 75% και 78%. Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι το συγκεκριμένο μοντέλο είναι πιθανό να εντοπίσει εκθέσεις Έλενου με παρατηρήσεις και τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις μιας εταιρίας.

Μια παρόμοια έρευνα δημιουργήθηκε το 2006 από τον Σπάθη και Καραμάνης Χρησιμοποιώντας ξανά ίδια μεθοδολογία, όπως παραπάνω, οι δυο συγγραφείς εξετάζουν τους συνδυασμούς χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως τα έξοδα Έλενου και το είδος της ελεγκτικής εταιρίας (big five VS non-big five audit firms).

Σε ένα δείγμα 185 εισηγμένων στο ΧΑΑ εταιριών, βρήκαν ότι τα έξοδα Έλενου και το είδος της λεκτικής εταιρίας δεν επηρεάζουν τη ροπή των ελεγκτικών για την διατύπωση γνώμης με παρατηρήσεις. Αντί αυτού, βρήκαν ότι η εμφάνιση εκθέσεις Έλενου με παρατηρήσεις συνδέεται με κάποιους χρηματοοικονομικούς δείκτες, όπως το λειτουργικό περιθώριο/ σύνολο ενεργητικού. Το μοντέλο που ανέπτυξαν κατέταξε επιτυχημένα το 90% του δείγματος.

Οι Δημητρόπουλος και Αστεριού (2009), επεκτείνοντας τις έρευνες του Σπάθη, εξέτασα τη ‘σχετικότητα’ των οικονομικών καταστάσεων και το πώς αυτές επηρεάζουν τις τιμές των μετοχών στο ελληνικό χρηματιστήριο. Πιο συγκεκριμένα εξετάζουν πως τα ‘διακριτά και μη διακριτά δεδουλευμένα έσοδα’ και οι 6 δείκτες επικινδυνότητας σύμφωνα με τον Σπάθη (2002), επηρεάζουν τη σχέση κερδών και απόδοσης μετοχών.

Το αποτέλεσμα τους δείχνει « ότι 4 από τους 6 εξεταζόμενους δείκτες καθώς και τα δυο ειδή accruals, έχουν αυξημένη σημαντικότητα στη εξήγηση των κινήσεων των τιμών των μετοχών». Επισημαίνουν μάλιστα ότι τα non-discretionary components είναι πιο σημαντικά συγκρινόμενα με τα discretionary. Αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς δείχνει ότι οι επιχειρηματικές συνθήκες και οι διευθυντικές επεμβάσεις οδηγούν σε μεταβλητότητα των κερδών, κάνοντας το θέμα της ποιότητας των κερδών ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τη σχέση απόδοση μετοχής και κέρδους.

Επιπρόσθετα, βρήκαν ότι οι δείκτες 'Κεφάλαιο κίνησης/Σύνολο ενεργητικού' και 'καθαρά κέρδη/πώλησης' επηρεάζουν την απόδοση των μετοχών, ενώ οι δείκτες 'καθαρά κέρδη/σύνολο ενεργητικού' και πώλησης/σύνολο Ενεργητικού' επηρεάζουν θετικά τις μετοχικές αποδόσεις.

Γενικά, οι έρευνες καταλήγουν ότι η κερδοφορία είναι η «πιο σχετική λογιστική μεταβλητή» και ότι όσο λιγότερο επενδύει ένας μάνατζερ σε 'Current assets', τόσο καλύτερος είναι ο επηρεασμός στην τιμή της μετοχής της εταιρίας.

3.2. Φαινόμενα Παραποίησης Εταιρικών Κερδών στην Ελλάδα

Πολλές έρευνες που αφορούν ελληνικές εισηγμένες εταιρίες στο ΧΑΑ, ασχολούνται με το φαινόμενο της διαχείρισης των κερδών . σύμφωνα με τους Μπαραλέξη (2004) και Κουμανάκο (2005), ως δημιουργική λογιστική η διαχείριση κερδών ορίζεται η διαδικασία όπου σκόπιμος παραβιάζονται ή παραποιούνται οι Γενικά Αποδεκτές Αρχές της Λογιστικής (GAAP), με σκοπό να παρουσιαστούν οι οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα συμφέροντα κάποιου. Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004), το φαινόμενο του earnings management συμβαίνει όταν οι μάνατζερ διαχειρίζονται τα κέρδη για να εξυπηρετήσουν τα δικά τους συμφέροντα αντί αυτά των μετοχών. Ο παραπάνω ορισμός δείχνει ότι υπάρχουν δυο τρόποι δημιουργικής λογιστικής : ο νόμιμος και ο παράνομος.

Διαφορές έρευνες δείχνουν ότι οι εταιρίες εμπλέκονται με μεθόδους δημιουργικής λογιστικής για χρηματοοικονομικούς κυρίως λόγους. Ο Μπαραλέξης (2004) παραθέτει μια σειρά ερευνών που αποδεικνύουν ότι η διαχείριση κερδών συμβαίνει για να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες της διοίκησης και των διαφόρων χρηματοοικονομικών αναλυτών, αφού αν

οι προσδοκίες των παραπάνω μερών δεν ικανοποιηθούν, τότε θα υπάρξει αντίκτυπος στην τιμή της μετοχής.

Μετά από μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, ο Παραλέξης (2004) καταλήγει στο ότι τα κέρδη 'χειρίζονται' για σκοπό 'προσφοράς ίδιων κεφαλαίων' και σε περιόδους διαπραγματεύσεων. Επίσης η διαχείριση κερδών συμβαίνει για φορολογικούς λόγους καθώς και σε περιπτώσεις αποζημίωσης στελεχών μέσω μόνους.

Εξετάζοντας τη σχετικότητα της διαχείρισης των κερδών σε 'a priori' βάση, ο Bara lexis (2004) προσπαθεί να επαλήθευση αυτή τη σχετικότητα, εξετάζοντας τις εκθέσεις των ελεγκτικών που συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις των ελληνικών εισηγμένων εταιριών.

Τα αποτελέσματα του δείχνουν ότι «υπάρχουν πολλοί καλοί λόγοι που επιβεβαιώνουν τη διαχείριση των κερδών στην Ελλάδα». Συμφώνα με το συγγραφέα, οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι ελληνικές εταιρίες 'εφαρμόζουν' earnings management είναι : 1) για να αντλήσουν κεφαλαία από εξωτερικές πηγές (χρηματοδότηση από τράπεζες, αγορές κεφαλαίου κτλ), 2) για να αποφύγουν τη δημοσιοποίηση ζημιών η τη μείωση κερδών, και 3) για να μειώσουν τους φόρους εισοδήματος. Επιπρόσθετοι λόγοι θεωρούνται η αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση, οι ευκαιρίες για earnings management που παρέχονται από την ελληνική νομοθεσία και οι μη ειδικές χρηστές των λογαριασμών.

Τέλος οι Κουμάνακος, Συριόπουλος και Γεωργόπουλος (2005) εξετάζουν αν οι ελληνικές εισηγμένες εταιρίες που προχώρησαν σε εξαγορές και συγχωνεύσεις κατά την περίοδο 2001-2003, τείνουν να χειραγωγούν τα λογιστικά κέρδη τους προς τα πάνω, πριν την έναρξη και την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξαγοράς η συγχώνευσης. Εστιάζουν στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα, ως προσχωρούν σε χειραγώγηση κερδών πριν και μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας. Σημειώνουν ωστόσο τους περιορισμούς της ερευνάς τους.

Το ερευνητικό έργο που αφορά τον εξωτερικό κύριος έλεγχο και ειδικότερα την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων στις ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις, είναι πολύ σημαντικό. Κυρίως ο Σπάθης, σε μια σειρά ερευνών και σε συνεργασία και με άλλους ερευνητές, προχώρα στην δημιουργία μοντέλων εντοπισμού εταιριών με παραποιημένες οικονομικές κάτσεις, μέσα από την ανάλυση κάποιον χρηματοοικονομικών δεικτών, αλλά και άλλων χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως οι δικαστικές υποθέσεις εταιριών, τα έξοδα έλεγχου και το είδος της ελεγκτικής εταιρίας. Η εφαρμογή των μοντέλων αυτών των δειγμάτων επιχειρήσεων από το ελληνικό χρηματιστήριο, είχε μεγάλο ποσοστό επιτυχίας.

3.3.Επιπτώσεις Εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις Ελληνικές Εισηγμένες Εταιρείες

Το ελληνικό παράρτημα της πολυεθνικής ελεγκτικής εταιρίας Grant Thornton, δημοσίευσε το 2008 μια έρευνα σχετικά με τις επιπτώσεις των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφορικής (ΔΠΧΠ) στις εισηγμένες εταιρίες στο ΧΑ για τη χρήση 2007. Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από την παραπάνω έρευνα είναι ότι οι ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις στην πλειονότητα τους εφαρμόζουν άρθρα τα ΔΠΧΠ και προσαρμόζονται επιτυχώς στις αυξημένες ανάγκες πληροφόρησης. Παράλληλα, όμως, οι συγγραφείς επισημαίνουν τα προβλήματα που υπάρχουν και σχετίζονται με «τη γνωστοποίηση πληροφοριών για τα χρηματοοικονομικά μέσα, και την αντιστάθμιση κινδύνων, καθώς και με τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με την υπεραξία από την ενοποίηση επιχειρήσεων». Επίσης, αναφέρουμε την ανεπάρκεια γνωστοποιήσεων για συγκεκριμένα Πρότυπα και κυρίως για νέα πρότυπα καθώς και την υποβάθμιση η την μη παραίτηση σημαντικών πληροφοριών. Αναφερόμενοι στα συμπεράσματα που αφορούν τις εκθέσεις Έλενου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών, η έρευνα της Grant Thornton (2008) επισημαίνει τα εξής: «προβληματισμό δημιουργεί το γεγονός ότι σε περίπτωση μια στις δυο εταιρίες, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές χορηγούν διαφοροποιημένες εκθέσεις Έλεγχου, με την πλειονότητα τους να αφορούν στη μη διενέργεια προβλέψεων για ενδεχομένους φόρους. Είναι εμφανείς ότι, πλέον, έχει καθιερωθεί από τις επιχειρήσεις ως πρακτική, η μη διενέργεια η υποεκτίμηση των προβλέψεων φορών, στη λογιστική ότι δεν μπορούν να εκτιμηθούν αξιόπιστα τυχόν φόροι που θα προκύψουν από ενδεχομένους φορολογικούς έλεγχους».

Αναλυτικότερα, τα αποτελέσματα της έρευνας της Grant Thornton (2008), για τις παρατηρήσεις των πιστοποιήσεων Έλεγχου των Ορκωτών Λογιστών στο σύνολο των Εισηγμένων στο ΧΑ για το 2007 έχουν ως εξής:

- «στο 56% των εταιριών χορηγήθηκε έκθεση Έλενου με σύμφωνη γνώμη, έναντι 50,5% στην χρήση 2006.
- Στο 41% χορηγήθηκε έκθεση Έλενου με σύμφωνη γνώμη και με θέματα έμφασης, έναντι 43,5% στη χρήση 2006.

- Στο 2% των εταιριών χορηγήθηκαν εκθέσεις Έλενου με εξαιρέσεις η με αρνητική γνώμη, έναντι 6% στην χρήση 2006.
- Το 75% (109 εταιρίες) των περιπτώσεων εκθέσεων Έλενου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης η εξαίρεσης αφορούσαν σε αβέβαιη έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων για προηγμένες χρήσεις οι οποίες είναι ανέλεγκτες από τις φορολογικές αρχές. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 86% (134 εταιρίες).
- Το 7,5% (11 εταιρίες) των περιπτώσεων εκθέσεων έλεγχου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης η εξαίρεσης αφορούσαν σε θέματα αβεβαιότητας συνεχείς της δραστηριότητας λόγω χαμηλών ίδιων κεφαλαίου. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 13% (20 εταιριών).
- Το 8% (12 εταιρίες) των περιπτώσεων εκθέσεων έλεγχου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης η εξαίρεσης αφορούσαν στην έκβαση τυχόν εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 10% (15 εταιρίες)
- Αν και συναντούμε όλους τύπους εκθέσεων έλεγχου, βασική διαπίστωση είναι η προσαρμογή των Οικονομικών Καταστάσεων των εισηγμένων εταιρειών στις αρχές των ΔΠΧΠ και ο σχετικά ομοιόμορφος τρόπος αντιμετώπισης από τους ελεγκτές στα βασικά θέματα και συμπεράσματα του έλεγχου τους.

Τέλος, οι Tsalavoutas, Andre και Evans (2008) εξετάζουν « τη σχετικότητα της αξίας» πριν και μετά την υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΠΧΠ στην Ελλάδα. Δεν βρήκαν σημαντική αλλαγή στη value relevance της λογιστικής αξίας των ίδιων κεφαλαίων και των κερδών, ανάμεσα στα έτη πριν και μετά την εφαρμογή των ΔΠΧΠ (2004 και 2005) και καταλήγουν στο ότι το λογιστικό πλαίσιο δεν είναι ικανό από μόνο του να αλλάξει την άποψη όσων συμμετέχουν στην αγορά για τη value relevance των λογιστικών πληροφοριών. Παρά όλα αυτά, οι Tsalavoutas et al (2008) αναφέρουν ότι οι περισσότερες πληροφορίες που δημοσιεύονται με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ, σε σχέση με αυτές που δημοσιεύονταν με το ελληνικό λογιστικό πλαίσιο, θεωρούνται ότι δίνουν επιπλέον αξία στις λογιστικές καταστάσεις.

3.4. Σκάνδαλο Enron

Το Σκάνδαλο της Enron είναι οικονομικό σκάνδαλο που αναδείχθηκε το 2001 και αφορούσε την ενεργειακή εταιρεία Enron και την ελεγκτική Arthur Andersen. Έπειτα από μια σειρά αποκαλύψεων που αφορούσαν αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές που διενεργήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990, η Enron βρέθηκε στο χείλος της χρεοκοπίας το Νοέμβριο του 2001. Η Enron κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001.

Καθώς το σκάνδαλο αποκαλυπτόταν, οι μετοχές της Enron σημείωσαν κατακόρυφη πτώση από τα \$90.00 ανά μετοχή σε λιγότερο από 50¢ ανά μετοχή. Κι ενώ η εταιρεία συγκαταλεγόταν μεταξύ των blue chip, αυτή η απρόσμενη εξέλιξη είχε μεγάλο αντίκτυπο στην αγορά. Η βουτιά της Enron σημειώθηκε μετά από την αποκάλυψη ότι πολλά από τα κέρδη και τα έσοδα ήταν αποτέλεσμα συμφωνιών με οντότητες ειδικού σκοπού, εταιρίες περιορισμένης ευθύνης που ήλεγχε.

Επίσης, το σκάνδαλο προκάλεσε τη διάλυση της Arthur Andersen, η οποία αποτελούσε μέχρι εκείνη την περίοδο μία εκ των πέντε κορυφαίων ελεγκτικών εταιριών. Ιδιαίτερα ζημιωμένα βγήκαν τα μέλη ποικίλων ομάδων ενδιαφερομένων, όπως μέτοχοι, κράτος, πιστωτές, εργαζόμενοι κ.α.

3.4.1. Ιστορικό Πλαίσιο

Στις αρχές του 1990, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών πέρασε νομοθετική ρύθμιση που απελευθέρωνε την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Το ίδιο είχε πράξει και για την αγορά φυσικού αερίου μερικά χρόνια νωρίτερα. Η ενεργειακή αγορά που δημιουργήθηκε ευνόησε την ανάπτυξη εταιριών όπως η Enron, ενώ η συνεπαγόμενη μεταβλητότητα των τιμών λόγω του ανταγωνισμού προκαλούσε την αντίδραση παραγωγών και τοπικών διοικήσεων. Έντονα φαινόμενα lobbying εκ μέρους της Enron και λοιπών εταιριών όμως, διατήρησαν το σύστημα ως είχε.

Η Enron είχε δημιουργήσει εταιρίες offshore, μονάδες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό και φόρο-αποφυγή, εκτοξεύοντας την κερδοφορία της επιχείρησης. Οι ονομασίες αυτών των οντοτήτων ήταν Bob West Treasure, Jedi και Hawaii. Το γεγονός αυτό προλείανε το έδαφος για πλήρη ελευθερία συναλλαγματικού σχεδιασμού, καθώς και πλήρη ανωνυμία που μπορούσε να διασκορπίσει τις απώλειες που η επιχείρηση εξαφάνιζε από τους ισολογισμούς της. Αυτές οι εταιρίες βοηθούσαν την Enron να φαίνεται πιο κερδοφόρα από όσο πραγματικά ήταν, ενώ δημιουργήθηκε ένας τεχνητός κύκλος μεταφοράς απωλειών από τα στελέχη. Αυτή η πρακτική εκτόξευσε την τιμή των μετοχών της, κάτι που έδωσε τη δυνατότητα στα στελέχη της να αξιοποιούν εσωτερική πληροφόρηση για να κερδοσκοπούν σε ατομικό επίπεδο. Οι άνθρωποι της Enron γνώριζαν τα πάντα για τους offshore λογαριασμούς της εταιρείας, στους οποίους κρύβονταν οι απώλειές της παρά ταύτα, οι επενδυτές δε γνώριζαν τίποτα από όλα αυτά. Ο Οικονομικός Διευθυντής Andrew Fastow καθοδηγούσε την ομάδα που δημιούργησε τις εταιρίες-οχήματα και αξιοποίησε τις συμφωνίες της επιχείρησης ώστε να εξασφαλίσει για τον ίδιο, την οικογένεια και τους φίλους του εκατοντάδες εκατομμυρίων δολαρίων εγγυημένων εισοδημάτων, εις βάρος της επιχείρησης την οποία έπρεπε να υπηρετεί και τους συμμετόχους της.

Το 1999, η Enron ξεκίνησε τη λειτουργία της EnronOnline, μια διαδικτυακή υπηρεσία συναλλαγών, η οποία χρησιμοποιείται από σχεδόν όλες τις ενεργειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο πρόεδρος και Γενικός Διευθυντής Παραγωγής Jeffrey Skilling συνηγορούσε στην εξής καινοφανή ιδέα, ότι η εταιρεία δε χρειαζόταν πραγματικά στοιχεία υπό την κατοχή της. Εφαρμόζοντας στο έπακρο τη διεισδυτική επενδυτική στρατηγική της επιχείρησης, κατέστησε την Enron το μεγαλύτερο χονδρέμπορο αερίου και ενέργειας, με \$27 δισεκατομμύρια συναλλαγές ανά

τρίμηνο. Τα νούμερα της εταιρείας, μολαταύτα, έπρεπε να εμφανίζονται στην ονομαστική τους αξία. Με τον Skilling, η Enron υιοθέτησε μια λογιστική της αγοραίας αξίας, με την οποία προβλεπόμενα μελλοντικά κέρδη από οποιαδήποτε συμφωνία λογίζονταν επιτόπου στα βιβλία της.

Συνεπώς, η εταιρεία σημείωνε κέρδη από οτιδήποτε θα μπορούσε με το χρόνο να ανατραπεί και να μεταβληθεί σε απώλεια, καθώς τα δημοσιονομικά της υπονομεύονταν από την ανάγκη χειραγώγησης της χρηματιστηριακής της αξίας στη Wall Street. Όταν όμως η επιτυχία μια εταιρείας μετράται με καθορισμένες πρακτικές κατάρτισης οικονομικών καταστάσεων που προκύπτουν από μια συστηματική προσέγγιση, οι πραγματικοί ισολογισμοί δεν ήταν και ιδιαίτερα επιθυμητοί. Πραγματικά, οι επιτηδευμένες πρακτικές της Enron αποτελούσαν συχνά κερδοσκοπικά παιχνίδια για τη διατήρηση της ισχύουσας τάξης και να ανεβαίνει η τιμή της εταιρείας, που ανακοινωνόταν καθημερινά στον ανελκυστήρα της. Οι αυξανόμενοι αριθμοί συνοδεύονταν και από χορηγούμενα επενδυτικά κεφάλαια τα οποία συντηρούσε παρά τα χρέη της. Μια πιθανή πτώση της θα αποτελούσε ένα φαινόμενο ντόμινο. Υπό την πίεση να διατηρήσει τη φαινομενική της εικόνα, ο Skilling επιτέθηκε φραστικά στον αναλυτή της Wall Street Richard Grubman, ο οποίος αμφισβήτησε τις ασυνήθιστες λογιστικές πρακτικές της Enron κατά τη διάρκεια μιας ηχογραφημένης διάσκεψης. Όταν ο Grubman τόνισε ότι η Enron ήταν η μοναδική εταιρεία που δε δημοσίευε τον ισολογισμό της μαζί με την κατάσταση αποτελεσμάτων.

Στα τέλη του 1990, η Enron έκανε συναλλαγές \$80-90 ανά μετοχή και αρκετοί έδειχναν να ανησυχούν με το θολό τοπίο που δημιουργείται με τις οικονομικές αποκαλύψεις. Στα μέσα του Ιουλίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε κέρδη \$50.1 δισεκατομμυρίων, σχεδόν τα τριπλάσια από τις αρχές του Ιανουαρίου, καταρρίπτοντας τις εκτιμήσεις των αναλυτών κατά 3 σεντς ανά μετοχή. Παρά ταύτα, το περιθώριο κέρδους είχε διατηρηθεί σε ένα συντηρητικό μέσο περίπου 2,1% και η τιμή της μετοχής της είχε πέσει περισσότερο από 30% σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν.

Οι προβληματισμοί γίνονταν ολοένα και πιο έντονοι. Η Enron είχε αντιμετωπίσει αρκετά σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα τροφοδοσίας κατά το χειρισμό μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhol Power και μια μονάδα εγκαταστάσεων στην Ινδία, αλλά και κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2000-2001.

3.4.2. Το Χρονικό της Πτώσης

Στις 14 Αυγούστου του 2001, ο Jeffrey Skilling, ο γενικός διευθυντής της Enron, πρώην σύμβουλος ενέργειας στην McKinsey & Company ο οποίος συνεργάστηκε με την Enron το 1990, ανακοίνωσε πως θα αποχωρούσε από τη θέση του σε έξι μήνες.

"Οι λόγοι της αποχώρησής μου είναι προσωπικοί...", είπε ο Skilling τότε, "...αλλά δεν μπορώ να τους γνωστοποιήσω". Παρατηρητές πρόσεξαν πως κατά τους μήνες που έμεναν μέχρι την αποχώρησή του, ο Skilling είχε πουλήσει τουλάχιστον 450.000 μετοχές της Enron σε αξία γύρω στα \$33 εκατομμύρια (παρά το γεγονός ότι κατείχε ακόμη ένα εκατομμύριο μετοχές κατά την ημέρα που έφυγε). Παρά ταύτα, ο Kenneth Lay, πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, διαβεβαίωνε τους αναλυτές πως δεν υπήρχαν λογιστικά, συναλλακτικά, αποθεματικά ή γενικότερα άλλα ζητήματα σε εκκρεμότητα, αναφερόμενος στην αποχώρηση. Επίσης, διαβεβαίωσε τους έκπληκτους παρατηρητές της αγοράς ότι δε θα υπήρχαν αλλαγές στην απόδοση της εταιρείας ή στην πορεία της προς την πρόοδο εξαιτίας της παραίτησης του Skilling. Ο Lay ανακοίνωσε επίσης ότι θα αναλάμβανε ξανά ο ίδιος τη θέση του γενικού διευθυντή.

Την επομένη όμως ημέρα ο Skilling παραδέχθηκε ότι ένα πολύ βασικός λόγος της αποχώρησής του από την Enron ήταν η αξία της εταιρείας που κατακυλούσε στην αγορά. Ο αρθρογράφος Paul Krugman, σε σχετική στήλη της NY Times, ισχυρίστηκε ότι η κατάσταση της Enron αντικατόπτριζε τις συνέπειες στην απελευθέρωση της αγοράς και τον παραγκωνισμό των εμποδίων σε αγορές όπως αυτή της ενέργειας. Μερικές ημέρες αργότερα, σε γράμμα προς τον αρθρογράφο, ο Kenneth Lay υπερασπίστηκε την εταιρεία του και τη φιλοσοφία που τη διέπνεε.

Απώτερος σκοπός της τελευταίας επίθεσης του Krugman για την Enron φαίνεται πως είναι να καταστρέψει το σύστημα της ελεύθερης αγοράς, ένα σύστημα που επιτρέπει στους ανθρώπους να λάβουν άφοβα αποφάσεις και να απολαύσουν τους καρπούς της εργασίας, των δεξιοτήτων, της ευφυΐας και της καλής τους πρόθεσης. Προφανώς θα επικροτούσε ένα μονοπωλιακό σύστημα που θα κατευθύνεται ή θα επιχορηγείται από την κυβέρνηση για να λάβει αποφάσεις. Διαφωνούμε καθέτως με τέτοιες απόψεις που αφήνουν αμφιβολίες σχετικά με την ακεραιότητα και την καλή πίστη τέτοιων οργανισμών και των διοικούντων τους. Το παράδειγμα που περιγράφει ο κύριος Krugman ως φρενήρη τροχιά "χρηματοποίησης" (όπως η ηλεκτρική αγορά στην Καλιφόρνια) αποτελεί προϊόν της δικής του αντίληψης για το σύστημα, με ενεργές κυβερνητικές παρεμβάσεις σε κάθε

βήμα. Πράγματι, οι μόνοι κερδισμένοι στο φιάσκο της αγοράς της Καλιφόρνια ήταν οι δημόσιες εγκαταστάσεις στο Λος Άντζελες, το Pacific Northwest και την British Columbia.

3.4.3. Το Ξετόλιγμα της Υπόθεσης

Μερικές ημέρες αργότερα, στις 17 Οκτωβρίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε ότι τα αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου της ήταν αρνητικά, εξαιτίας απρόσμενης χρέωσης περισσότερων από \$1 δισεκατομμυρίων. Η διοίκηση της εταιρείας ισχυρίστηκε ότι οι απώλειες οφείλονταν κυρίως σε επενδυτικές ζημιές, μαζί με χρεώσεις ύψους περίπου \$180 εκατομμυρίων σε λεφτά που ξοδεύτηκαν για την ανοικοδόμηση της προβληματικής μονάδας διεργηγμένων συναλλαγών. "Έπειτα από μια ενδελεχή επισκόπηση των εταιριών μας, αποφασίσαμε να αναλάβουμε αυτές τις χρεώσεις ώστε να ξεκαθαρίσουμε ζητήματα τα οποία επισκίαζαν την απόδοση και την κερδοφόρο προοπτική των βασικών ενεργειακών μας επιχειρήσεων." είπε ο Kenneth Lay σε μία δήλωσή του. Ορισμένοι αναλυτές βρίσκονταν σε σύγχυση. "Τί έπεται;", ρώτησε ο David Fleischer τον Goldman Sachs, ένα αναλυτή τον οποίο είχε αποκαλέσει παλαιότερα ως ένα από τους μεγαλύτερους υποστηρικτές της εταιρείας, δηλώνοντας πως η διοίκηση της Enron έχασε την αξιοπιστία της και θα έπρεπε να καταβάλει προσπάθειες για να την επανακτήσει.

Επίσης, η Enron διαβεβαίωσε πως η διευρυμένη μονάδα από μόνη της άξιζε \$34 δισεκατομμύρια, ένας ισχυρισμός που επίσης αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία. "Δε νομίζω πως γνωρίζει κανείς τί κοστίζει η λειτουργία του broadband", είπε ο Todd Shipman, ένας αναλυτής της Standard & Poor's.

Στις 22 του Οκτωβρίου του 2001, η τιμή της μετοχής της Enron έπεσε στα \$20,65 με απώλεια \$5,40 σε μια μέρα, ακολουθώντας την ανακοίνωση της SEC πως διερευνά ποικίλες ύποπτες συμφωνίες που έκανε η Enron, τονίζοντας πως πρόκειται για μερικές από τις πιο θολές συναλλαγές εντός ομίλου που παρατηρήθηκαν ποτέ. Στον αντίποδα της απόπειρας να αιτιολογηθούν οι χρεώσεις δισεκατομμυρίων δολαρίων και να καθησυχαστούν οι επενδυτές, οι αποκαλύψεις για την Enron αναφέρονταν σε "άνευ κόστους συμφωνίες μετοχών", "παράγωγα εργαλεία που έρχονταν σε αντίθεση με την επείγουσα φύση των υπάρχοντων περιορισμένων forwards" και "στρατηγικές που εξυπηρετούσαν την αντιστάθμιση κινδύνου σε συγκεκριμένες εμπορικές επενδύσεις και

λοιπά στοιχεία". Αυτή η αινιγματική φρασεολογία καταδείκνυε το σκοτάδι που επικρατούσε.

Όσον αφορά τις έρευνες του SEC, ο πρόεδρος και γενικός διευθυντής Lay είπε: «Προτιθέμεθα να φανούμε απολύτως συνεργάσιμοι με τον S.E.C. και αδημονούμε να εξαλείψουμε οποιαδήποτε ανησυχία που μπορεί να έχει παρουσιαστεί σχετικά με αυτές τις συναλλαγές.»

3.4.4. Ανησυχητικές Ενδείξεις

Ανησυχίες σχετικά με τη ρευστότητα της Enron ανάγκασαν τον Lay να συμμετάσχει σε μια τηλεφωνική διάσκεψη στις 23 Οκτωβρίου, κατά την οποία προσπάθησε να διαβεβαιώσει τους επενδυτές ότι τα χρηματικά αποθέματα της εταιρείας ήταν επαρκή και πως δεν προβλέπονταν άλλες έκτακτες χρεώσεις. Δευτερευόντως, ο Lay επέμεινε έντονα πως δεν υπήρχαν ατασθαλίες αναφορικά με τις συναλλαγές της Enron με τους συνεργάτες της που διοικούνταν από τον Andrew Fastow, στο πρόσωπο του οποίου έδειξε την αμέριστη εμπιστοσύνη του. Ο David Fleischer, αναλυτής της Goldman εξακολουθούσε να είναι σκεπτικός, λέγοντας στους Lay και Fastow ότι: "Υπάρχουν ενδείξεις πως κρύβετε κάτι. «Μολαταύτα, ο Fleischer επέμεινε στην τόνωση των μετοχών, ισχυριζόμενος πως δεν πιστεύει ότι λογιστές ή ελεγκτές θα μπορούσαν ποτέ να επιτρέψουν μια τέτοια ολοκληρωτική αταξία". Ο Lay αποπειράθηκε επιπλέον να καθησυχάσει τους συνδιασκεπτόμενους τονίζοντας πως όλες οι χρηματοοικονομικές και λογιστικές μανούβρες είχαν εξεταστεί εξονυχιστικά από τον εξωτερικό τους ελεγκτή, την Arthur Andersen. Μετά από πολλές αμφισβητήσεις που υπέστη η εταιρεία, ο Lay δήλωσε ότι "η διοίκηση της Enron προτίθεται να εξασφαλίσει περισσότερο αναλυτικές δηλώσεις χάριν της καλύτερης κατανόησης των σχέσεων της εταιρείας με τις ειδικές οντότητες που διοικούνταν από τον Fastow.»

Δύο μέρες αργότερα, στις 25 Οκτωβρίου του 2001, παρά τις διαβεβαιώσεις του, ο Kenneth Lay απομάκρυνε τον Fastow από τη θέση του. Οι μετοχές της Enron πλέον συναλλάσσονταν στα \$15,41, έχοντας απολέσει τη μισή τους αξία σε λιγότερο από μία εβδομάδα. "Κατά τις συνεχείς συνομιλίες μου με την οικονομική κοινότητα, μου κατέστη εμφανές πως για να επανακτήσουμε την αυτοπεποίθηση των επενδυτών θα πρέπει να

αντικαταστήσουμε τον Andy", δήλωσε ο Lay σε μια ανακοίνωση σχετικά με την απομάκρυνση του Fastow.

Στις 27 Οκτωβρίου η εταιρεία ξεκίνησε την επαναγορά όλων των εμπορικών χρεογράφων που αποτιμώνταν σε περίπου \$3,3 δισεκατομμύρια, σε μια προσπάθεια να κρατήσει τους επενδυτές μακριά από ανησυχίες σχετικά με το απόθεμα ρευστών της εταιρείας. Η Enron χρηματοδότησε την επαναγορά εξαντλώντας όλα τα περιθώρια πίστωσης που διέθετε σε ποικίλες τράπεζες.

Καθώς ο Οκτώβριος τελείωνε, σοβαρές ανησυχίες αναδεικνύονταν από αναλυτές σχετικά με πιθανή καταστρατήγηση των γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών. Παρά ταύτα, ορισμένοι ισχυρίζονταν πως ολοκληρωμένη ανάλυση ήταν αδύνατη βάσει των ατελών πληροφοριών που παρείχε η εταιρεία.

Αρκετοί πλέον φοβούνταν ανοιχτά πως η Enron ήταν η νέα Long-Term Management Capital, τα κεφάλαια της οποίας κατέρρευσαν το 1998, απειλώντας να δημιουργήσουν μια συστηματική αποτυχία στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Η τεράστια παρουσία της Enron ανησυχούσε πολλούς σχετικά με τις επιπτώσεις μιας πιθανής κατάρρευσης.

3.4.5. Κίνδυνος Πιστοληπτικής Αξιολόγησης

Ο κεντρικός βραχυπρόθεσμος κίνδυνος επιβίωσης της Enron στα τέλη του Οκτωβρίου φαινόταν πως ήταν η πιστοληπτική της βαθμολόγηση. Ανεφέρθη πως κατά την περίοδο που η Moody's και η Fitch, δύο από τις τρία μεγαλύτερα rating agencies είχαν καλέσει την Enron για επανεκτίμηση και πιθανή υποτίμηση. Μια τέτοια μείωση της βαθμολογίας της θα εξανάγκαζε την Enron να εκδώσει εκατομμύρια μετοχών για την κάλυψη δανείων που είχε εγγυηθεί, μια κίνηση που θα έριχνε την αξία των διατηρούμενων μετοχών ακόμη περισσότερο.

Επιπλέον, όλες οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις άρχισαν να επανεξετάζουν τις υπογεγραμμένες συμφωνίες με την Enron, ιδιαίτερα όσες αφορούσαν το μακροπρόθεσμο ορίζοντα κάτι που θα δημιουργούσε εμπόδια και σε μελλοντικές συμφωνίες.

Αναλυτές και παρατηρητές συνέχισαν τη συντονισμένη τους επίθεση σχετικά με τη δυσκολία της εταιρείας, ή την αδυναμία της να γίνει αντικείμενο ασφαλούς ανάλυσης με τόσο αινιγματικές οικονομικές καταστάσεις. Πολλοί φοβούνταν πως κανένας στην Enron πέραν του Skilling και του Fastow θα μπορούσε να εξηγήσει χρόνιες μυστηριώδεις συναλλαγές. "Τέτοιες ερωτήσεις με ξεπερνούν." είχε πει ο Ken Lay στα τέλη Αυγούστου

του 2001, σε απάντηση προς τεκμηριωμένες ερωτήσεις σχετικά με τη διοίκηση της εταιρείας, μια αντίδραση που είχε προβληματίσει τους αναλυτές.

Στις 29 Οκτωβρίου, απαντώντας στις διογκωμένες ανησυχίες ότι η Enron θα μπορούσε σε σύντομο διάστημα να ξεμείνει από μετρητά, κυκλοφόρησε η πληροφορία πως η εταιρεία επεδίωκε μια περαιτέρω οικονομική ενίσχυση \$1-2 δισεκατομμυρίων.

Ο Νοέμβριος εγκαινιάστηκε με την αποκάλυψη ότι ο SEC πλέον επεδίωκε μια επίσημη έρευνα, μετά από τις ερωτήσεις που αναφέρονταν με τις συναλλαγές της Enron με τα συγγενικά της μέλη. Το συμβούλιο της εταιρείας ανακοίνωσε ότι θα εξουσιοδοτούσε μια ειδική επιτροπή για αν διερευνήσει τις συναλλαγές, με επικεφαλής τον William C. Powers, τον πρότανη της Νομικής Σχολής του Τέξας. "Δεχόμαστε την έκκληση του SEC για συνεργασία", δήλωσε ο Kenneth Lay σε μια ανακοίνωσή του. Δημοσίευμα της επομένης ημέρας έκανε έκκληση εις βάθος έρευνα το ζητήματος.

Στις 2 Νοεμβρίου, η Enron κατάφερε να εξασφαλίσει ακόμη \$2 δισεκατομμύρια, αλλά τα νέα αυτά δεν βοήθησαν υπό το βάρος ενός νέου χρέους που πιθανός θα της στοίχιζε την πολύτιμη δεξαμενή Northern Natural Gas and Transwestern Pipeline.

3.4.6. Αναζήτηση Βοήθειας

Το Νοέμβριο γνωστοποιήθηκε πως η διοίκηση της Enron επιζητούσε επιμόνως νέες επενδύσεις ή μια επί τόπου εξαγορά. Όμως, οι προσπάθειές της δεν ευοδώθηκαν. Ο επενδυτής Warren Buffett προσεγγίστηκε, αλλά απέρριψε την πρόταση. Κι άλλες προτάσεις έγιναν σε διακεκριμένες εταιρίες όπως Clayton, Dubilier & Rice, τον όμιλο Blankstone και την Kohlberg Kravis Roberts, όμως όλες οι προσπάθειες ήταν άκαρπες.

Πηγές αναφέρουν πως η Enron σχεδίαζε να αιτιολογήσει τις επιχειρηματικές της πρακτικές εκτενώς στις επόμενες ημέρες, ως μια κίνηση καλής πίστης. Οι μετοχές της πλέον συναλλάσσονταν στα \$7, καθώς οι επενδυτές ανησυχούσαν πως η εταιρεία δεν θα μπορούσε να βρει αγοραστή.

Μετά από πολλές απορρίψεις, η διοίκηση της εταιρείας φάνηκε να βρήκε αγοραστή, όταν το συμβούλιο της Dynegy, μιας άλλης εταιρείας εκμετάλλευσης ενέργειας με έδρα στο Χιούστον του Τέξας, υπερψήφισε αργά τη νύχτα της 7ης Νοεμβρίου για αγορά της Enron σε "τιμή ευκαιρίας", ή για περίπου \$8 δισεκατομμύρια μετοχών. Η Chevron Texaco,

η οποία τότε κατείχε το ένα τέταρτο της Dynegy, συμφώνησε να δώσει στην Enron \$2,5 δισεκατομμύρια σε μετρητά, συγκεκριμένα \$1 δισεκατομμύριο επί τόπου και τα υπόλοιπα όταν η συμφωνία θα επισφραγιζόταν. Επιπλέον, η Dynegy θα συμφωνούσε να αναλάβει ένα χρέος ύψους \$13 δισεκατομμυρίων, καθώς επίσης και οποιοδήποτε άλλο χρέος που θα προέκυπτε μέχρι εκείνη τη στιγμή από τις "μυστικοπαθείς" πρακτικές της διοίκησης της εξαγοραζόμενης εταιρείας, που υπολογιζόταν σε περίπου \$10 δισεκατομμύρια κρυφό χρέος. Οι Dynegy και η Enron επιβεβαίωσαν τη συμφωνία τους στις 8 Νοεμβρίου του 2001.

Οι επικριτές της σχολίασαν τις διαφορετικές εταιρικές κουλτούρες των δύο επιχειρήσεων και την "ντόμπρα" ιδιοσυγκρασία του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου της Dynegy, τον Charles Watson. Πολλοί αναρωτιούνταν εάν οι μπελάδες της Enron ήταν απλά λογιστικά σφάλματα ή κάτι παραπάνω. Το Νοέμβριο η Enron αποκάλυψε πως οι έκτακτες χρεώσεις που είχαν γνωστοποιηθεί τον Οκτώβριο, του ενός δισεκατομμυρίου ανέρχονταν στην πραγματικότητα σε \$200 δισεκατομμύρια, με το υπόλοιπο ποσό να αποτελεί απλά "διορθώσεις" αδρανών λογιστών.

Στις 9 Νοεμβρίου γνωστοποιήθηκε και άλλη μία μεγάλη διόρθωση στα κέρδη της Enron με μια μείωση περίπου \$591 εκατομμυρίων στα δηλωθέντα έσοδα των ετών 1997-2000. Οι αλλαγές θεωρείται πως προέρχονταν κυρίως από δύο συνεργασίες ειδικού σκοπού, τις "Jedi" και "Chewco". Οι διορθώσεις είχαν ως αποτέλεσμα ουσιαστικά στον εκμηδενισμό των κερδών της χρήσης 1997, με σημαντικές απώλειες στα επόμενα χρόνια. Παρά ταύτα, η Dynegy γνωστοποιήθηκε πως δεν έχασε το ενδιαφέρον της για την αγορά της Enron, παρά τις αποκαλύψεις. Και οι δύο εταιρίες περίμεναν να λάβουν μια επίσημη αξιολόγηση της προτεινόμενης πώλησης από τη Moody's και τη S&P κατανοώντας την επίδραση μιας τέτοιας πράξης στην ολοκλήρωση της συμφωνίας. Επιπλέον, ανησυχίες ανεδείχθησαν αναφορικά με πιθανολογούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις αντι-τράστ οδηγώντας σε μια πιθανή αποδέσμευση της Enron, μαζί με αυτό που θεωρείται από πολλούς παρατηρητές ως ριζικά αποκλίνουσες κουλτούρες.

Παρά ταύτα και οι δύο εταιρίες πίεσαν επίμονα προς την επισφράγιση της συμφωνίας και κάποιοι παρατηρητές έδειχναν αισιόδοξοι για το αποτέλεσμα. Ο Charles Watson επιδοκιμάστηκε για το όραμά του να δημιουργήσει τη μεγαλύτερη παρουσία στην ενεργειακή αγορά με μια απότομη επιχειρηματική πρωτοβουλία. "Πιστεύουμε πως η Enron είναι μια καλή συμπαγής επιχείρηση με αρκετή δυναμικότητα ώστε να ανταπεξέλθει σε οποιαδήποτε πρόκληση των επομένων μηνών", δήλωσε ο Watson εκείνη

την περίοδο. Ένας αναλυτής αποκάλεσε τη συμφωνία "πελώρια", προσθέτοντας ότι "μια τέτοια καλή χρηματοοικονομική επένδυση σαφώς και αποτελεί έξυπνη στρατηγική κίνηση και παρέχει κάποια άμεση υποστήριξη στους ισολογισμούς της Enron."

Ζητήματα πιστωτικής φύσεως όμως, γίνονταν όλο και πιο κρίσιμα. Κατά την περίοδο που γνωστοποιήθηκε η εξαγορά, η Moody's και η S&P αμφότερες προσάρμοσαν τη βαθμολογία της Enron ένα βήμα πάνω από το junk status. Εάν η βαθμολογία της έπεφτε κάτω από την επενδυτική κλίμακα, η δυνατότητά της να συναλλάσσεται θα μπορούσε να περιοριστεί σημαντικά, ως συνεπακόλουθο μιας περικοπής ή αποκοπής από της πιστοληπτικής της ικανότητας, έναντι των ανταγωνιστών. Επιπλέον, πολλοί έμποροι είχαν περιορίσει τις συναλλαγές τους με την εταιρεία ή τις είχαν σταματήσει τελείως, στο φόβο κι άλλων κακών νέων. Όμως ο Watson προσπάθησε ξανά να καθησυχάσει τον κόσμο, επιβεβαιώνοντας κατά τη διάρκεια μιας παρουσίασης σε επενδυτές της Νέας Υόρκης, πως "δεν υπήρχε τίποτα πλέον στραβό με τη διακυβέρνηση της Enron". Αναγνώρισε επίσης πως επικερδή βήματα (υπό τη μορφή περισσότερων stock option) θα έπρεπε να γίνουν ώστε να αντιμετωπιστεί η εχθρικήτητα πολλών υπαλλήλων της εξαγοραζόμενης εταιρείας για τη διοίκηση, μετά την αποκάλυψη πως ο Lay και άλλα ανώτατα στελέχη είχαν πουλήσει μετοχές αξίας εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων κατά τους μήνες που κρατούσε η κρίση. Η κατάσταση έγινε ακόμη χειρότερη όταν γνωστοποιήθηκε πως ο Lay, με την "κουρελιασμένη φήμη" περίμενε να λάβει \$60 εκατομμύρια ως αποζημίωση για την απώλεια της διοίκησης της Enron που συνεπαγόταν η συγχώνευσή της με την Dynegy και μάλιστα τη στιγμή που πολλοί υπάλληλοι της Enron είχαν δει τους συνταξιοδοτικούς τους λογαριασμούς, οι οποίοι βασίζονταν σε μεγάλο βαθμό στο μετοχικό κεφάλαιο που αποδεκατίστηκε όταν η τιμή της μετοχής υποχώρησε κατά 90% μέσα στο έτος. "Είχαμε πολλά παντρεμένα ζευγάρια που δούλευαν αμφότερα και τα οποία έχασαν \$800.000 ή \$900.000" δήλωσε ένας εκπρόσωπος μιας εταιρείας που κατείχε η Enron. "Σχεδόν γκρέμισε κάθε αποταμειωτικό πλάνο των εργαζομένων."

Ο Watson δήλωσε στους επενδυτές πως η πραγματική φύση της διοίκησης της Enron είχε καταστεί σαφής σε αυτόν, λέγοντας πως «Έχει ξεκαθαριστεί πλέον πως δεν υπάρχει άλλος σκελετός στην ντουλάπα. Εφόσον δεν υπάρχουν εκκρεμότητες, πρόκειται για μια φαινομενικά καλή συμφωνία.»

3.4.7. Λογιστικές Παραποιήσεις Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, Συμμετοχών, Εισφορών Συνταξιοδοτικού Ταμείου κ.α

Χρηματοδοτική Μίσθωση

Ένα πεδίο στο οποίο δεν έγιναν οι δέοντες λογιστικοί χειρισμοί αφορά το εργαλείο της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Το χρηματοδοτικό αυτό εργαλείο προβλέπει τη χρήση ενός παγίου από το μισθωτή, ο οποίος, σε αντίθεση με τη λειτουργική μίσθωση, διακριτά όλα τα οφέλη και τους κινδύνους που προκύπτουν από αυτή τη σύμβαση. Παρά ταύτα, δεν έχει την κυριότητα του παγίου, όπως ορίζει ο νόμος. Συνεπώς, δεν οφείλει να το εμφανίζει στις λογιστικές του καταστάσεις.

Επειδή όμως η επιστήμη της λογιστικής διαπνέεται από την αρχή της επικράτησης της ουσίας επάνω στον τύπο, εφόσον χρησιμοποιεί κάποιος το πάγιο και της αποσβέσεις, θα πρέπει και οι συμμετοχοί να έχουν ορθή πληροφόρηση. Η Enron δεν ενημέρωνε κατάλληλα τους ενδιαφερομένους για τα πάγια που χρησιμοποιούσε και από πού πηγάζουν οι αποσβέσεις, χειραγωγώντας τα κέρδη.

Συμμετοχές

Η Enron είχε επενδύσει και σε πολλές θυγατρικές εταιρίες, από τις οποίες εμφάνιζε κέρδη από εξορύξεις και αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, κοιτασμάτων πετρελαίου κ.α. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με τα Α.Λ.Π. έπρεπε να εμφανίζει την εύλογη αξία των συμμετοχών σε ποσοστό 10% και να την προσαυξάνει με τα κέρδη, η εταιρεία ακολουθούσε δημιουργικούς χειρισμούς, τους οποίους μάλιστα δεν επεσήμαναν και οι ελεγκτές της Arthur Andersen. Επιπλέον, οι ελεγκτές δεν ήλεγχαν τις θυγατρικές της ώστε να επιβεβαιώσουν τα νούμερα που εμφάνιζε η Enron.

Συνταξιοδοτικό Ταμείο

Οι χειρισμοί της εταιρείας έπληξαν και τους ίδιους τους εργαζομένους της, καθώς οι εισφορές τους για ασφαλιστική κάλυψη πήγαιναν στο μετοχικό κεφάλαιο, το οποίο κατέρρευσε στο χρηματιστήριο, με αποτέλεσμα να "τιναχθεί" το ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό τους πρόγραμμα "στον αέρα". Χιλιάδες υπαλλήλων και επενδυτών της Enron έχασαν τις αποταμιεύσεις τους, τα κονδύλια για τις σπουδές των παιδιών τους και

τις συντάξεις τους, όταν κατέρρευσε η εταιρεία. Οι ποικίλες ομάδες ενδιαφερομένων ακολούθησαν τη δικαστική οδό.

Ρευστοποίηση

Η αφερεγγυότητα εκ μέρους της Enron πήρε το δρόμο της ρευστοποίησης χωρίς να προηγηθεί νέος δομικός σχεδιασμός ενώ το γεγονός αυτό ανακοινώθηκε ακόμη και στον ιστότοπο της εταιρείας. Περιφερειακά στοιχεία του Ενεργητικού της όπως εταιρίες εμπορίας ενέργειας και εκμετάλλευσης ευροζωνικών δικτύων, η ενεργειακή μονάδα Enron Wind και οι εταιρίες παροχής τεχνικών συμβουλών απομακρύνθηκαν. Στη διαδικασία της εκποίησης συμπεριλαμβάνονταν και οι πετρελαϊκή εταιρεία Mariner Energy (στην οποία η Enron συμμετείχε σε ποσοστό 98%) και η INSELA, μια βενεζουελική εταιρεία κατασκευής βαλβίδων αερίου και ηλεκτρικού εξοπλισμού, της οποίας η Enron κατείχε το 50%. Επιπλέον, πουλήθηκαν επί τόπου οι εταιρίες χαρτιού και εκμετάλλευσης λοιπών δασικών προϊόντων στις Η.Π.Α. και τον Καναδά όπως οι Garden State Paper Company, Papiers Stadacona και St. Aurelie Timberlands.

Η Βασική ηλεκτρική μονάδα της Enron στις Η.Π.Α., Portland General Electric, αποκόπηκε ως ανεξάρτητη επιχείρηση το 2006, με τις μετοχές της να δαπανώνται για τους πιστωτές.

Οι εναπομείνουσες λειτουργίες της Enron αναδιοργανώθηκαν στα πλαίσια δύο μεγάλων θυγατρικών που συγκροτήθηκαν το 2003: Την CrossCountry Energy, αποτελούμενη από τις τοπικές δεξαμενές συμφερόντων της Enron και την Prisma Energy International, που συγκροτήθηκε από το μεγαλύτερο τμήμα των εταιριών διεθνούς παραγωγής και διανομής ενέργειας. Η CrossCountry Energy πουλήθηκε στην CCE Holdings, μια κοινοπραξία της Southern Union και μιας μονάδας της General Electric, το 2004. Η εκμετάλλευση υποπροϊόντων της Portland General Electric το 2005 καθιέρωσε την Prisma Energy ,ως το τελευταίο μεγάλο τομέα εκμετάλλευσης της Enron. Η Prisma Energy τελικώς πουλήθηκε στην Ashmore Energy International το 2006, καθιστώντας την Enron Corp. ένα άδειο εταιρικό "κουφάρι", ενώ βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της διαδικασίας ρευστοποίησής της. Ανάμεσα στην αρχική πρόταση αναδιοργάνωσης του 2002 και την επίσημη δημιουργία της Prisma Energy International και της CrossCountry Energy το 2003, οι δύο προτεινόμενες εταιρίες ήταν γνωστές στα πλαίσια της Enron ως "InternationalCo" και "PipeCo" αντίστοιχα.

Στα πλαίσια εκποίησης των στοιχείων της Enron, η εταιρεία άλλαξε το νομικό, εταιρικό της τίτλο σε "Enron Creditors Recovery Corporation", d/b/a Enron Corporation, στις αρχές του 2007.

3.4.8 Αντίκτοπος της Πτώσης της Enron

Ανεξαρτήτως της δικαστικής έκβασης ως προς το ρόλο της εταιρείας στις δημιουργικές πρακτικές της Enron, η φήμη της Arthur Andersen επλήγη ανεπανόρθωτα. Από τους 28.000 υπαλλήλους της στις Η.Π.Α. και 85.000 διεθνώς, η εταιρεία απασχολεί μόλις 200 στην έδρα της στο Σικάγο, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις αγωγές από όσους θίχτηκαν από την ελλιπή πληροφόρηση των στοιχείων της Enron. Η άλλοτε μία εκ των μεγάλων πέντε ελεγκτικών εταιριών, με διεθνή φήμη και κύρος, άφησε πίσω της τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση στον ελεγκτικό κλάδο προκαλεί προβλήματα στις μεγάλες επιχειρήσεις που χρειάζεται να απασχολήσουν περισσότερες από μία εταιρίες για ελεγκτικές και μη ελεγκτικές υπηρεσίες ξεχωριστά. Επιπλέον, το κόστος στις λογιστικές υπηρεσίες είναι λιγότερο ελαστικό, καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις προτιμούν να επιλέξουν μεταξύ των μεγάλων ελεγκτικών.

3.5. Η Περίπτωση Λογιστικής Απάτης της Παλαιάς PROTON BANK

3.5.1.Σύντομο Ιστορικό

Η PROTON Bank ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2001 και ξεκίνησε τις δραστηριότητές της το Φεβρουάριο του 2002, εξειδικεύοντας τις υπηρεσίες της στην επενδυτική τραπεζική. Με την ανάπτυξη των εργασιών και της κερδοφορίας, οι δραστηριότητες της Τράπεζας εξελίχθηκαν στην παροχή ολοκληρωμένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Η σταδιακή διεύρυνση του φάσματος των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών οδήγησε είτε στην εξαγορά, είτε στη δημιουργία θυγατρικών εταιριών δραστηριοποιούμενων σε διάφορους τομείς του χρηματοοικονομικού κλάδου. Το 2006, η PROTON Bank εξαγόρασε και συγχωνεύθηκε με την Ωμέγα Τράπεζα, η οποία είχε εξειδικευτεί στην επιχειρηματική τραπεζική και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, διαθέτοντας δίκτυο 17 καταστημάτων.

Βασικός μέτοχος της Τράπεζας από το Δεκέμβριο του 2009, έγινε ο κ. Λαυρέντιος Λαυρεντιάδης, ο οποίος εξαγόρασε την κατά 31,3% συμμετοχή της Τράπεζας Πειραιώς στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας. Το Μάρτιο του 2010, ανέλαβε τα καθήκοντα του Διευθύνοντος Συμβούλου της Τράπεζας ο κ. Τρύφων Κολλίντζας.

Το δίκτυο της Τράπεζας ανέρχεται στο τέλος του 2009 σε 33 υποκαταστήματα ανά την Ελλάδα: (30 καταστήματα και 3 επιχειρηματικά κέντρα.) Στην έκθεση του έτους 2009 αναφέρεται το επιχειρηματικό όραμα της τράπεζας ως εξής:

«Η ίδρυση και η λειτουργία της PROTON βασίζεται στην ανάγκη 'διεθνοποίησης' των χρηματοοικονομικών επιλογών της πελατείας της, με παράλληλη εισαγωγή διεθνών τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η PROTON είναι πελατοκεντρικός οργανισμός. Η μέγιστη δυνατή εξυπηρέτηση των αναγκών των πελατών και η διασφάλιση των συμφερόντων τους, είναι η βάση της φιλοσοφίας της PROTON. Η στρατηγική της Τράπεζας αποσκοπεί στην παροχή προσωποποιημένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που δημιουργούν προστιθέμενη αξία για τον πελάτη στους τομείς της επενδυτικής τραπεζικής, της επιχειρηματικής τραπεζικής, της εμπορικής τραπεζικής, του private banking & διαχείρισης περιουσίας, των χρηματιστηριακών συναλλαγών και των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων». (PROTON Bank 2009).

Βασικός μέτοχος της Τράπεζας είναι ο κ. Λαυρέντιος Λαυρεντιάδης, ο οποίος την 30η Δεκεμβρίου 2009 εξαγόρασε τη συμμετοχή της Τράπεζας Πειραιώς στην Τράπεζα, ήτοι ποσοστό 31,3% του μετοχικού κεφαλαίου της PROTON Bank. Οι υπόλοιποι μέτοχοι της PROTON Bank είναι ιδιώτες και θεσμικοί επενδυτές, με ποσοστά συμμετοχής χαμηλότερα του 5%. (PROTON Bank 2010). Μετά την ένταξη της Τράπεζας στα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, το μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας ανέρχεται στο ποσό των τριακοσίων εξήντα ενός εκατομμυρίων τετρακοσίων πενήντα χιλιάδων τριακοσίων πενήντα έξι ευρώ και πενήντα επτά λεπτών (361.450.356,57) και διαιρείται σε εξήντα δύο εκατομμύρια εξακόσιες ογδόντα τρεις χιλιάδες οκτακόσιες είκοσι δύο (62.683.822) κοινές ονομαστικές με ψήφο μετοχές και δέκα επτά εκατομμύρια οκτακόσιες δέκα επτά χιλιάδες τριακόσιες εβδομήντα ένα (17.817.371) προνομιούχες με ψήφο μετοχές, όλες ονομαστικής αξίας τεσσάρων ευρώ και σαράντα εννέα λεπτών (4,49) η καθεμία. Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι Κοινές Μετοχές επί του συνόλου του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας είναι 77,87%, ενώ το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι Προνομιούχες Μετοχές θα ανέρχεται σε 22,13%. (PROTON Bank 2010).

3.5.2. Το Ιστορικό της Απάτης της Τράπεζας στις 7 και 9 Ιουνίου 2010

Το Νοέμβριο του 2011 εκδόθηκε βούλευμα διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος για την περίπτωση Proton Bank που μιλούσε για παράνομες δανειοδοτήσεις.. Αφορούσε τον επιχειρηματία Λαυρέντη Λαυρεντιάδη και άλλους τριάντα επιχειρηματίες-συνεργάτες του στην τράπεζα ή στις εταιρίες που δανειοδοτήθηκαν από την Proton Bank με 701.200.000 ευρώ . Με αυτό απαγορεύτηκε η κίνηση όλων των λογαριασμών στις τράπεζες και κατασχέθηκαν τα ποσά που βρίσκονταν στις θυρίδες για τους: Λαυρ. Λαυρεντιάδη, Αντ. Αθανάσογλου, Αθ. Παπασπηλίου, Δημ. Σαραμάντη, Σμ. Λιαρμακοπούλου, Τρυφ. Κολλίντζα, Γραμ. Αρβανίτη, Πετρ. Κυριακίδη, Σοφ. Ρόβλη, Κων. Μπαλλή, Αντ. Ρογκόπουλο, Ιωάννα Τόρη, Νικολ. Κόρμπη, Ηλ. Μακρή, Κων. Μούτσο, Γ. Γεωργάρα, Κων. Χριστοδούλου, Άννα Παριανού, Νικ. Λινάρδου, Βασ. Γραβάνη, Στυλ. Κυμπαρίδη, Απ. Μελισσίδη, Αγγ. Παναγιωτίδου, Δημ. Βασιλόπουλου, Ανδρ. Μίχου, Αρμ. Βωβού, Αικατερίνη Παπαδοπούλου και Διον. Μπίθαρη.

Στο βούλευμα παρατίθεται αναλυτικός κατάλογος, με τά ποσά που έλαβαν οι εταιρείες, που χαρακτηρίζονται ότι είναι συμφερόντων του Λ. Λαυρεντιάδη. Σύμφωνα με το βούλευμα από την προκαταρκτική εξέταση προέκυψε ότι κατά το διάστημα από τον Ιανουάριο του 2010 ως τον Ιανουάριο του 2011 ο Λαυρεντιάδης και οι άλλοι συνεργάτες του «με κοινό δόλο και εκμεταλλεζόμενοι τη θέση τους στην Proton Bank χορήγησαν σε εταιρίες άμεσα ή έμμεσα ελεγχόμενες από τον Λ. Λαυρεντιάδη δάνεια εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ (701 εκ.), χωρίς τις απαιτούμενες διασφαλίσεις, χωρίς εγγυήσεις και με εξαιρετικά υψηλό πιστωτικό κίνδυνο με συνέπεια να απειληθεί και υποστεί ζημιά η τράπεζα. Για να επιτύχουν τον σκοπό τους αυτόν ενεργώντας με δόλο απέκρυψαν απο τις εποπτικές αρχές και τους μετόχους της τράπεζας το γεγονός ότι τα χορηγούμενα δάνεια δίνονταν σε εταιρείες που συνδέονταν άμεσα ή έμμεσα με τον Λ. Λαυρεντιάδη, δηλαδή απέκρυπταν τον ενιαίο πιστωτικό κίνδυνο. Αυτό σημαίνει ότι οι εποπτικές αρχές και οι μέτοχοι θεωρούσαν ότι χορηγούσαν δάνεια τηρώντας το νομοκανονιστικό πλαίσιο του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.... Όμως, όπως προέκυψε, τα δάνεια χορηγούνταν προς εταιρίες που αποτελούν ομάδα συνδεδεμένων πελατών, άρα αντιπροσωπεύουν ενιαίο κίνδυνο, με πιστοδοτήσεις που δεν καλύπτονταν με άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία»...

Σύμφωνα με το βούλευμα από την προκαταρκτική εξέταση προέκυψε ότι κατά το διάστημα από τον Ιανουάριο του 2010 ως τον Ιανουάριο του 2011 ο Λαυρεντιάδης και οι άλλοι συνεργάτες του «με κοινό δόλο και εκμεταλλευόμενοι τη θέση τους στην Proton Bank χορήγησαν σε εταιρίες άμεσα ή έμμεσα ελεγχόμενες από τον Λ. Λαυρεντιάδη δάνεια εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ (701 εκ.), χωρίς τις απαιτούμενες διασφαλίσεις, χωρίς εγγυήσεις και με εξαιρετικά υψηλό πιστωτικό κίνδυνο με συνέπεια να απειληθεί και υποστεί ζημιά η τράπεζα. Για να επιτύχουν τον σκοπό τους αυτόν ενεργώντας με δόλο απέκρυψαν από τις εποπτικές αρχές και τους μετόχους της τράπεζας το γεγονός ότι τα χορηγούμενα δάνεια δίνονταν σε εταιρίες που συνδέονταν άμεσα ή έμμεσα με τον Λ. Λαυρεντιάδη, δηλαδή απέκρυπταν τον ενιαίο πιστωτικό κίνδυνο. Αυτό σημαίνει ότι οι εποπτικές αρχές και οι μέτοχοι θεωρούσαν ότι χορηγούσαν δάνεια τηρώντας το νομοκανονιστικό πλαίσιο του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος...» Όμως, όπως προέκυψε, τα δάνεια χορηγούνταν προς εταιρίες που αποτελούν ομάδα συνδεδεμένων πελατών, άρα αντιπροσωπεύουν ενιαίο κίνδυνο, με πιστοδοτήσεις που δεν καλύπτονταν με άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία... «...Οι θυγατρικές της Alapis Provet A.E, Alapis Medical and Diagnosticw AE, Γερολυμάτος Prestige AE, Γερολυμάτος Cosmetics AE, Beautyworks AE, Γερολυμάτος Animal Health AE, κ.λ.π. μεταβιβάστηκαν προς συνεργάτες του Λαυρ. Λαυρεντιάδη, που ήταν στελέχη του Ομίλου Alapis. Πολλοί από αυτούς ήταν μεταγενέστεροι μέτοχοι των εταιρειών, τις οποίες πούλησαν στον Όμιλο. Οι νέοι μέτοχοι δεν συνεισέφεραν με ίδια κεφάλαια στην αγορά των κλάδων και των θυγατρικών η οποία χρηματοδοτήθηκε από την τράπεζα... Μεγάλο μέρος των χορηγήσεων της Τράπεζας, δηλαδή ποσό 701.220.000 ευρώ διοχετεύθηκε σε επιχειρήσεις συμφερόντων Λαυρεντιάδη κατόπιν εγκρίσεων νέων πιστοδοτικών ορίων ή αύξησης πιστοδοτικών ορίων τις οποίες παρέσχαν υπό την ιδιότητα τους ως μέλη της Επιτροπής Πιστοδοτήσεων.. »

Σύμφωνα με το βούλευμα «τα ποσά εγκρίθηκαν χωρίς αξιολόγηση του υψηλού πιστωτικού κινδύνου», ενώ υπάρχει παράρτημα και για δάνεια προς τις εταιρίες WGR Global Investements AE, WGR Universl Investments AE και Νεοχημική για τις οποίες «από τον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος διαπιστώθηκε ζημιά ύψους 191.000.000 ευρώ, η οποία προκύπτει ότι αμφισβητήθηκε από την Τράπεζα. Η πραγματική ζημιά, που απειλήθηκε κατά το κρίσιμο διάστημα ανέρχεται στο ποσό των 701 εκ. ευρώ... »

Το πόρισμα των ελεγκτών της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος αποκαλύπτει χρηματοδοτήσεις μεταξύ μετόχων, στελεχών και

συνεργατών με χαλαρά, προνομιακά κριτήρια, ελλιπείς διαδικασίες και χαμηλές εξασφαλίσεις. Οι χρηματοδοτήσεις εμφανίζονται σαν να αφορούν προσωπικές συναλλαγές μεταξύ φίλων, χωρίς καμία αίσθηση τραπεζικής λειτουργίας, με βασικούς κανόνες και πρακτικές του χρηματοπιστωτικού συστήματος να καταπατούνται. Ένας κύκλος επιχειρηματιών με κοινά επενδυτικά συμφέροντα γύρω από τις εταιρείες του κ. Λαυρεντιάδη αλλά και διάφοροι «ημέτεροι» και «κολλητοί» αντιμετωπίζουν την τράπεζα ως προσωπικό ταμείο περιφρονώντας τους καταθέτες που είχαν εμπιστευθεί τα χρήματά τους. Αναμφίβολα το θέμα εγείρει ζητήματα για τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και προκαλεί ερωτήματα προς τις αρμόδιες αρχές που άφησαν το πράγμα να πάρει τέτοιες διαστάσεις. Μέσα από τον έλεγχο των δανείων της Proton Bank προκύπτει το έγκλημα που συντελέστηκε από τον κ. Λαυρέντη Λαυρεντιάδη κατά της εταιρείας Alapis.

«...Οι θυγατρικές της Alapis Provet A.E, Alapis Medical and Diagnostiew AE, Γερολυμάτος Prestige AE, Γερολυμάτος Cosmetics AE, Beautyworks AE, Γερολυμάτος Animal Health AE, κ.λ.π. μεταβιβάστηκαν προς συνεργάτες του Λαυρ. Λαυρεντιάδη, που ήταν στελέχη του Ομίλου Alapis. Πολλοί από αυτούς ήταν μεταγενέστεροι μέτοχοι των εταιρειών, τις οποίες πούλησαν στον Όμιλο. Οι νέοι μέτοχοι δεν συνεισέφεραν με ίδια κεφάλαια στην αγορά των κλάδων και των θυγατρικών η οποία χρηματοδοτήθηκε από την τράπεζα... Μεγάλο μέρος των χορηγήσεων της Τράπεζας, δηλαδή ποσό 701.220.000 ευρώ διοχετεύθηκε σε επιχειρήσεις συμφερόντων Λαυρεντιάδη κατόπιν εγκρίσεων νέων πιστοδοτικών ορίων ή αύξησης πιστοδοτικών ορίων τις οποίες παρέσχαν υπό την ιδιότητα τους ως μέλη της Επιτροπής Πιστοδοτήσεων. »

Σύμφωνα με το βούλευμα «τα ποσά εγκρίθηκαν χωρίς αξιολόγηση του υψηλού πιστωτικού κινδύνου», ενώ υπάρχει παράρτημα και για δάνεια προς τις εταιρίες WGR Global Investements AE, WGR Universl Investments AE και Νεοχημική για τις οποίες «από τον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος διαπιστώθηκε ζημιά ύψους 191.000.000 ευρώ, η οποία προκύπτει ότι αμφισβητήθηκε από την Τράπεζα. Η πραγματική ζημιά, που απειλήθηκε κατά το κρίσιμο διάστημα ανέρχεται στο ποσό των 701 εκ. ευρώ.. »

Από ενημερωτικό σημείωμα της Τράπεζας της Ελλάδος (3-10-2011) προκύπτει επίσης ότι σε τέσσερις αποδέκτες ή ομάδες κατέληξαν μετρητά ή κατέθηκαν σε λογαριασμούς τους χωρίς αιτιολόγηση. Σε λογαριασμούς δυο αποδεκτών, μάλιστα, κατατέθηκαν μετρητά, χωρίς να προκύπτει ότι έχουν αναληφθεί από λογαριασμούς των ιδίων ή των εταιρειών τους. Τα ποσά, που αναλύονται με πίνακες εμφανίζονται να

δίνονται σε δύο αποδέκτες και εταιρείες και είναι σύμφωνα με το βούλευμα ποσά 14.740.000 ευρώ και 5.400.000 ευρώ αντίστοιχα. Για τον Διον. Μπίθαρη αναφέρεται ότι από τις 25.11.2010 έως τις 24.3.2011 ανέλαβε μετρητά χωρίς αιτιολόγηση από χρηματοδοτήσεις της Proton με έκδοση 38 επιταγών μετρητά συνολικού ύψους 2.950.000 ευρώ χωρίς αιτιολόγηση. Επίσης κατά το διάστημα από 17.11.2010 μέχρι 23.12.2010 ανέλαβε μετρητά χωρίς αιτιολόγηση συνολικό ποσό 550.000 ευρώ από τα διαθέσιμα των εταιρειών του Ομίλου.

4.5.3. Χορήγηση Χρηματοδοτήσεων για Επιχειρηματικές Εξαγορές

Εκτός από δάνειο 50,6 εκατ. ευρώ που έχει χορηγήσει άμεσα η Proton Bank στην Alaris, για το οποίο η Τράπεζα της Ελλάδος εκτιμά πιθανή ζημιά 20,1 εκατ. ευρώ, η τράπεζα χρηματοδότησε την εξαγορά θυγατρικών εταιρειών της Alaris από πρώην στελέχη της ύστερα από απόφαση της διοίκησης να επικεντρώσει τις δραστηριότητές της στον κλάδο του φαρμάκου και να απεμπλακεί από τις υπόλοιπες. Το σχέδιο πήρε την «έγκριση» της Deutsche Bank, η οποία είχε προσληφθεί από τον κ. Λαυρεντιάδη ως σύμβουλος για να υποδείξει τη μέθοδο της διάσπασης του ομίλου. Η εισήγηση της Deutsche Bank προς τη διοίκηση της εταιρείας ήταν να προχωρήσει σε αποσχίσεις θυγατρικών (spin offs) και να επικεντρωθεί στα γεννόσημα φάρμακα, καθώς οι μεταρρυθμίσεις στην Υγεία αναμένεται να αυξήσουν τη διεύθυνση των γεννοσήμων στην αγορά» αναφέρεται στο πόρισμα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Οι ελεγκτές σημειώνουν ότι σχεδόν το σύνολο των spin offs εξαγοράστηκε από εταιρείες των οποίων οι βασικοί μέτοχοι ήταν στελέχη της Alaris και συνεργάτες του κ. Λαυρεντιάδη και πως η Proton Bank ήταν η αποκλειστική τράπεζα που τους χρηματοδότησε. Όσον αφορά το τίμημα μεταβίβασης, αναφέρουν ότι «διενεργήθηκαν αποτιμήσεις από ορκωτούς οι οποίες εμφανίζουν αδυναμίες».

Στο πόρισμα επισημαίνεται ότι από τα δάνεια που εκταμιεύθηκαν από την Proton Bank προς τα spin offs συνολικού ύψους 524 εκατ. ευρώ ποσό τουλάχιστον 490 εκατ. ευρώ μεταφέρθηκε στην Alaris. Δηλαδή, ο κ. Λαυρεντιάδης έσπασε την Alaris σε κομμάτια και τα πούλησε σε φίλους και συνεργάτες του, οι οποίοι για την αγορά τους πήραν δάνεια από την Proton Bank. Με τον τρόπο αυτόν τα λεφτά των καταθετών μεταφέρθηκαν στις τσέπες του κ. Λαυρεντιάδη.

Οι χρηματοδοτήσεις των εξαγορών έγιναν με διαδικασίες - εξπρές και σε συγκεκριμένη περίοδο, μεταξύ 7 και 9 Ιουνίου 2010, ώστε να ολοκληρωθεί σύντομα η «δουλειά». Το χρονικό διάστημα όμως δεν ήταν αρκετό για να ολοκληρωθεί τυπικά η όλη διαδικασία, με αποτέλεσμα να καταγράφονται πολλές παρατυπίες. Μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις η εξαγοράζουσα εταιρεία συστήθηκε λίγες ημέρες πριν, ακόμη και την ίδια ημέρα με την κατάθεση του αιτήματος προς την Proton Bank για τη χρηματοδότηση της εξαγοράς.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκδοση ομολογιακού δανείου προς την εταιρεία Rovinvest του επιχειρηματία κ. Σοφοκλή Ρόβη, η οποία εξαγόρασε στις 9 Ιουνίου 2010 τις εταιρείες Pronet και Κτηνιατρική Προμηθευτική. Για τις εξαγορές αυτές η Rovinvest πήρε ομολογιακό δάνειο ύψους 57,6 εκατ. ευρώ. Η εταιρεία συνέταξε επίσημο αίτημα χρηματοδότησης στις 7 Ιουνίου 2010, το οποίο υπέβαλε μέσω fax την επομένη 8 Ιουνίου 2010. Το δάνειο εγκρίθηκε αυθημερόν από την Επιτροπή Πιστοδοτήσεων της Proton Bank (απόφαση 1484/8.6.2010) και εκταμιεύθηκε την επομένη 9 Ιουνίου 2010. Όπως αναφέρουν οι ελεγκτές, η χορήγηση αποφασίστηκε «χωρίς εισήγηση», η οποία κατατέθηκε τελικώς στις 16 Ιουνίου, δηλαδή, όπως τονίζουν, «μεταγενέστερα της εκταμίευσης». Σύμφωνα με τους ίδιους, αυτό «αποτελεί παραβίαση των εσωτερικών διαδικασιών της τράπεζας». Επίσης κατά την ημέρα χορήγησης των δανείων «εκκρεμούσε η προσκόμιση σειράς πιστοποιητικών, πολλά εκ των οποίων προβλέπονται ως όρος για τη χορήγηση ομολογιακού δανείου, όπως αναφέρεται στο πόρισμα.»

Με πανομοιότυπο τρόπο, τις ίδιες ακριβώς ημερομηνίες και τις ίδιες παρατηρήσεις εκ μέρους των ελεγκτών της Τράπεζας της Ελλάδος έγινε η χρηματοδότηση της εξαγοράς της Alaps Medical & Diagnostics από τη Novo Atreus, εταιρεία που ανήκει στον επιχειρηματία κ. Γιάννη Μπαϊλάν κατά 99,2% και είχε συσταθεί με συμβολαιογραφική πράξη της κυρίας Αικατερίνης Πελέκη, γνωστής από το σκάνδαλο του Βατοπαιδίου. Τις ίδιες ημέρες, 8 και 9 Ιουνίου 2010, πραγματοποιήθηκε η εξαγορά της Μεντιτέκ από τη First Aid Care, η οποία, σύμφωνα με το πόρισμα, συστάθηκε λίγες ημέρες πριν και συγκεκριμένα την 1η Ιουνίου 2010 από τον κ. Αντώνη Ρογκόπουλο, που είναι διευθύνων σύμβουλος και στην Καραϊσκάκη ΑΕ, εταιρεία που διαχειρίζεται το γήπεδο του Ολυμπιακού και η οποία ανήκει κατά 50% στον κ. Λαυρεντιάδη. Η εξαγορά έγινε με χρηματοδότηση ύψους 60 εκατ. ευρώ από την Proton Bank και παρουσίασε ανάλογα προβλήματα με τις παραπάνω εξαγορές τόσο όσον αφορά τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δανείου όσο και τη διαδικασία.

Εταιρεία που συστήθηκε για την εξαγορά των θυγατρικών της Alaps με χρηματοδότηση της Proton Bank ήταν και η Devtec του κ. Παντελή Ντεβετζή, η εταιρεία του οποίου Biochem Diagnostics είχε εξαγοραστεί το 2007 από τον όμιλο Alaps. Τη φορά αυτή οι ρόλοι αντιστράφηκαν και ο κ. Ντεβετζής πήρε δάνειο από την Proton Bank ύψους 57 εκατ. ευρώ για την εξαγορά της εταιρείας Gerolymatos Animal Health του ομίλου της Alaps. Και στην περίπτωση αυτή το αίτημα κατατέθηκε στις 8 Ιουνίου 2010 και η εκταμίευση έγινε την επομένη. Το μοτίβο επαναλαμβάνεται τις ίδιες ημερομηνίες και για τη δανειοδότηση του επιχειρηματία κ. Κώστα Μπαλλή με 75 εκατ. ευρώ για την εξαγορά της εταιρείας Ballis Personal and Home Care.

Ενα άλλο κοινό σημείο όλων αυτών των εξαγορών, όπως προκύπτει από την έρευνα των ελεγκτών της Τράπεζας της Ελλάδος, είναι ότι ως μελέτη βιωσιμότητας της εξαγοράς παρουσιάζεται το αντίστοιχο απόσπασμα από έκθεση της Deutsche Bank. Όπως επανειλημμένως αναφέρουν οι ελεγκτές, η παρουσίαση της Deutsche Bank περιέχει περιορισμένη πληροφόρηση. Δεν υπάρχουν, δηλαδή, επαρκή στοιχεία για το business plan, τις προβλεπόμενες ταμειακές ροές κτλ., παραβιάζοντας, όπως τονίζεται στο πόρισμα, «τη βασική προϋπόθεση της τράπεζας ότι για την έγκριση ενός δανείου απαιτείται η τεκμηριωμένη δυνατότητα αποπληρωμής του δανείου».

Δάνεια υπερ-εξπρές με διάτρητες διαδικασίες έχουμε και στην περίπτωση της χρηματοδότησης του επενδυτικού ομίλου Sciens του επιχειρηματία κ. Γιάννη Ρήγα, όπου η κυρία Βασιλική Αθανάσογλου, σύζυγος του τότε διευθύνοντος συμβούλου της Proton κ. Αντώνη Αθανάσογλου, εμφανίζεται ως συνεργαζόμενη δικηγόρος. Η θυγατρική της Sciens Cyprus Properties & Holdings Ltd ιδρύθηκε τον Παρασκευή 24 Δεκεμβρίου 2010 ως offshore εταιρεία με έδρα τις νήσους Κέιμαν. Την ίδια ημέρα, παραμονή Χριστουγέννων, κατέθεσε αίτηση στην Proton Bank για δάνειο 35 εκατ. ευρώ, το οποίο εγκρίθηκε την Τετάρτη 29 Δεκεμβρίου και εκταμιεύθηκε αυθημερόν. Ωστόσο, όπως σημειώνουν οι ελεγκτές, το επίσημο εισηγητικό έγινε δύο μήνες μετά, στις 21 Φεβρουαρίου 2011. Σ' αυτό, προσθέτουν, αναφέρεται ότι «το δάνειο θα χρησιμοποιηθεί για επενδυτική εξαγορά στον χώρο του real estate, χωρίς ωστόσο να δίνονται περαιτέρω διευκρινίσεις, αν και η εκταμίευση είχε ήδη πραγματοποιηθεί».

Η λήψη μη επαρκών καλύψεων χτύπησε κόκκινο στην περίπτωση της δανειοδότησης του κ. Ανδρέα Ριαλά, προέδρου και μεγαλομετόχου της On Telecoms, η χρηματοδότηση του οποίου με 3,6 εκατ. ευρώ χαρακτηρίζεται από τους ελεγκτές «υψηλού κινδύνου». Όπως σημειώνουν, αρχικά στη σύμβαση είχε τεθεί όρος ο κ. Ριαλάς να μη

μεταβάλλει κατά τη διάρκεια του δανείου τα ακίνητα περιουσιακά του στοιχεία στο Λονδίνο αξίας 4 εκατ. στερλινών. Εν τούτοις προχώρησε μονομερώς στη διαγραφή του όρου από τη σύμβαση με «σιωπηρή αποδοχή της τράπεζας», όπως αναφέρεται. Συνολικά οι επιχειρήσεις του κυπριακής καταγωγής κ. Ριαλά, ο οποίος έχει εξαγοράσει και το επενδυτικό κεφάλαιο North Real Estate Opportunities του κ. Γιώργου Παπαμαρκάκη, πρωταγωνιστή στο σκάνδαλο με τα δομημένα ομόλογα, έχουν χρηματοδοτηθεί με περίπου 30 εκατ. ευρώ από την Proton Bank. (Παπαδάκου 2011).

3.5.4. Χορήγηση Δανείων Κατόπιν Σύστασης Μετόχων και Μελών του Διοικητικού Συμβουλίου

Δάνεια χορηγούνταν σε «ημετέρους» και φίλους κατόπιν συστάσεως των μετόχων και μελών του διοικητικού συμβουλίου, όπως στην περίπτωση του κ. **Σπύρου Μαρτσέκη**, αναπληρωτή γενικού διευθυντή της εταιρείας KPMG. Σύμφωνα με το πόρισμα, ο κ. Μαρτσέκης έλαβε προσωπικό δάνειο ύψους 320.000 ευρώ ύστερα από σύσταση του κ. **Αντώνη Αθανάσογλου** αλλά και λόγω των στενών σχέσεών του με τον κ. **Λαυρέντη Λαυρεντιάδη**, καθ' ότι «ο τελευταίος έχει βαφτίσει το παιδί του κ. Μαρτσέκη», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται. Στην έκθεση σημειώνεται ότι το δάνειο χορηγήθηκε με «πολύ ευνοϊκό πρόγραμμα αποπληρωμής» και πως μοναδική εξασφάλιση αποτελεί «ενέχυρο επί προθεσμιακής κατάθεσης 50.000 ευρώ».

Μεσολάβηση του ενός εκ των ιδρυτών της Proton Bank κ. **Ηλία Λιανού** υπήρξε στη χρηματοδότηση του ατζέντη παικτών μπάσκετ κ. **Τάσου Δελημπασάκη**. Ο κ. Λιανός, μεγαλομέτοχος στην ομάδα μπάσκετ του Πανιωνίου, εμφανίζεται να καταβάλλει από λογαριασμό του 260.000 ευρώ για πληρωμή δόσεων και ληξιπρόθεσμων τόκων δανείου ύψους 650.000 ευρώ που είχε πάρει ο κ. Δελημπασάκης. Μάλιστα, όπως σημειώνουν οι ελεγκτές, «ο κ. Λιανός ήταν παράλληλα και πρόεδρος της Επιτροπής Πιστοδοτήσεων της τράπεζας συμμετέχοντας στη διαδικασία έγκρισης των δανείων του πιστούχου»! Η κυρία **Βάνα Μπάρμπα** εμφανίζεται να έχει πάρει δύο στεγαστικά δάνεια συνολικού υπολοίπου 388.000 ευρώ και ένα προσωπικό δάνειο 23.000 ευρώ έναντι προσημείωσης διαμερίσματος 152 τ.μ. στη Γλυφάδα, εμπορικής αξίας 610.000 ευρώ. Οι ελεγκτές σημειώνουν ότι «η τράπεζα προέβη στην έγκριση του προσωπικού δανείου ενώ υφίσταντο καθυστερημένες δόσεις στα στεγαστικά δάνεια και επιπροσθέτως είχαν εμφανιστεί στον

Λευκό Τειρεσία ληξιπρόθεσμες οφειλές από κάρτες, οι οποίες εξακολουθούν να εμφανίζονται και κατά το 2011».

Ο δικηγόρος **Αλέξανδρος Λυκουρέζος** αναφέρεται ότι έχει πάρει επενδυτικό δάνειο 563.000 ευρώ με προσημείωση γραφειακού χώρου 175 τ.μ. στο Κολωνάκι εκτιμώμενης αξίας 700.000 ευρώ. Όπως σημειώνεται στην έκθεση, «*το ακίνητο είναι ιδιοκτησίας της εταιρείας Adroit Maritime Co Ltd, από την οποία έχει ληφθεί η εταιρική εγγύηση*». Οι ελεγκτές όμως προσθέτουν ότι «*εκκρεμεί η προσκόμιση του legal opinion ώστε να επιβεβαιωθεί η ορθότητα της εν λόγω εγγύησης*».

Ο κ. **Ευθύμιος Μπουλούτας**, μέχρι πρότινος διευθύνων σύμβουλος της Margfin Popular Bank, ρύθμισε τον Σεπτέμβριο του 2010 οφειλή του ύψους 1,9 εκατ. ευρώ προς την Proton Bank μεταθέτοντας τη λήξη του δανείου του από τον Ιούλιο του 2010 στον Ιούλιο του 2015. Όπως επισημαίνουν οι ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος, το δάνειο είχε χορηγηθεί με ενέχυρο περίπου 445.000 μετοχές της MIG, η αξία των οποίων την περίοδο του ελέγχου ήταν 240.000 ευρώ ή μόλις 13% του ποσού του δανείου έναντι 149% που προβλέπεται από την κεντρική τράπεζα. Ένα άλλο στέλεχος του ομίλου της MIG, ο κ. **Κυριάκος Μάγειρας**, διευθυντής Χρηματοδοτήσεων της εταιρείας, έλαβε δάνειο 1 εκατ. ευρώ το 2007 το οποίο έληγε το 2010. Εγινε όμως ρύθμιση μεταθέτοντας τη λήξη του υπολοίπου (550.000 ευρώ) το 2015. Προς κάλυψη του δανείου έχουν ληφθεί ενέχυρο 290.000 μετοχές της MIG αξίας 156.000 ευρώ κατά τη σύνταξη της έκθεσης που χαρακτηρίζεται χαμηλό καθώς απαιτείται ενέχυρο που θα καλύπτει το 149% του δανείου.

3.5.5.Χορηγήσεις για Προσωπικά και Επενδυτικά Δάνεια Δεκάδων Εκατομμυρίων χωρίς Επαρκείς Διασφαλίσεις

Κοινή πρακτική αποτελούσε η χορήγηση υψηλόποσων δανείων προς στελέχη και συνεργάτες της τράπεζας με χαμηλές ή καθόλου εξασφαλίσεις. Σύμφωνα με τους ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος, σε όλα αυτά τα δάνεια θα πρέπει να υπάρξουν πρόσθετες καλύψεις.

Ο κ. **Ηλίας Τσοτάκος**, ο οποίος έχει διατελέσει μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Proton Bank και κατά τη διάρκεια του ελέγχου απησχολείτο ως εσωτερικός παραγωγός στην τράπεζα, είχε χρηματοδοτηθεί από το 2006 με το συνολικό ποσό των

21,6 εκατ. ευρώ. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, «έχει δημιουργηθεί δυσκολία εξυπηρέτησης των δανείων τόσο λόγω της μείωσης των εισοδημάτων του όσο και εξαιτίας της πτώσης των τιμών των ενεχυριασμένων μετοχών». Συγκεκριμένα οι εξασφαλίσεις είναι ύψους μόλις 3,5 εκατ. ευρώ.

Ο κ. **Δημήτρης Τζάνας**, σύμβουλος επενδύσεων της Proton Bank, εμφανίζεται να έχει πάρει για «επενδυτικό σκοπό» δάνειο ύψους 4 εκατ. ευρώ, το υπόλοιπο του οποίου κατά το έλεγχο ήταν περίπου 2,6 εκατ. ευρώ με κάλυψη μετοχές μόλις 176.000 ευρώ. Στο δάνειο έγινε ρύθμιση με επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής κατά επτά έτη και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής, όπως αναφέρεται στο πόρισμα.

Ο κ. **Βρασίδης Δαμηλάκος**, ορκωτός λογιστής και ελεγκτής των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας Alaps, αναφέρεται ότι χρηματοδοτήθηκε με 500.000 ευρώ για να πληρώσει, όπως δήλωσε, «την ομάδα των συνεργατών του». Για το δάνειο χρησιμοποιήθηκε ως ενέχυρο κατάθεση 250.000 ευρώ, ποσό που μεταφέρθηκε από λογαριασμό της εταιρείας BDO Ορκωτοί Λογιστές, στην οποία κατέχει τη θέση του προέδρου.

Στο πόρισμα περιλαμβάνονται επίσης οι δοσοληψίες της τράπεζας με την ξενοδοχειακή - τουριστική εταιρεία Μαργώ ΑΕ, της οποίας βασικός μέτοχος είναι ο κ. **Παναγιώτης Δαμηλάκος**, ορκωτός λογιστής, το όνομα του οποίου κυριάρχησε στο σκάνδαλο Κοσκωτά. Ο κ. **Αλέξανδρος Παπαπασχάλης**, ο οποίος απασχολείται στην Proton Bank ως εσωτερικός παραγωγός, σύμφωνα με τον έλεγχο, έχει πάρει από την τράπεζα τρία δάνεια συνολικής αξίας 8,5 εκατ. ευρώ. Από αυτά το ένα, που είναι επενδυτικό δάνειο ύψους 1,6 εκατ. ευρώ, είναι καλυμμένο με προσημείωση οικοπέδου εμπορικής αξίας 1,5 εκατ. ευρώ περίπου, ενώ τα άλλα δύο, συνολικού ύψους 6,3 εκατ. ευρώ, έχουν δοθεί με ενέχυρο μετοχές η αξία των οποίων κατά τη διάρκεια του ελέγχου ήταν μικρότερη του 1,2 εκατ. ευρώ. Ο κ. **Γιώργος Νικηφοράκης**, διευθυντής Οικονομικών Υπηρεσιών της Proton Bank, εμφανίζεται να διατηρεί δάνεια ύψους 1,5 εκατ. ευρώ, για τα οποία είχαν ενεχυριαστεί μετοχές αξίας 215.000 ευρώ. (Παπαδάκου 2011)

Συμπερασματικά σύμφωνα με το κείμενο του βουλεύματος προκύπτει ότι:

«Κατόπιν σχεδίου "κατασκευάστηκαν" εταιρίες για να δεχτούν χωρίς εξασφαλίσεις και προσωπικές εγγυήσεις δάνεια από την παθούσα τράπεζα Proton bank με εξαπάτηση των εποπτικών αρχών και μετόχων, τα οποία στη συνέχεια ακολούθησαν μια διαδρομή πολυδαίδαλη μέσα από την μεταφορά τους από εταιρεία σε εταιρεία, ώστε να είναι απολύτως

δυσχερής η παρακολούθηση τους από εποπτικές αρχές και ένα μεγάλο μέρος τους να εκταμιεύεται από πρόσωπα που εργάζονται στις επιχειρήσεις Λαυρεντιάδη, ή χρησιμοποιήθηκαν για εντελώς άλλους σκοπούς από αυτούς που δήθεν χορηγήθηκαν, δια του χρηματοπιστωτικού τομέα, με απώτερο σκοπό την ένταξη των "δανείων" στο οικονομικό σύστημα έχοντας αποκτήσει νομιμοφάνεια. Η διαδικασία νομιμοποίησης που ακολουθήθηκε περιελάμβανε την κατοχή, χρήση και διαχείριση του εγκληματικού προϊόντος, την απόκρυψη του και τη χρήση του χρηματοπιστωτικού τομέα».

Επίσης προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι η παραπάνω διαδικασία σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε από «τα προαναφερόμενα άτομα, που έδρασαν στα πλαίσια οργανωμένης ομάδας, με συγκεκριμένους ρόλους». (Παπαδάκου 2011)

3.5.6. Η Μετεξέλιξη της Παλαιάς Proton Bank

Με απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Τράπεζας της Ελλάδος, σε εφαρμογή του Νόμου 4021/2011 περί εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων στις 9 Οκτωβρίου 2011 ιδρύθηκε η νέα Proton Τράπεζα ΑΕ. Με βάση το Νόμο αυτό, στη νεοϊδρυθείσα τράπεζα μεταφέρθηκαν το σύνολο των καταθέσεων (ιδιωτών, τραπεζών και Δημοσίου) και το υγιές ενεργητικό (χαρτοφυλάκια δανείων και τίτλων) της παλιάς Proton Bank. Η Νέα Proton Τράπεζα λειτουργεί υπό το σήμα Proton, και ενισχύθηκε από το Σκέλος Εξυγίανσης του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) παρέσχε τα απαιτούμενα κεφάλαια στη νέα, «καλή» Τράπεζα και αποτελεί τον μοναδικό μέτοχό της. Η νέα Proton Τράπεζα ΑΕ, με ισχυρή μετοχική σύνθεση και ενισχυμένα κεφάλαια, εξασφαλίζει εγγυημένο και υγιές βιώσιμο παρόν και μέλλον, με στόχο τη διασφάλιση των καταθετών και τη χρηματοδότηση υγιών δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας.

Η Proton Bank είναι η πρώτη ελληνική τράπεζα που κρατικοποιείται καθώς αποκτά ως βασικό μέτοχο το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Συμπεράσματα

Οι οικονομικές απώλειες των εταιρικών σκανδάλων που αναφέρθηκαν πιο πάνω, υπήρξαν εξαιρετικά μεγάλες για όλους τους συμμετέχοντες της αγοράς και στους επενδυτές, πιστωτές, λογιστές, εργαζόμενους, οικονομικούς αναλυτές και κρατικούς φορείς. Οι λογιστικές απάτες που ανακαλύφθηκαν προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης την ακεραιότητα των ανώτατων διοικητικών στελεχών, την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εσωτερικού έλεγχου, την ποιότητα του εξωτερικού έλεγχου, αλλά και την αποτελεσματικότητα των χρηματιστηριακών αγορών.

Τα κίνητρα παραποίησης των χρηματοοικονομικών πληροφοριών καθώς και οι πρακτικές της δημιουργικής λογιστικής αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης πολλών ερευνητών, σε μια προσπάθεια να κατανοηθεί ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης και να διαπιστωθούν οι αναγκαίες αλλαγές και βελτιώσεις των συστατικών στοιχείων της διαδικασίας ροής πληροφόρησης προς τους συμμετέχοντες των κεφαλαιαγορών. Είναι σαφές άλλωστε ότι προκειμένου να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία των κεφαλαιαγορών, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να παρέχουν στους επενδυτές και στους πιστωτές έγκυρες και έγκαιρες πληροφορίες.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι φορείς θεσπίσεις των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης επιδιώκουν να καθιερώσουν ένα αξιόπιστο σύστημα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Στόχος είναι ένα ενιαίο πλαίσιο λογιστικών κανόνων που να εξασφαλίζει μεγαλύτερη συγκρισιμότητα, διαφωνία και ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης . ωστόσο, τίθεται το ερώτημα εάν με την επιβολή των ΔΛΠ και των ΔΠΧΠ θα περιορίσουν πράγματι οι δυνατότητες για λογιστικά τεχνάσματα δείχνουν καθαρή εικόνα για μια επιχείρηση.

Χαρακτηριστικά των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης , όπως η πολυπλοκότητα, η ελαστικότητα κ.α. δημιουργούν αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εξάλειψης του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Αναφορικά με την ελληνική πραγματικότητα. Η εξέταση των Εκθέσεων Έλεγχου των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών για εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, διαπίστωσαν ότι η συνηθέστερη παρατήρηση αφορά στην έλλειψη προβλέψεων αναφορικά με το αποτέλεσμα της διενεργείας φορολογικού έλεγχου . η διαπίστωση αυτή συμφωνεί με ανακοίνωση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, η οποία στο πλαίσιο της

συνεργασίας με την επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων για αξιολόγηση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που παρέχετε από τις εισηγμένες στο ΧΑ εταιρίες, επισημαίνει ότι διαπιστώθηκαν σημαντικά σφάλματα στο θέμα της απεικόνισης στις οικονομικές καταστάσεις του ποσού των φορολογικών υποχρεώσεων που αναφέρονται σε φορολογικές ανέλεγκτες διαχειριστικές χρήσης, καθώς και στον τρόπο αντιμετώπισης των σφαλμάτων αυτών από τους νομικούς ελεγκτές κατά τη διατύπωση γνώμης στις Εκθέσεις έλεγχου τους.

Από τις λοιπές επισημάνσεις των ορκωτών ελικτών λογιστών που εξεταστήκαν εάν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις όπου αναφέρεται ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του Κ.Ν. 2190/1920 για το απαιτούμενο ύψος Ίδιων Κεφαλαίων, ένα σημαντικό ποσοστό των παραποιήσεων αναφέρεται σε έλλειψη προβλέψεων αναφορικά με το αποτέλεσμα αγωγών τρίτων η άλλων δικαστικών διαμαχών στις οποίες εμπλέκονται εταιρίες. Ελλειψείς προβλέψεις παρατηρήθηκαν, επίσης αναφορικά με τις ληξιπρόθεσμες άφιλες και απαιτήσεις. Περεταίρω ερευνά θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει Εκθέσεις Έλεγχου των οικονομικών καταστάσεων περισσότερο διαδοχικών διαχειριστικών χρήσεων, ώστε να προκύψουν συμπεράσματα για την διαχρονική εξέλιξη των εμφανιζόμενων παρατηρήσεων επισημάνσεων των ορκωτών λογιστών . οι πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων θα μπορούσαν επίσης να διερευνηθούν ανά κλάδο επιχειρήσεων, ώστε να διαπιστωθούν εάν υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ των πρακτικών παραποίησης που εφαρμόζουν από επιχείρησης του ίδιου κλάδου.

Τέλος χρήσιμα συμπεράσματα μπορούν να προκύψουν από την διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των εμφανιζόμενων πρακτικών παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και τις εξέλιξης των χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών των εταιριών, όπως παραδείγματος χάριν η σχέση μεταξύ ραπτικών παραποίησης και κυκλοφοριακής η άμεσης ρευστότητας.

Καιρός είναι πλέον να περάσουμε από την εποχή, «του γρήγορου χρήματος», «των λογιστικών τρικ», των «διευθυντικών στελεχών εκτός έλεγχου» και των «ελέγχων κατά παραγγελία» όσον αναφορά τις εκθέσεις , στην εποχή της ενίσχυσης των επιχειρήσεων. Αυτό είναι ένα μέλημα πρώτα από όλα των ίδιων των επιχειρήσεων και των στελεχών τους, αλλά και των ρυθμιστικών άρχων και της κυβέρνησης.

Βιβλιογραφία-Πηγές

- Αλαμάνος Χ. (2007) 'Η ελληνική και παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με την εταιρική διακυβέρνηση και την εφαρμογή των ΔΛΠ και ΔΕΠ', Οικονομικά Χρονικά, τεύχος Ιανουαρίου-Φεβρουάριου 2007.
- Ζαφειρόπουλος Δ. Παναγιώτης (Τάκης), Πρόεδρος ΕΛΤΕ. Η οριοθέτηση της ευθύνης των ελεγκτών από τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα.
- Ζοπουνίδης (2007), Μετά τον Δούρειο Ίππο ...η Δημιουργική Λογιστική. Ψάχνοντας στις λογιστικές καταστάσεις ...οικονομικές ατασθαλίες.
- Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος, Σπαθής Χαράλαμπος, Μιχάλης Δούμπος (2002), 'Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών', Οικονομικός Ταχυδρόμος.
- Ιατρίδης Γεώργιος, (2008), Ο Νόμος SARBANES-OXLEY: Οφέλη και επιπτώσεις.
- Καραμανής Κ. ,(2008). Σύγχρονη Ελεγκτική. Εκδόσεις: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.
- Κυριάκος Μ. (2005)
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyerix_2_15/05/2005_143660
- Παπαγεωργίου Στέργιος (2007) - Σημειώσεις από Συνέδριο με θέμα: "Δικαιοσύνη και Χρηματιστηριακή Νομοθεσία", 16 - 18 Νοεμβρίου 2007, Poseidon Resort, Λουτράκι.
- Σπάθης Χ. (2002), 'Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων', Λογιστής, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294.
- Τσακλάγκανος Α.(2005), 'Ελεγκτική', Εκδ. Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Παπαδάτου Θ., (2005). 'Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών' (Εφαρμ.ΔΛΠ- Ελεγχος Διαχείρισης- Συστ.Οικολ.Διαχ.) Εκδόσεις: ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΕΚΔ.ΑΕ.
- Παπάς Αντώνης, «Εισαγωγή στην Ελεγκτική»
- Παπάς Αντώνης, «Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική»
- Καζαντσή Χ. «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος»
- Δ. Γκίνογλου – Π. Ταχυνάκης – Σ. Μωυσή «Γενική Χρηματοοικονομική Λογιστική»
- Μπάλλας Α. – Δημοσθένηνη Λ. Χέβα «Χρηματοοικονομική Λογιστική»
- Γ. Γρηγοράκος Θ. «Ανάλυση – Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου»
- Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, ΕΛΤΕ 483/6-10-2004, ΦΕΚ 1589 Β της 22-10- 2004).
- Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) υπ' αριθ. 226/1992 'Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή'.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003. Ενίσχυση του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου των επιχειρήσεων στην ΕΕ ΕΕ /* COM/2003/0286 τελικό */ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 236 της 02/10/2003 σ. 0002 – 0013

- Abbott J. Lawrence, Young Park and Susan Parker (2000), 'The Effects of Audit Committee Activity and Independence on Corporate Fraud', *Managerial Finance*, Vol. 26, No. 11.
- Abbott, Parker and Peters (2002), 'Audit Committee Characteristics and Financial Misstatement: A Study of the Efficacy of Certain Blue Ribbon Committee Recommendations', Working Paper Series, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=319125> or http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=319125
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) (2008), 'Current Accounting Issues and Risks: An Alert For Audit Committees', Oct. 2008
- AICPA, 'Financial Reporting Alert: Strengthening Financial Management and Reporting', May 2008
- AICPA, Statement Auditing Standards (SAS) No. 82: 'Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit',
- AICPA (2002), 'Statement on Auditing Standards (SAS) No. 99: Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit'.
- Caramanis C., Spathis Ch. (2006), 'Auditee and audit firm characteristics as determinants of audit qualifications. Evidence from the Athens stock exchange', *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21 No. 9, pp. 905-920.
- Carcello V. Joseph, Albert L. Nagy (2004), 'AUDIT FIRM TENURE AND FRAUDULENT FINANCIAL REPORTING', *Auditing: A Journal of Practice & Theory*
- Dimitropoulos E. Panagiotis, Asteriou Dimitrios (2009), 'The value relevance of financial statements and their impact on stock prices. Evidence from Greece', *Managerial Auditing Journal*, Vol. 24, Issue 3, pp. 248 – 265.
- Francis, J. R. (2004.) "What do we know about audit quality?" *The British Accounting Review* 36: 345-368.
- Ghosh, A., and D. C. Moon. (2003), 'Does auditor tenure impair audit quality?', Working paper, Office of Economic Analysis, Securities and Exchange Commission.
- Griffin, Paul A., and David H. Lont, 2005, The effect of auditor dismissals and resignations on audit fees: Evidence based on SEC disclosures under Sarbanes and Oxley, Working paper.
- International Auditing Practices Committee (IAPC) (2001), 'The auditor's responsibility to consider fraud and error in financial statements', *International Statement on Auditing (ISA)* No. 240.
- Lendez Anthony M. and James J. Korevec (1999) 'How to Prevent and Detect Financial Statement Fraud' , *Journal of Corporate Accounting & Finance*, Vol.11 No.1, pp 47 – 54.

- Lennox C.I., Pittman J. (2008), 'Big Five Audits and Accounting Fraud', Working Paper Series, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1137829>
- Madison Roland L. (Jan-Feb, 1999), 'SAS #82: sword or shield?'. *The National Public Accountant*
- Mancino J (1997) 'The auditor and fraud', *Journal of Accountancy*, April: 32-6
- Myers, J. N., L. A. Myers, and T. C. Omer. (2003), 'Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?', *The Accounting Review* (July): 779-799.
- Nagy L. Albert (2005), 'Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen', *Accounting Horizons* Vol. 19, Iss. 2, p. 51- 68 (18 pp.).
- Owens-Jackson A. Lisa, Diana Robinson, and Waller Shelton (2009), 'The Association Between Audit Committee Characteristics, the Contracting Process and Fraudulent Financial Reporting', *American Journal of Business*, Vol. 24, No. 1.
- Porter David (2003), 'Insider Fraud: Spotting The Wolf In Sheep's Clothing', *Computer Fraud & Security*, Volume 2003, Issue 4, April 2003, Pages 12-15
- Spathis T. Ch. (2003), 'Audit Qualification, Firm Litigation, and Financial Information: an Empirical Analysis in Greece', *International Journal of Auditing*, Vol. 7, pp 71-85.
- Spathis, Ch. (2002), "Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 17 No.4, pp.179-91.
- Spathis, Ch., Doumpos, M., Zopounidis, C. (2002), "Detecting falsified financial statements: a comparative study using multicriteria analysis and multivariate statistical techniques", *European Accounting Review*, Vol. 11 No.3, pp.509-35.
- 'The Practitioner's Guide to the Sarbanes-Oxley Act' (2004), The American Bar Association, Volume 1'
- Watkins, A. L., W. Hillison, and S. Morecroft. (2004.)"Audit quality: A synthesis of theory and empirical evidence." *Journal of Accounting Literature* 23: 153-193.
- Whisenant (2003), 'Evidence on the auditor and client relationship. What can be learned from reasons reported by managers for changing auditors?', Working Paper Series ,<http://papers.ssrn.com/>